

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

משרד

האג

סוף
40 שנה לאלו וזכור
23/2/83 - 20/4/83

מס' תיק

1758/9

מדינת ישראל
ארכיון המדינה

שם תיק כולין 40-שנה לנטו וורשה

חצ-6/8945

כזה כיו

כזה פריט 000hph
כתובת 2-120-2-3-7

תאריך הדפסה 30/01/2017

מחלקת שירות

then the U.S. is really saying something that is not believed. Winston called this a type of deception. I mightily remarked that it was very much like the practice of misinformation for which the Soviet Union is reasonably well known.

In sum, the Soviet argument is that the United States is creating a sea of error "disinformation" whereas the Soviets have a system of closed secrets. After a practical and psychological change of view there was to be in the Soviet defense of their technical secrecy system and would meet the eye.

I then related a quotation regarding a statement made in an article by John H. Garst of the University of Edinburgh, published by the Soviet Institute in London, concerning Soviet military strategy, doctrine and services. In this pamphlet, "Interpretation" that the Soviet Government had stated that SALT talks had reflected it, an announcement on Soviet four days after President Johnson had asked Congress, in 1967, for authorization to proceed with the deployment of the Soviet ASM system. I asked the Soviet group whether they had made the decision to proceed with SALT for that reason. Their logic would recognize that the U.S. ASM, if deployed, might be technologically superior to the Soviet Union. Further, because the U.S. had no operational ASM, the Soviets had not needed to spend much effort on developing penetration systems. Consequently, the Soviets were

Services Institute, 1971.

perfekcjonistów charakteryzując dyscyplinowanie, punktualność, konsekwencję w działaniu. Na takich osobach rzadziej zawodzi się przełożonych, ich słowa częściej znajdują pokrycie w czynach. Cechuje ich wrażli-

21-003
Oddział NATANII: ul. Smilanski 3, pasaż, telefon 053-38647
Odpis w PIETACH TIKWIE: ul. Chaim (z nr 32, tel. 811220).
KCHOWYT, ul. Hełmami 4

straw — we własnym, dobrze zrozumianym interesie. Zainicjowanych jest sprawa, okazuje się bowiem, że około 25% naszychów w czasie lotu odnosiła wiele obra, pośled, czuła się bliskimi utraty świadomości — ze strachu, zwykle starannie ukrywanego przed otoczeniem.

REKOMENDACJA

Jako moczny twierdził dobiegania się dzieciaków mężczyzn, kobiet i dzieci do drzwi

PROF. WASILOPOLA

ludzi, którzy cierpieli na astmę, amfizemę i nadęty mowy, a po kilku lekcjach pod jego kierownictwem ich samopoczucie tak bardzo się poprawiło, że zrozumieli, że uwolnić lekarstw, częściowo lub zupełnie, a także jako jego uścis w ćwiczeniu głosu — rekomendując jego rewolucyjną metodę.

Jehoram Gaon

תל-אביב
רח' הנסיך
טלפון 46-77-86

טלפון 9

הוצאה 46425

שלום-סטיפו גראייס

✓

אוסן - אלד אדבה,

מ"צ 2 :

1. אוסן-עגן אל אצן נבי הולמיה
בנצרים עם בלגים אל פולין וכן הולמיה אל סילב
הבילה בפולין. גם בילד וולגד אל סילב ניה

2. אהבד אפלה. Lietze Eizenga

אנליטיקל איין בחולץ ציך, אדעג, אהביע אנהילמא
זהאע אנהילמא איה אנהילעם אנה אנהילעם קלע עווא.

א אב אנהילמא

טלפון 9

3/883

בוועד הארגונים בישראל והארגון העולמי של הלוחמים הפרטיזנים ואסירי הנאצים לשעבר

במל"ט.6.15 תקיימה ישיבה מורחבת של ועד ארגון חגג של הלוחמים,
הפרטיזנים ואסירי הנאצים לשעבר, כולל נציגי דור ההמשך. הוחלט למרמס
את ההודעה הנאה:

■ הארגון העולמי של הלוחמים, הפרטיזנים ואסירי הנאצים לשעבר
מצוין בסיפוק את השתתפות המסלחת הישראלית בעצרות הממלכתיות בפולין
לציון יום השנה המ-40 למרד גיטו וארסה, בהם נסלה חלק נציגות מורחבת
מישראל וגם מסלחות של ארגונים יהודיים מרוב המדינות. הודות להם
החטות זו, קבעו את אופיים של האירועים, שהפכה להפגנה יהודית
אדירה ומכובדת, כחן היוגף הדגל הישראלי והודו צלילי "התקווה".

■ ועד הארגונים מכיע את צערו על הניסוח הצורמני שהוכמעו צד
השתתפותו בעצרות הנ"ל, שגרמו לאי-השתתפותם של יהודים רבים בעולם
ובישראל, כמי שמעמד היסטורי זה מאייב.

■ ועד הארגונים מכיע את חודתו והערבתו ליד"ר הארגון העולמי
סממן בריאיק, על מאמציו ופועלו לקיום האירועים והשתתפותו בהם.

RIJKSUNIVERSITEIT TE LEIDEN

FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

VAKGROEP ECONOMISCHE VAKKEN

LEIDEN,

July 12

19 83

Mr. Stefan Grayek
President,
World Federation of Jewish Fighters,
Partisans and Camp Inmates,
P.O.B. 2660
61026 TEL-AVIV
Israel

Dear Mr. Grayek,

Some days ago I returned in the Netherlands after a wonderful stay in Israel, a fascinating country.

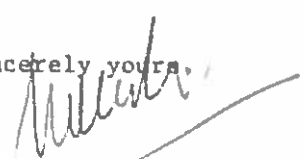
I want to thank you very much for the very interesting meeting we had on June 20. I got a lot of inside information on your 'World Federation'. At the same time I got a lot of information on the background and history of Israeli people. One needs such information in order to understand the Israeli society today.

In the meantime, I read your book "L'insurrection du Ghetto de Varsovie". I appreciated this gift highly. According to my judgement, an excellent reminder of this tragic and heroic event.

I understand you have children live in Rotterdam. Please see us when you visit the Netherlands. You are very welcome!

With kindest regards,

sincerely yours,

Wietze Eizenga
Professor of Economics
and Statistics

Home address: Nijenrode 18
2352 JK LEIDERDORP
The Netherlands
telephone: 071 - 890811

WE/83/330

קול נכי מלחמה

בטאון החיילים והפרטילנים נכי המלחמה בנאצים

מס' 126-127

תל אביב

יוני 1983

יד תמוז תשמ"ג

שנת הגבורה

35 שנה למדינת ישראל;
40 שנה למרד גיטו וארשה

הלחימה היהודית על כל גווניה ומוראותיה - התכנסו נציגי ארגוני הלוחמים נגד הנאצים ושרידי מחנות ההשמדה הנוראים, ואתנו ראשי עם, שכאו מכל קצווי העולם היהודי, נציגי הקונגרס היהודי העולמי, חברי כנסת ישראל, ראש העיר העברית הראשונה וסגניו, רבנים נשואי פנים, גיבורי חזיתות המלחמה, מפקדי פלוגות פרטיזנים ושרידי הלוחמים נהגיטו, שם, תחת השמים הכחולים, ביום אביב, על חורבות הגיטו המסמל את חורבן בית החיים, שבו חיו ויצרו יהודים במשך דורות רבים, התכנסו להתייחד עם זכרם, ואתנו שרידי הקבוצה הלוחמת בגיטו: סטפן ווריק, וואגנר וחייקה, ואמאן ועוד, ובסערת לבך, הנך שומע את משק כנפי הנצח ובעיני רוחך אתה רואה אותם אחראים, הנה, הם מתייצבים כאן למסדר הנופלים, לאותו מסדר שכל כך הפליא לצייר חיים חפר לנופלים כמלחמות ישראל במולדת. לאותו מסדר מצטרפים גם אלה, הנופלים היהודים בחזיתות המלחמה, כבדי הגור ועייפים, הם מגיעים ממרחקים, מסטלינגרד הנצורה, פורצי החזיתות בביילורוסיה ובאוקראינה, חללי הדביוזה היהודית ליטאית, כובשי ברלין, ויחד אתם מגיעים חיילים יהודיים מהמדבר המערבי, מאלעמלין דרך איטליה וצרפת, וכולם מצטרפים למסדר הנופלים, חיילים יהודים אשר שום יד ושם לא הוקמה לזכרם שם, לכן הם מצטרפים כאן, לרגלי האנדרטה בווארשה, עליה חרוטים באותיות עבריות "העם היהודי - לגיבוריו וקורבנותיו". והנה הם באים מהבונקרים, לוחמי הגיטו הבור, מתחת לעיני החרבות, הם באים שמות, פנים ועינים לזהטות, כדברי חיים חפר, ובראשם המפקד - הנער, וכולו כאן, מלא חן עוד, וכדברי המשורר - גיבורים כאריות עזים, כנמרים, ואנו מביטים בהם - אלה הם האחים. הם לא ניצחו בקרבות, באחיהם בחזיתות ובמלחמות השחרור במולדת, להם לא היתה מולדת, להם כל העולם היה גרוע. הם לא ניצחו בקרבות, אבל הם, ללא ספק, חלק ממגש הכסף, עליו הגישו לנו את מדינת היהודים.

משה מיליס

הלוחמים היהודים בצבאות הכרית, שלחנו בנאצים הפרטיזנים ביערות, שלחנו מאחורי קווי החזית של האויב: מורדי הגיטאות ומחנות ההשמדה; גיבורי הלחימה וההתנגדות בכל צורותיה, שהצליחו להישרד מתוך אש המלחמה והגהינום הנאצי ולשמור על צלם האדם - מציינים השנה את שנת הגבורה היהודית. שנה, שכסיר מה חזקים בירושלים כנס עולמי, בו תעניק מדינת ישראל את האות ה.ל.ב., שפירושו: התנגדות, לחימה בנאצים. האות יוענק לשרידי הלוחמים מאותה מלחמה נוראת ההוד, אשר צללי זוועותיה וקורבן גיבוריה יכתיבו את מהלך חיינו במשך דורות רבים.

לוחמי גיטו וארשה, המעונים והמושפלים, במלחמתם הנואשת נגד צבא אדיר ואכזר, לחמו בלי זיק של תקווה, כאשר הנחמה היחידה היתה - הנקמה. הפרטיזנים ביערות, שידעו להתמודד עם האויב כתנאים בלתי רגילים, ללא עורף וללא עזרה בסכיבה עוינת, מורדי מחנות ההשמדה, שהצליחו בתנאים בלתי מובנים עד היום, לאגור חומרי נפץ ואומץ ולהשמיד משרפות ותאי גזים, לפרוץ גדרות ולברוח בלי כל סיכוי להינצל, החיילים היהודיים בחזיתות המלחמה, שהצטיינו במעשי גבורתם הנפלאים בכל הדרגים, החל מחיילים ועד למפקדי אוגדות וחזיתות, מאות האלפים שנפלו בשדות הקטל מסטלינגרד ועד ברלין, מהמדבר המערבי ועד לחופי נורמנדיה ואיטליה - כולם גם יחד נפלו באמונה שלימה, שקורבנם יקרב את הכוחות על האויב האכזר והעם שיישרד יוכור וישאב עידוד מכוח עמידתם הנפלא.

שם, לרגלי האנדרטה בווארשה העיר, באפריל 1983, ארבעים שנה למרד הגיטו, האנדרטה המסמלת את

על הפרק

אברהם כהן

לקראת הועידה ה-י"ד

חלפו 4 שנים מאז ועידת הברינוציה - 4 שנים של פעילות ברוכה, ושוב אנו על סף הועידה הבאה.

בארבעת השנים המפרידות בין שתי הועידות, חלו תמורות ניכרות בחיינו, בחיי המדינה ובחיי חברינו, הלוחמים בנאצים, ההולכים ומתבגרים. בחזית הבטחונית נקראו שוב בנינו ונכדינו לעמוד מול אויב ולהגן על ביתם. שוב היכה השכול במשפחות רבות ושוב גדל מספר הנכים - נכי הקרבות. תקוותנו ותפילתנו, שבבואנו לוועידה, יהיו כבר הבנים והנכדים בבית והשקט ישרור בגבולותינו וביישובים בצפון.

גם בחזית הפנימית לא שבענו הרבה נחת בארבעת השנים שחלפו. האלימות המילולית והפיסית, הניכור העדתי, פוגעים בכל חלקה טובה בעם וממלאים חרדה ליבותיהם של כל אלה, שהמדינה יקרה להם. אנו, שראינו מלחמה מהי ושנאה, וחזינו מבשרנו מה היא יכולה לגרום - חרדים לעתיד ילדינו, האזרחים העתידיים של המדינה. הם יצטרכו לחיות כעם אחד ולעמוד על משמר המדינה יחד, בלי הבדל עדה או מוצא.

מועידתנו חייבת לצאת הקריאה - להפסיק מיד האלימות המילולית והפיסית, שפשטה לאחרונה בציבוריות הישראלית, בלי הבדל מאיזה צד שהוא ונגד איזה צד היא מכוונת. האלימות מסכנת את שלום המדינה ומהווה סכנה לדמוקרטיה ולשלום מות העם. אנו חייבים להיות בין אלה, ששמו להם מטרה לפעול להרגעת הרוחות ולעקור מהשורש את התופעות האלה.

ובאשר לחברינו: מאז הועידה הי"ג, הם התבגרו בארבע שנים. לגבי אנשים שהשתתפו במלחמת העולם השנייה, כלומר - היו חיילים לפני 40 ומעלה שנים, עוד תוספת של 4 שנים, זה פרק זמן רציני. אם בועידות הקודמות דיברנו על שיקום וסידורי עבודה ופרנסה, הרי כיום הולכים ורבים המקרים שזקוקים לסעד בגלל הגבלה בתיפקוד, זקוקים לבתי אבות ולתמיכה. במילים אחרות - הולכת ומחמירה בעית הנכה המזדקן.

הועידה חייבת לתת את דעתה בנושא זה ולקרא למוסדות הארגון להירתם למשימה זו.

ולחברים היכולים לעזור - להתנדב ולקיים מצוה חשובה וקדושה זו של דאגה לזולת, כדי שאף נכה לא ירגיש מיותר ונעזב לעת זקנה.

כנס עולמי של לוחמים יהודיים

ממשלת ישראל הכריזה על שנת 1983 כשנת הגבורה היהודית. השנה מולאו 40 שנה למרד גיטו וארשה, להתקוממויות בגיטאות ולכניסתם לקרב של הדיביוזיות הלאומיות של הצבא האדום והצבא הפולני, בהם מספר היהודים היה רב מאד, ולעתים היו יהודים רוב מכלל הרכב היחידה.

ביוזמת הארגון העולמי של הלוחמים בנאצים ואסירי המחנות, בראשות סטפן גרייק, והמחיאון הלוחמים והפרטיזנים, שבראשות חיים לזר ואפרים וייכסלפיש, כולם חברי ארגוננו, החליטה ממשלת ישראל על כנס עולמי של לוחמים יהודים, שיוקדש לציון לחימתם וגבורתם של חיילים יהודיים בצבאות בנות הברית, בפרטיזנים, במחתרות, תוך גילויי גבורה עילאית. בוועדה ציבורית לארגון הכנס, מיוצג ארגוננו ויצוג נכבד. בראש הוועדה עומד ח"כ, סגן שר דב שילנסקי.

בימים אלה שלח יו"ר הוועדה מכתב הזמנה לכל חברי הארגון וביקש לאשר השתתפות בכנס. נשאלנו על ידי רבים מחברינו, איך לנהוג והאם ההודעה היא על דעת הארגון ומהי עמדתנו בנושא.

אנו מודיעים לחברי הארגון, כי פנית הוועדה, כמו המבצע כולו, הם על דעתנו ותוך תיאום מלא. אנו מבקשים מכל חברי הארגון להירתם למבצע זה ולעשות הכל למען הצלחתו.

ככנס זה אנו רואים אירוע לאומי חשוב ביותר, למען הבלטת והנצחת הגבורה היהודית, שיתרום להעביר מסר הלחימה לדור הצעיר והדורות הבאים, ללמוד את לקח ההיסטוריה, למען לא תחזור עוד שואה.

אם טרם ענית על פנית יו"ר הוועדה וטרם החזרת את הטפסים שנשלחו אליך, אנא, העבר אותם מיד לסניפי ארגוננו.

נהיה עמך בקשר ונדאג לעדכן אותך בכל ענייני הכנס.

הכ של החברים והחליטו לבצע נטיעת חורשה מיוחדת, בה יצויין, שכאן נטעו עצים החיילים והפרטיזנים, נכי המלחמה כנאצים.

אנו פונים לכל חברי הארגון - לאלה שכבר שלחו את תרומתם לנטיעת עצים ולאלה אשר טרם עשו זאת: העבירו את תרומתכם לאנדרטה זו, שתישאר לדורות במדינתנו המתחדשת, לזכר הלוחמים שמסרו נפשם למען קיום וכבוד העם, ואשר תספר לדורות הבאים על לחימה זו.

בגליון זה תמצאו טופס להעברת כספים בבנק הדאר, לחשבון מס' 6-31370-4, אשר פתחנו במיוחד למטרה זו. מצפים לתרומתכם - וכל המרבה הרי זה משובח.

תמונה (מימין): זלמן ברוקוביץ, יעקב שמפניר, ראש עיריית חיפה מר גוראל, שמזאל בורנשטיין, דן לנדמן, יושב: אברהם קוסל.

ארגון החיילים והפרטיזנים
נכי המלחמה בנאצים
מרכין את ראשו על קברו הרענן
של סגן ראש-הממשלה
ידיד ארגוננו

שמחה ארליך ז"ל

ומשתתף בצער המשפחה.

יער זכרון ללוחמים היהודיים, חללי הצבא האדום

בגליון הקודם, הודענו על ההחלטה להנציח זכרם של הלוחמים היהודיים, אשר נפלו בשורות הצבא האדום ולנטוע יער לזכרם. פנינו לחברים וביקשנו את תרומתם לנטיעת היער, וכפי שהדג"שנו "ויהיו אילניו ונופיו יד לנופלים".

חברים רבים פנו אלינו והעירו, שבזאת לא סגי. הם דרשו להירתם למבצע, כפי שאנו יודעים ויכולים לעשות, כדי לשתף את רוב חברינו במפעל חשוב זה, כפי שעשינו זאת בהקמת מועדון ליחידת צה"ל, או בעזרת הקמת "בית הלוחם" בחיפה. מוסדות הארגון קיבלו בברכה את יוזמתם ודריש

ב. בורנשטיין

לקראת הקמת אנדרטה לזכרו של הלוחם היהודי

חברינו בחיפה גאים על זכות הראשונים ביזום וביצוע פעולות שונות הקשורות במטרות האירגון, ונציין אחדות מהן: הסעת חיילים בעיתות חירום ומלחמה; מקהלה; הקמת מועדון לחיילים בבסיס צה"ל שליד כרמיאל - ועוד.

מזה שנים רבות נעשו נסיונות לשכנע את פרכסי העיר חיפה, לקבוע מקום מתאים להקמת אנדרטה לזכרו של הלוחם היהודי. ראינו בזה פעולה חשובה בהנצחה עצמה וגם כגורם חינוכי לדור הצעיר.

במשך שנים, לא שבענו נחת, כאשר פניתינו נידחו בזו לאחר זו. הודות לדבקותו במטרה קדושה זו של חברנו יעקב שמפניר, נעשתה הפעם פנייה חוזרת לראש-העיר הנוכחי, מר אריה גוראל וכי-8.6.83, נתקבלה בלשכתו משלחת, בהרכב הח"ש: בורנשטיין, מ. ברנדר, ז. ברוקוביץ, דני לנדמן, א. קוטל וי. שמפניר.

החברים תארו בפני ראש העיר את תולדות האירגון, אשר הוקם ב-1947 בישראל ובעיר חיפה. הוא מונה כיום מעל ל-1200 חברים מתושבי העיר, מתוך 5000 של כלל החברים; על דאגה לשיקומו ומעמדו של נכה; ועל מטרה לא פחות חשובה - להנציח את הגבורה היהודית, כאן נמסר לראש-העיר הספר "מול האויב הנאצי", עם הקדשה: "באנו להעניק לך זכות להיות ראש עיר ראשון בישראל, ואולי בעולם כולו, שיחלוק כבוד ללוחם היהודי בצורת הקמת גל עד לזכרו".

לשמחת החברים שנכחו במעמד זה, תגובתו של מר אריה גוראל היתה חיובית. לא נגזים אם נאמר - שגם מעבר לזה, ראש-העיר הוכיח הבנה והוקרה לחשיבות הנושא והבטיח בהקדם להעביר לועדת הנבסום של העירייה את המלצתו החמה להקציב למטרה האמורה מקום מכובד, יצאנו מהפגישה מלאי סיפוק.

עשינו צעד ראשון לקראת הגשמת מטרה חשובה, שתמלא את החלל הריק בפעולות ההנצחה.

חברי המועצה מאזינים לנואמים.
ראש מיטגלדער הערץ זיך צו די רעדנערס.

מועצת האירגון - בסימן ההכנות לוועידה

שמואל בורנשטיין

בחירת ועדת בחירות וועדת התקנון. תקנון האירגון, שהוא בתוקף שנים רבות, ייתכן ואינו עונה יותר לצרכי ארגוננו. במשך השנים האחרונות קלטנו חברים חדשים, גילינו דינאמיות יתירה והורגשנו היטב בציבוריות הישראלית. לכן חשובה ועדת בחירות, שתדאג לצד הפורמלי החשוב לבחירת מוסדות חדשים לארגוננו, וועדה להכנת תקנון, ששומה עליה לבחון שינויים בתקנון. שיוגשו לדיון במועצה.

כידוע, אנו עומדים בפני אירועים חשובים לציון שנת הגבורה והלחימה היהודית. נציגי האירגון פעילים בהכנות לקראת המבצעים המתוכננים. המועצה הביעה משאלה לעורר את הציבוריות הישראלית להעמקת תודעת השואה והגבורה ולהיות יותר עירניים לגבי ההתחדשות המאסיבית של האנטישמיות ופעילות הניאירנאצית המוגברת בעולם.

החברים הביעו דאגה וחרדה, באשר למגמות להמעיט בפעולות להקניית לקחי השואה והלח"מ היהודית, ובמיוחד במה שקשור למסגרת

מועצת האירגון, שהתקיימה ב-24.3.83, עמדה בסימן הוועידה הי"ד, שתיערך בחודש אוקטובר ש.ז.

עובדה זו קיבלה ביטוי גם בנוספר משתתפים רב, שהגיעו מכל חלקי הארץ וגם בנושאים שהועלו לדיון. בלטה במיוחד רמת הויכוחים והעמקות הדיונים בנושאי "הרוח", כניגוד לנושאים "חומריים", שגם הם חשובים, אולם אין בכוחם למלא את תוכן חיינו, לא כפרט ולא כאירגון. אולם ידוע, שללא תקציב - אי אפשר.

האירגון שלנו, הודות לפעילותו הרביגונית, מספר חבריו, דבקות בהשגת מטרות - נחשב כגדול וחשוב בין האירגונים הפועלים בארץ (ושהרקע שלהם במלחמת העולם השנייה). זקוק לתקציב רציני. על פי דו"ח המזכ"ל נסתבר, שיש צורך לאשר תקציב נוסף, עקב הגרעון שהתהווה בזמנים אינפלציוניים בהם אנו חיים.

ראוי לציין, שלא היו מתנגדים ופה אחד הוחלט לגייס תקציב נוסף, בסכום המתקרב לכ-250 אלפי שקלים. הוטל על המזכירות לבחון את המשאבים מהם יבואו כספים אלו, הדרושים להפעלתו התקינה של ארגוננו. יו"ר ועדת הביקורת, הח' פייבל הנדלסמן, מסר בצורה עניינית ומעשית הסברים והבהרות. חברי המועצה הביעו הוקרה והערכה לעבודתו המסורה והמועילה של הח' הנדלסמן ולמוסד שהוא עומד בראשו.

באמור, עמדה המועצה בסימן ההכנות לוועידה הי"ד והועלו בה הערכות והצעות שונות בנושא

חלק מן הנשיאות של המועצה.
א טייל פונעם פרעזידיום פון ראט.

אמיל גרינצוויג ז"ל). אנו, שסבלנו די והותר מהאלימות, פונים לציבוריות הישראלית לעשות מאמץ מירבי לחיסול נגיף מסוכן זה.

המועצה שלחה איחולים לנשיא הנבחר (בעת נשיא בפועל) של מדינת ישראל, מר חיים הרצוג, שאנו רואים בו חבר ללחימה בנאצים, בהיותו בעבר קצין בשורות הצבא הבריטי ובבריגדה, ולאחר מכן - בצמרת הקצונה הבכירה של צה"ל.

נציין לסיום לטובה את מזכיר ארגוננו, הח' אברהם כהן, שהקדיש מאמצים רבים ומוצלחים לקיום מועצה ברמה אירגונית וערכית גבוהה. חברי המועצה לא חסכו ממנו שבחים על פעילותו הרבה והמועילה בכל השטחים, בהם פעיל אירגוננו. החברים נפרדו בברכת "להתראות בועדה הי"ד" (כמובן במידה ולא תתקיים לפני כן מועצה נוספת).

תכנית לימודית-הסברתית של צה"ל. פרק ההנצחה תפש חלק ניכר בדיונים. בין היתר אימצה המועצה את הרעיון לנטיעת יער בן 200,000 עצים, כמספר יהודים שנפלו בשירות הצבא האדום במלחמתם נגד הנאצים. אין להסתפק בעצם נטיעת היער, אלא יש לחתור לכך. שביעיר תקבע חלקה מיוחדת ע"ש של ארגוננו. תיעשה פעילות פנימית ופנייה לחברינו לתרום למטרה נשגבת זו.

המועצה התקיימה סמוך ליום השואה וטבעי שנושא זה עורר מחשבות, הערכות והצעות.

מקובל על כולנו, שקיים צורך להחדיר ערכי הגבורה והשואה לתודעת הדור הצעיר ובמיוחד לצה"ל, אשר בעת האחרונה "הוריד פרופיל" בנושא לאומי-היסטורי רב חשיבות זה.

המועצה התייחסה גם לענייני דיומא. החברים הגיבו על האלימות הפיזית והמילולית שפשטה בארץ (המועצה התקיימה סמוך להירצחו של

מתוך החלטות המועצה

אשר יוכרו עליה כחלקת ארגוננו, לשם כך על המזכיר רוח לפנות לחברים ולהתחיל באיסוף תרומות למטרה זו. המזכירות סבורה, שניתן לשלב את ענין הנטיעה בועידת הארגון הי"ד.

ג) יום השואה והגבורה

המועצה שמעה את הצעתו של הח' אינגבר ומוצאת, שיש מקום להקדיש לכך מחשבה ולעמוד על החדרת משמעותו וערכו של יום השואה והגבורה לתודעת הדור הצעיר ובמיוחד לצה"ל, אשר לאחרונה ממעט בשטח זה. אנו עדים לכך, שהולכת ופוחתת פעילות של הקנתי ערכי השואה והגבורה, ובמיוחד תודעת הלחר מה היהודית לחילוי צה"ל, במסגרת תוכנית לימודית-הסברתית של צה"ל. המזכירות תבחון את הנושא בחינה יסודית ותחליט על פעולה מתאימה וליישמה.

ד) ברכה לנשיא השישי הנבחר חיים הרצוג

המועצה מציינת בסיפוק, שזו הפעם הראשונה נבחר לכהונה הרמה של נשיא המדינה חברנו ללחימה בנאצים, חילקצין בשורות הצבא הבריטי, במסגרת הבריגדה הארץ-ישראלית, אדם אשר רשם גם פרק מפואר בחייו בשירתו בצבא הגנה לישראל ובהביאו כבוד למדינה בזירה הבינלאומית ובפעילותו הצבורית. המועצה שולחת לחיים הרצוג את ברכתה ואת ברכת הארגון ומביעה תקווה, שתוכנת למשלחת הארגון האפשרות להעביר אישית לנשיא הנבחר את ברכת הארגון וחבריו.

המועצה מבקשת, שהמזכירות תעביר תוכן החלטה זו לנשיא המדינה.

שונות

א) המועצה בדעה, שהאלימות המילולית והפיזית שפשטה לאחרונה ברחוב ובציבוריות הישראלית, בלי הבדל

מאיוזה צד שהוא ונגד איזה צד היא מכוונת, מסכנת את שלום המדינה ומהווה סכנה לדמוקרטיה ולשלמות העם. המועצה בדעה, שאנו, אשר חזינו על בשרנו למה אלימות יכולה להביא, חייבים להיות בין החלוצים שיקומו ללחם נגד אלימות. המועצה מברכת על היוזמה בה חלק נכבד לארגוננו, להחתים חוגים רחבים בעם על האמנה נגד אלימות. המועצה מסמיכה את המזכיר לחתום על האמנה בשם הארגון ואלפי חבריו, ולהמשיך לפעול במסגרת גוף הפעילים, אשר שם לו מטרה ללחום להרגעת הרוחות ונגד האלימות.

ב) יער ללוחמים היהודיים של הצבא האדום

כהיות ארגוננו בין חלוצי הפעילות להנצחת הלחימה היהודית נגד הנאצים, סבורה המועצה שכל מבצע המיועד להנצחה, הוא קרוב ללבנו ואנו מצויים לקחת בו חלק פעיל. משום כך סבורה המועצה, שהרעיון לנטיעת יער בן מאתיים אלף עצים, כמספר היהודים אשר נפלו בשירות הצבא האדום כלחמם בנאצים, הוא רעיון שאנו חייבים לעזור כמיטב יכולתנו ביישומו. המועצה מברכת על היוזמה שנקט הארגון, בפנתו מעל דפי בטאוננו לחבריו בבקשה לנטוע עצים. המועצה

צה בדעה, שעלינו לעשות יותר ולהכריז על מבצע של נטיעת מספר אלפי עצים בחלקה מיוחדת בתוך היער,

פאר וואס זענען מיר געפאָרן קיין פוילן

אברהם כהן

אוהל-פרץ ב'ית-העלמ'ת ברחוב גנשה בוארשה, על הקברים של פרץ, אנסקי ודניצון.
דער אוהל-פרץ אוןפ' געגנטער ב'ית-עלמ'ת אין ווארשע, איבער די קברים פון פרץ, אנסקי און דניצון.

Памятник на могиле И. Л. Переца, Якова Динен-
сона и Ан-ского — еврейское кладбище в Варшаве.

אין די לעצטע וואכן, זייט ס'איז צוריק געקומען פון פוילן די ישראל-דעלעגאציע וועלכע איז געפאָרן אפ' געבן כבוד די העלדן פון יידישן ווידערשטאנד, אין שייכות מיט דעם 40סטן יארטאג פונעם אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא, איז א סך גערעדט און געשריבן געווארן וועגן דעם ענין. נאך פאר דעם ארויספאר האבן זיך געפירט העפטיקע דיסקוסיעס אין דער גאנצער פרעסע וועגן „יא פארן“, „דער“, „נישט פארן“, שפעטער האבן זשורנאליסטן, פאליטיקער, עסקנים און סתם יידן באוויזן מיט אותות און מופתים, אז נאך זיי זענען אינ' פארמירט און ווייטן אלץ, דעריבער מ'זאגט, אז אויך אנדערע חברים, די לייגענערס פון „קול נבי מלחמה“, האבן א רעכט צו באקומען א ריכטיק, אומאפהענגיק בילד פון דעם וואס ס'האט פאסירט אין ווארשע און אין פוילן, אין משך פון די 10—8 טעג, וואס מיר זענען דארט געווען.

אויך האבן אויסגעקליבן יידיש פאר דעם באריכט, צוליב צוויי טעמעס: ערשטנס — אין פוילן האבן יידן, ביז דער מלחמה, גערעדט יידיש; צווייטנס — איך וויל מיט די שורות אפצאלן א' חוב, וועלכן אנדערער זשורנאל, אזוי גלויב איך, איז שולדיק דער יידישער שפראך, די יידישע לייגענערס און ליבהאבערס פון דעם לשון, וועלכע זענען אין גרעסטן טייל אפשטאמיקע פון פוילן, איך גלויב, אז מ'זאגט באריכט וועט געבן א געוויס בילד, ווי ס'זעט היינט אויס פוילן און ווי אזוי מ'האט אנדאן יידן פון דער וועלט בכלל, און די ישראלים בפרט, אויסגענומען אין יענעם לאנד; ווי אזוי פאלאק און די פוילישע געזעלשאפטלעכקייט מערקט אפ די היטלער-תקופה און ווי אזוי זי האט געפוערט דעם 40סטן יאר-טאג פון אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא.

אויפן וועג קיין ווארשע

מיר געפינען זיך אין עראפלאן, וועלכער האט זיך נאר-וואס אויפגעהויבן פון ווינער עראפארט. אין א שעה ארום וועלן מיר זיין אין ווארשע. די פאסאזשירן זיצן פארזונקען אין זייערע געדאנקען. אין לוד, אויפן וועג קיין ווין און אין ווין גופא, איז יעדער געווען פארנומען מיטן געוויינלעכן ה'יהא, מיט קאנטראלעס, פאספארטן, צאל-אָמט, באגאדזש — מ'האט נישט געהאט קיין צייט צו טראכטן וואוהין מ'פארט. איצט, אינעם עראפלאן, הייבט מען אן טראכטן וועגן פוילן: טוט מען גוט, וואס מ'פארט אהין? און אפשר זענען גערעכט געווען די, וואס האבן געזאגט, אז מ'דארף נישט פארן? וואס

וועלן מיר דארט טרעפן? ווי אזוי וועט מען אנדאן אויפנעמען?

ביסלעכווייז קומט מען צו זיך, מ'הייבט אן זיך ארומ-קוקן מיט וואס דאס איז, ווער זענען די פארערס? ראשית כל — אנדער דעלעגאציע, פונעם וועלט-פארבאנד פון קאמבאטאנטן, פארטיזאנער און קאצעטלער, וועלכער איז פאקטיש דער הויפט-מחנה, דער אינציקער פון דער גאנצער, אויך אפציעל איינגעלאדן פון „זבא-וויד“ (פוילישער קאמבאטאנטן-פארבאנד), מיט ווע-מען מיר האלטן אן רעגולערע באציונגען. אנדער דעלעגאציע באשטייט פון עטלעכע צוואנציק מענער און פרויען און ארום אנדאן האט זיך אנגעזאמלט און צוגעשטאנען קרוב דריי הונדערט און פופציק ישראלים. אט זיצט לעבן מיר דער געוועזענער ארבעט-מיניסטער

פון ישראל, משה ברעם, א געבוירענער אין זדאלבונאוו, וואהלין, געהערט היינט צום ראטן-פארבאנד. ער פארט מיט דער דעלעגאציע פון דער פערדעראציע פון פוילישע יידן, פארנט. אין דער ערשטער קלאס, זיצן אלע ראטי-מענער פון תל-אביבער שטאטראט, בראש מיטן בורי-גערמיסטער שלמה להט. מיר זענען אויך דעם כנסת-דעפוטאט נפתלי פערער מיט זיין פרוי, כנסת-דעפוטאט הרב מנחם הכהן, א סאברע, מי יודע וועלכער דור אין ישראל, ער פארט, ווי ער זאגט, צו "קברים פון צדיקים".

אט זיצט די געוועזענע כנסת-דעפוטאטין חייקע גראסמאן, א געטא-קעמפערין, א ביסל ווייטער — יצחק קארן, בראש פון א גרופע פונעם וועלט-ראט פאר יידיש און יודישע קולטור, מיר זענען אויך שריי-בער — פוילישע יידן און ספרדים, ווייזט אחס, אויך דער שרייבער-פארבאנד האט געשיקט א דעלעגאציע. מיט אנדז געפונען זיך זשורנאליסטן פון דעם רוב צייטונגען, ווי נח קליגער און שלום ראזענפעלד, מהאל האנדלאלין און גרעזן לכי-ארי פון ראדיא, ניצה גולן פון דער לערן-טעלעוויזיע, קארפינאוויטש פון דער נישט-העברעישער פרעסע, מיט איין ווארט — אן "ערב-רב" פון דעלעגאציעס און גרופעס, ווי אויך סתם יידן, וואס האבן אויסגענוצט די געלעגנהייט צו פארן קיין פחלן און זיך מיטבאפן מיטן צוג — ווער צו זען, שוין מיט אנדערע אויגן, די טייטל-לאגער, פון וועלכע זיי האט אפגעגליקט ארויסצוקומען לעבעדיק; ווער צו באגעי-גענען פרייז, קרובים און באקאנטע, יידן און נישט-יידן; ווער — אויף קבר-אבות, און ווער עס פירט די פרוי אדער קינדער צו די ערטער, ווו מאיז געבוירן און אויפגעוואקסן, ווייזן די "שורשים".

איידער מען באווייזט זיך ארומקוקן, דער עראפלאן זעצט זיך שוין אין אקענסטשע, דעם ווארשעווער ערא-פארט. אין דרויסן איז א בוטערע קעלט, מיכאפט א ציטער, אראפ פונעם עראפלאן, און אט זענען מיר אין טערמינאל, וועלכער מאכט דעם איינדרוק פון א נישט-דערענדיקטן בנין. דא האבן שוין אויף אנדז גע-ווארט די טעלעוויזיע-אפאראטן און קארעספאנדענטן. מען פאטאגראפירט אן אויפהער, די געסט ווערן פארי-בעטן אין זאל פאר חשובע פערזענלעכקייטן, מינעמט זיי אויף אונטערוואונען — ס'איז ליהודים, דער גאנצער עולם ווערט גיך אפגעפארטיקט, די גרענעץ-פאלאצין און די צאל-באאמטע באממען זיך צו זען אנדז וואס שנעי-לער פון דרויסן, מען באגייט זיך מיט אנדז ווי מיט פארצעלאן, נישט אנרירן צו שטארק... איידער וואס און ווען, מיר זיצן שוין אין די אויטאבוסן און פארן.

א סך זעט מען נישט, ס'איז נאכט און ס'רעגנט, אבער דער וואס האט פארלאזט פוילן מיט 15-16 יאר צוריק, זעט זיך אן דער גרויסער אונטערשייד. פאר די פאר יאר האט זיך א סך געביטן, אויב אמאל איז מען פון אקענסטשע ביז ווארשע געפארן דורך גערטנער און

פעלדער, איז איצט אלץ פארבויט מיט גרויסע ווייזן-ווארטאלן, ברויטע גאסן, בולווארן, מיט א שטארקער באוועגונג.

מיר פארפארן אין האטעל "פארום" (5 שטערן), א 32-שטאקיקע מאדערנע געביידע, וואס געפינט זיך אין סאנע הארץ פון ווארשע, ראג מארשאלקאווסקע און אליינע יעראזאלימסקיע, דער האטעל איז אויסגע-בויט געווארן אין 1974 דורך א שוועדישע אונטערנע-מונג, גוט אויסגעשטאט, מיר באקומען אונדזערע צי-מערן, טוישן אויס א ביסל דאלארן און נעמען זיך אייני-ארדענען, דער גאנצער עולם ווערט פארבעסן צו אן אוונט-עסן, א מהנה פון "ארביס", די פוילישע טוריסטן-געזעלשאפט.

שלאפן שלאפט זיך נישט, מיר זענען אונטערן אייני-דרוק פון דעם דורכגעלעבטן טאג, ווער עס זיצט אין דער "לאבי", ווער אין באר און טוינקט א קאווע אדער א גלעזל מוסקה, און דער, וואס האט נישט מרא פאר קעלט, גייט שפאצירן אויף דער נישט שטארק באלחב-טענער מארשאלקאווסקע-גאס און באטראכט דעם גי-גאנטישן קולטור-פאלאץ אנטקעגן — א מתנה פון סטאלינען פאר פוילן, וועלכער איז אנב נישט שטארק באליבט ביי די פאלאקן, זיין שפיץ זעט מען נישט, ווייל ער איז העכער פון די וואלקנס און געפיל, דערווייל זיגן די קעלט און די פינצערניש — און פארטרייבן צוריק די שפאצירנדיקע אין דער מחיהדיקער ווארעמ-קייט פון די האטעל-צימערן, צו שלאפן די ערשטע נאכט אין ווארשע.

אויף קבר-אבות פון חרובע קהילות

דאנערשטיק און פרייטיק זענען מיר נישט געווען באשעפטיקט ווי א דעלעגאציע, איך יענע טעג איז אין ווארשע פארגעקומען די אינטערנאציאנאלע סעסיע וועגן היטלערסטישן פעלקער-מאדא אויף פוילנס ערד, איך דער סעסיע האט זיך באטייליקט א גרויסע, ישראל-דיקע דעלעגאציע מיט יצחק ארד און סטעפאן גראיעק בראש, מיטגלידער פון תל-אביבער שטאטראט, בראש מיט שלמה להט, זענען אויף די צוויי טעג געפארן קיין קראקע און אוישוויץ, לויט פלאן, האבן זיי באדארפט פארלאזן פוילן, קיין עסטרייך, דעם 21סטן אפריל, און טאג ווען ס'וועלן פארקומען די צערעמאניעס אין אויש-וויץ, האט מען פאר זיי ארגאניזירט א ספעציעלע עקס-קורסיע צו באזוכן אוישוויץ און בירקענאז און אויך זיי צוגעזאגט א צוזאמענטרעף מיטן קראקעווער ביר-גערמיסטער, די וואס זענען געווען פריי, האבן אויס-געברעט די טעג צוצופארן אין די מקומות פון וואנען זיי שטאמען — שטעטלעך און שטעט אין פוילן, אנקוקן די ערטער, די בתי-עלמינס, און אפשר וועט זיך טרעפן א באקאנטער, איז מען געפארן קיין לובלין און קעלץ, כעלם און ביאליסטאק, פשעמישל און פיעטריקאו, אלשטין און קאשאלין, אפט און לארזש און אנדערע, יעדער האט געקענט פארן ווו ער האט געוואלט (און

בית המדרש ובית המגורים בחצר של הרבי מגור.
ראש בית המדרש אהרן פתעם גערער רבינס הויף.

Синагога Рави из Гур.

פאר דער מלחמה עס שטייט נאך דער אויוון, וווּ מ'האט ערב-פסח געבאקן מצות, ווי אויך די רעמלעך פון די רונדיקע פענצטערלעך, האבן נאך אליין די פארם פון א מגן-דוד, אין מיטן בוידעם זעט מען די עפענונג, וועלכע מ'האט אויפגעמאכט יעדן יום-טוב, כדי די מתפללים פון אויבן זאלן הערן די תפילות. אונט, וווּ ס'איז געווען דער בית-המדרש, שטייט מעבל צווישן די "סלופעס", אחוץ וועלכע מיר, יינגלעך און בחורים, האבן געקלעטערט און אויף זיי געהאנגען בשעת דעם דאווענען אין די ימים-נראים, אדער ווען מ'האט געפירט דעם טיש, כדי צו זען דעם רבין.

מיר האבן געשמעסט מיט די ארומיקע איינוווינער, וואס האבן פון ניווערקייט זיך געזאמלט ארום, דער-זענדיק יידן, יא, זיי ווייסן וואס דא איז געווען, די עלטערע גערענקען נאך דעם "צדיק", זיי האבן דער-ציילט, אז ס'איז שוין דא א באשלוס פון דער העכערער מאכט, צו פארוואנדלען דעם הויף מיט די בנינים אין א דענקמאל, רעמאנירט און שטעלן הינטערן שוץ פון געזעץ פאר אפהיטן אנדענק-ערטער, זיי דערציילן אויך, אז מ'האט אלע יידן אויסגעהרגעט הינטערן שטאט און דארט איז פאראן א מאסן-קבר.

מיר פארלאזן גער מיט א שווער הארץ.

לאַרזש

אויפן וועג קיין לאַרזש — באקאנטע נעמען פון שטעט און שטעטלעך, ווי: פיאסעטשע, סאבאטשעוו, ראדאמסק, סקערניעוויץ, סטרקאוו, בזשעזשין — און אט זענען מיר אין לאַרזש, ראשית-כל — אומן בית-עלמין, אמאל, מיט יארן צוריק, איז ער געווען ווייט הינטערן שטאט, היינט איז לאַרזש זיך צעוואקסן און דער בית עלמין געפינט זיך נמש צווישן הייזער-בלאקן, אין דרויסן פאריכטן ארבעטער דעם פארקן פון רחטע

נישט ווי געוויסע צייטונגען אין ישראל האבן געשריבן, אז מ'אח געווען באגרענעצט און נישט געקענט זיך פריי באוועגן.

איך האב אויסגעקליבן די ערטער, וועלכע זענען מיר נאענט צום הארץ: פיעטרוקאוו — מיין געבוירן-שטאט, טאמאשאוו-מאזאוועצקי — פון וואנען מ'האט געשטאמט; אויאוד, א שטעטלעך נעבן טא-מאשאוו — פון וואנען מ'האט געשטאמט; לארזש — די שטאט וווּ כ'בין אויפגעוואקסן, אין חדר געגאנגען, געלערנט אין ישיבה, אנגעהויבן ארבעטן און געווען אקטיוו אין ספארט-קלוב, "גוויאודא-שטערן", און ועל כולם — גער, דאס שטעטל וווּ מ'האט געלערנט, גערער חסיד, האט מיר, דאס זעקס-יאריקע יינגל, גער ברענגט דאס ערשטע נואל צום רבי'ן נאך א ברכה שפעטער האב איך געלערנט א קנאפ יאר אין רבינס בית-המדרש — און געבליבן עד היום זיין חסיד.

גער — גורא-קאלוואריא

דאס שטעטל איז געבליבן גאנץ, נאך קיין יידן זענען נישטא... אבער דארט לעבן, היינט צוהי יידן מיט קריסט-לעכע פרייען, איינער באמייט זיך נישט ארויסצווייזן זיין יידישקייט און דעם יידישן אפשטאם, הגם דאס העלפט נישט, ווייל די פאלאקן ווייסן ווער ער איז, דער צוויי-טער, א געוויסער קארפמאן, א לאנדווירט, שעמט זיך נישט מיטן יידישקייט, ער איז אבער מודה, אז די קינדער גייען אין קלויסטער מיט דער מאמען, ער אליין איז געווען אין מיראנעק, ער היט אפ דעם בית-עולם און קברים פון די גרינדערס פון דער גערער דינאסטיע — דער "חרושי הרום" און "שפת אמת", איבער ביירנס קברים איז אויפגעבוט א בשותפותדיקער אוהל, הער-מעטיש פארנוכט, אז מ'קאן נישט צוקומען צו די קברים, קארפמאן זאגט, אז דער קבר זאל זיין אפגעהיטן, אז די פארצאמונג ארום דעם בית-הקברות זאל זיין גאנץ, דער טויער געטלאסן, אבער אלע מצבות זענען אייני-געווארפן און צעבראכן, איינצלע מצבות האט מען צוריקגעשטעלט, א טייל מיטן קאפ אראפ, סתם אזוי אין מיטן פעלד, נישט וווּ די קברים זענען געווען, מיט איין ווארט — אויסער די קברים פון די צדיקים, איז כמעט גארנישט דא, נישט ווילנדיק, פארגעבעט זיך א מחשבה, אז מ'הייט אפ די קברים פון די צדיקים, ווייל דאס ברענגט ארויף דאלאון, אויך מיר האבן איבער-געלאזט דעם יידן עטלעכע דאלאון.

דער גערער הויף שטייט אויף זיין ארט, דאס הויז וווּ די רבי'שע משפחה האט געווינט, און דער דערבייאיקער בית-המדרש — זענען גאנץ, אומן ארומיקן הויף, פון פארנט און פון אונטן, זענען אנגעבויט קעמערלעך און ווארשטאטן, אין רבינס הויז איז היינט א ביורא, און אין בית-המדרש — א מעבל-געשעפט און מאגאזין, מיר זענען ארויף אויפן בוידעם, מיט דער דערלויבעניש פון די בעלי-הבתים און אים געפינען אזוי ווי דיאז געווען

טער. ביידע האבן מיר טרערן אין די אויגן. איך טראכט:
וואס שנעלער אנטלויפן פון דאנען! איך האב נישט
דא וואס צו טאן. איך באלאנג נישט אהער!

טאמאשאוו-מאזאוויעצקי און אויאזד

דאס שטעטל אויאזד און די שטאט טאמאשאוו
שטייען ווי זיי זענען געשטאנען ביז דער מלחמה. און
ווידער אמאל — קיין יידן זענען דארט נישטא... אין
אויאזד וויסט מען נישט היינט פון יידן. מין זיידנס
שטוב ווו ער האט געוואונט, איז גאנץ. דער הויף, ווו
ס'איז געווען דאס גערער שטיבל — איז נישטא, אויך
די שול און דער בית-הקברות זענען נישטא.

אויך טאמאשאוו איז גאנץ. נאר יידן זענען נישטא...
מיט מור פארט יעקב זילבערשטיין, גענעראל-סעקרעט-
טאר פון קאצעטלער-פארבאנד, אליון א טאמאשאווער.
מיר קומען צום הויז אויף דעם קאשעטשוקא-פלאץ,
אין צענטער שטאט. דארט האט זיין טאטע געהאט א
געשעפט. מיר גייען אהין אריין. דער אינטיקער אויגן-
טיימער, יאבלאנסקי, אן אמאליקער שכן פון דער מש-
פחה, דערקענט דעם גאסט און געמט אים אויף מיט
געמישטע געפילן, הגם ער ווייזט ארויס פריינטלעכ-
קייט.

אין טאמאשאוו לעבן היינט צוויי יידן. מיר זיכן
זיי נישט. עס יאגט אונז פון דער שטאט... אויפן וועג
פארן מיר אדורך אנדזשעווי, אנדזשעפאל, ווישניאוו-
גורא, ווו לאדזשער יידן פלעגן פארן אויף דאטשע...

פיאטרקאוו טריבונאלסקי

די שטאט, ווו ס'האט אמאל פארטומען דעם כסא
הרבנות הרב מאיר שפירא, דער גרינדער פון "ישיבת
חכמי לובלין" און אינציאטאר פון "דף יומי" די שטאט
וואו ס'זענען געווען יידישע דרוקערייען — שטייט גאנץ.
די יידן-גאס, די זאממראווע מיט דעם קלויסטער, דאס
יידישע שפיטאל מיט דער תלמוד-תורה, די שול —
אלץ אן יידן. נאר פאקטיש איז פיעטדקאוו אוינע פון
די שטעט, וואו ס'זענען געבליבן סימנים פון יידיש לעבן.
די שול איז געווארן צוריק אויפגעבויט און דעם פאר
א מזעאום. וואס א טייל פון דעם איז באשטימט גע-
ווארן פאר א יידישער רעליגיעזער אפטיילונג. דער
יידישער בית-עלמין איז אפגעהיטן. דארט שטייט א
דענקמאל לזכר די קרבנות. פון צוויי צו צוויי קומען
דארט פאר טרויער-אקאדעמיעס, אבער אן יידן...

צוזאמענטרעף פון יידישע קולטור-טוערס

די ערשטע אפציעלע אונטערנעמונג איז פארגע-
קומען שבת אויף דער ביטע פון יצחק קארן, האבן
מיר ארגאניזירט א צוזאמענטרעף פון ישראלדיקע שריי-
בערס און קולטור טוערס, מיט דער פויליש-יידישער
קולטור-וועלט — זשורנאליסטן, שרייבערס, היסטארי-
קערס, ארטיסטן פון יידישן טעאטער און מיטארבעטער

ליר שער בית העלמין בלודז - מצבה לזכר 84 נשים שהומתו על
ידי הנאצים במחנה שטוהוף, לפני השחרור.
ביום טויער פון לאדזשער בית-עלמין - מצבה צום אנדענק פון די
84 יידישע פרויען, אומגעבראכטע דורך די נאציס אין לאנער
שטוהאף, ערב דער באפרייונג.

У входа на кладбище Подзис — памятник на
могилах 84 женщин — жительниц Подзис, убитых в
Штытрапе.

ציגל, דער וועכטער, א געוויסער מאיעווסקי, אן אחס-
געוואקסענער אויפן פעלד, האט נאכן טאטנס טויט
איבערגענומען די פרנסה און די וועכטעריי. ער פירט
אלעמען צו די קברים. אין לאדזש זענען דא די רשימות
און פלאן פון בית-עלמין און ער, מאיעווסקי, קאן יעדן
קבר. עס ווארפט זיך אין די אויגן דאס אפגעלאזנקייט.
די הויפט-אלויע מיט די קברים פון די רייכע יידן, ווי:
פאזנאנסקי, זילבערשטיין, קאנשטאט און אנדערע —
איז נאך צו דערלייזן. נאר אראפגייענדיק אין דער זייט,
קומט מען אריין אין א דזשונגעל. אלץ פארוואקסן
מיט ווילד-גראז און דערנער, וועלכע דערגרייכן איבער
די מצבות. אין א פאר יאר ארום, וועט אלץ ווערן פאר-
שלאנגען. מאיעווסקי זאגט, אז צו האלטן דעם בית
עלמין איז ארדענונג, דאָרף מען צענדליקער ארבע-
טער — און דאס איז אוממעגלעך. די גניבות פון מאר-
מאר-פלאטן און שטיקער מצבות איז גרויס און מקאן
גארנישט טאן קעגן דעם. איך האב אויסגעזוכט מין
זיידנס קבר און די קברים פון מייע קרובים און זיך
מתייחד געווען מיט זייער אנדענק. איך בין אויך גע-
גאנגען צום "אהל" פון ראדאשיצער רבין און אים
געפונען א חרובין.

די שטאט לאדזש — ווי זי איז געווען, נאר אן
יידן. די פילטודסקי-גאס, פיעטדקאווער, פאמארסקע,
נאוואמיסקע, פולנאצע, קאנסטאנטינער און צעגעל-
ניאנע, פאלדניאוו און סאלנע — אלע הייזער שטייען,
נאר יידן זענען נישטא. דאס הויז ווו מיר האבן גע-
ווינט — שטייט, א פרוי קומט ארויס און דערקענט
מיר. דאס איז א טאכטער פון א קריסטלעכן שכן, אינ-
איינעם זיך געשפילט ווי קינדער, היינט — אליון א
באבע. מיר קוקן זיך אן און געפונען נישט קיין ווער-

האט זיך דער אונט מיט „קהל“ און פארגעזעצט געווארן מיט ליווענען אין פויליש די לידער פון ח.נ. ביאליק, י.ל. פריץ, איציק מאנגער, אברהם סרצקעווער, דוד ספארד, נחום באמזע, רחל קארן, יצחק קאצענעל-סאז, מרדכי געבירטיק, איציק פעפער אאנ”ד. נאך יעדן דורכגעליינענען געדיכט, האט סלאווא פשעבילסקא גע-זונגען א ליד אויף יידיש. איר רעפערטואר האט איבע-ראשט, ווייל ער האט ארומגענומען צענדליקער פאלקס-לידער, אלטע און נישט אזוי אלטע, אויך דעם „קדיש“ פון לוי יצחק בארדיטשעווער, געבירטיקס פאר-מלחמה לידער, געטא-לידער, קאמפס-לידער, געענדיקט האט זיך דער אונט מיטן פארטונאנער-הימן, געזונגען אויף יידיש פון גאנצן אנסאמבל. סלאווא פשעבילסקא, וועלכע האט באזוכט ישראל פאר דער זעקס-טאגיקער מלחמה, האט די יידישע לידער אינטערפערט מיט א געפיל, וועלכן מ’טרעפט זעלטן ביי באקאנטע יידישע זינגע-רינס.

אין „זבאוור“

זונטיק פארמיטאג איז אנדער דעלעגאציע געווען די געסט פון „זבאוור“ (ראשי-תיבות פון „זוויאנזעק באיאוניקוון א וואלנאשטש אי דעמאקראציע“ — פארבאנד פון קעמפערס פאר פרייהייט און דעמאקרא-טיע). אין גרויסן זיצונג-זאל פון דער צענטראלע אין ווארשע, האט אנדז אפגעווארט דער פארזיצער פון זבאוור, וו. סאקארסקי און מיטגלידער פון צענטראל-קאמיטעט. ביי א גלעזל משקה האבן מיר געהאט א מיונג-אויסטויש וועגן קעגנזייטיקע באציאונגען. מנד דער דעלעגאציע האבן דאס מאל גערעדט די פרויען חייקע גראסמאן, וואנדא ראטנבערג און חיה לאזאר. אין זיינע וויר האט סאקארסקי אונטערגעשראכען, אז מיר, די אנטי-נאצי קעמפערס, זענען פאקטיש די וואס האלטן אן דעם קאנטאקט צווישן פוילן און ישראל, ווי אויך פון דער גאנצער יידישער וועלט. נישט וויכטיק די סיבות, אויך ביי אנדז און פוילן, ווי ביי אויך אין ישראל, זענען דא פאקטאדן, וואס ווילן אז די קאנטאקטן זאלן ווערן איבערגערוסן. מיר טאן צו דעם נישט דער-לאזן. וויכטיק איז, אז די צוקונפטיקע דורות, אנדערע און איערע, זאלן וויסן וועגן יידישן אנטייל אין פוילנס געשיכטע און וועגן דעם וואס ס’האט פאסירט אין דער היטלער-הקופה. סאקארסקי און זיינע מיטארבעטער האבן אויך אינפארמירט וועגן די פייערונגען און אימ-פרעזעס, וועלכע דארפן פארקומען אין די נאענטסטע טעג.

דעם זעלבן טאג, איז אין דעם ווארשעווער קלויס-טער פארגעקומען א פייערלעכער גאטעסדינסט צום אנדענק פון די ווארשעווער געטא-קעמפערס, אגגעפירט פון קארדינאל גלעמפ, ביי דער אנוועזנהייט פון פאר-שטייער פון די יידישע אינסטיטוציעס.

פון יידישן היסטארישן אינסטיטוט ביי א גלעזל טוי אינעם שיינעם זאל פון יידישן צענטער, ווו ס’זענען קאג-צענטרירט אלע יידישע אינסטיטוציעס: די רעדאקציע פון דער „פאלקס-שטימע“, ביכער-פארלאג, דער קולטור-פארבאנד און דאס יידישע טעאטער, האבן זיך געטראפן: אברהם לויס, פיוול זיגעלבוים, ישראל סטאלארסקי, חייקע גראסמאן, אבראשא קארפונאוויטש, משה מיליס, סטעפאן גרויעק און אנדערע. פון דער פוילישער זייט: דניאל כץ, מייכאל פרידמאן, האפמאן און אברהם קוואטערקא. דעם צוזאמענטרעף האבן גע-פירט בשהפוט קוואטערקא און קארן, האפמאן, פון היסטארישן אינסטיטוט, פרידמאן פון טעאטער, קווא-טערקא פון קולטור-פארבאנד און פון דער „פאלקס-שטימע“, האבן דערציילט פון זייער ארבעט און טע-טויקייט. נוצר די ישראלים האבן גענומען א ווארט: אברהם לויס, זיגעלבוים, קארפונאוויטש און אנדערע. יצחק קארן האט אין זיין שליס-ווארט אונטערגעשראכען די גרויסע וויכטיקייט פון אנהאלטן א סטאבילן קאג-טאקט צווישן דער יידישער קולטור-וועלט. אין דעם צוזאמענטרעף האבן אויך אגטייל גענומען אייניקע קולטור-טער פון אנדערע לענדער.

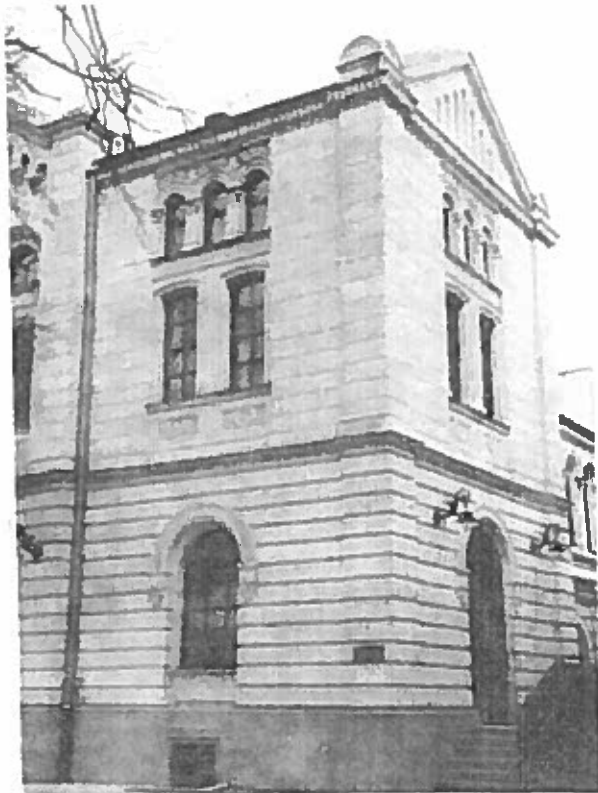

מופגט עסקני תרבות יידיש מפולין ומארצות אחרות צוזאמענטרעף פון יידיש קולטור-טערס פון פוילן און אנדערע לענדער.

Встреча деятелей еврейской культуры Польши со своими коллегами из других стран.

אין פוילישן טעאטער „נא טארגווקו“

לכבוד די פייערונגען, האט דער טעאטער צוגע-גרייט א פראגראם, געווינדעט דער יידישער פאעזיע. מיט דער הילף פון שמעון שורמי, דירעקטאר און הויפט-ארטיסט פון יידישן טעאטער, איז געבוירן גע-ווארן אן אונט מיטן נאמען „אזוי ווי ביי שאגאל“, מיטן אגטייל פון ארטיסטן פון פוילישן טעאטער און דער גוט-באקאנטער זינגערין סלאווא פשעבילסקא. אגעהויבן

בית הכנסת ע"ש נח"ק.
די נאזשיק-שיל

Торжественное открытие синагоги "Ножик".

אין יידישן טעאטער

דאס יידישע טעאטער האט לכבוד די פויערונגען און די אויסלענדישע געסט געגעבן צוויי ספעקטאקלען. איינער — געווידמעט יאנוש קארטשאק; דער צווייטער — „צווישן פאלנדיקע ווענט“, א מאנטאזש פון געטא-לידער. צו דער גאלא-פארשטעלונג זענען איינגעלאדן געווארן אלע געסט פון אויסלאנד, פוילישע פערזענלעכקייטן און מיניסטארן, בראש מיטן וויצע-פרעמיער. נאך דער געלונגענער פארשטעלונג זענען אנדערע דעלעגאציע-מיטגלידער: סטעפאן גרוזעק, משה מיליס און דער שרייבער פון די שורות, ארויף אויף דער בונד, באגריסט און געראנקט די ארטיסטן און די הויפט-אקטארן, שמעון שורמיי און גאלדע טענצער איבער-געגעבן אן אנערקענונג-דיפלאם פון דעם וועלט-דאט פאר יידיש און יידישער קולטור.

בעת דער פארשטעלונג איז פארגעקומען עפעס אזוינס וואס האט עלעקטריזירט דעם גאנצן עולם. דער ספעקטאקל „צווישן פאלנדיקע ווענט“ ענדיקט זיך מיטן פארטיזאנער-ליד. זאג נישט קיינמאל אז דו גייסט דעם לעצטן וועג. געזונגען דורכן גאנצן אנסאמבל פלוצים האט דער עולם אין זאל זיך אויפגעהויבן און אלע ווי איינער האבן גענומען מיטגינגען דאס ליד. באַלד דער-נאך האבן אלע ממשיך געווען מיט א מעכטיקער „התקוה“. דער אנסאמבל איז געבליבן פארגליווערט, נישט געוויסט ווי אזוי צו רעאגירן. און מיט זיי — די מיניסטארן און הויכע פוילישע געסט. קיינער האט נישט געוואגט זיך אוועקציעצן אדער איבערייסן דאס מעכטיקע געדאנג.

דערעפענונג פון דער באַנייטער נאזשיק-שיל

דעם 18טן אפריל, אין טאג ווען מדינת ישראל האט געפויערט איר יום העצמאות, איז אין ווארשע פארגע-קומען דער אקט פון איבערגעבן די רעמאנטישע נאזשיק-שיל דער קהילה און די אפיציעלע דערעפענונג. די נאזשיק-שיל איז די איינציקע וואס איז געבליבן אין ווארשע נאך דער מלחמה. אלע אנדערע זענען פארברענט און צעשטערט געווארן דורך די נאציס, בעת די נאזשיק-שיל האט געהאט „מחל“ — זי איז פארוואנדלט געווארן אין א שטאל און אזוי ארום אויסגעמיטן דעם גורל פון די אנדערע שילן. נאך דער מלחמה האט מען זי אויסגערייניקט, אויף שנעל רעמאנטירט און איבער-געגעבן אין רשות פון דער קהילה און במשך יארן געדינט ווי די איינציקע שיל אין דער נאכמלחמהדיקער ווארשע. איצט האט מען זי באַנייט מיט דער הילף פון דער רעגירונג און „דזשאַינט“, קיין מתפללים זענען נישטא און די וואס זענען געבליבן טענהן, אז מהאט דאס נישט געדארפט, ווייל במלא דאוונט מען אין דעם קלוינעם שטיבל אומן הויף און די שיל וועט זיין א מחזאום, וועלכן מוועט עפענען נאך פאר געסט. די דערעפענונג איז פארגעקומען מיט גרויס פיי-

ערלעכקייט און געווען איינע פון די אטראקציעס פאר די אויסלענדישע געסט, מיטן אנטויל פון מיניסטארן, בישאפן, פארשטייער פון אלע רעליגיעס אין פוילן און פאר חשובע פערזענלעכקייטן פון דער יידישער וועלט. די הויפט-רבנים פון רומעניע און אונגארן, פון אמעריקע, און בראש — הרב פרענקעל, הויפט-רב פון תל-אביב — אלע האבן געהאלטן רעדעס. זייער רירנד איז געווען די רעדע פון הרב פרענקעל, וואס האט מיט טרערן אין די אויגן געמאנט און געפרעגט דאס פוילישע פאלק: „ווי אזוי האט דאס געקאנט פאסירן? ווי אזוי האט איר געקענט דערלאזן צו דעם וואס ס'איז פארגע-קומען דא, אין ווארשע?“ זיין וויי-געשרוי האט גע-קלינגען ווי א „זשאקו“ („איר באשולדיק“), וואס איז אבער געבליבן אן ענטפער, צום שלום פון דער צערע-מאניע האט דער תל-אביבער שטאט-פרעזידענט איבערגעגעבן דעם ראש הקהל משה פינקעלשטיין א חנוכה-לעמפל — א מתנה פון דער שטאט תל-אביב פאר דער ווארשעווער שיל.

ביים דענקמאל פון די געטא-העלדן

דער קוליניאנאציע-פונקט פון די פויערונגען איז געווען דער אקט פון לייגן קרענץ ביים דענקמאל פון די געטא-העלדן. אין משך פון יארן האט זיך איינגע-שטעלט א סטאבילער מאדעל פון מלוכה-ש-מיליטערי-

משלחת ארגונו מניחה זר על האנדרטה לניבורי גיטו וארשה, בכירת פולין.

אונדזער דעלעגאציע לוינט א קראנץ אויפן דענקמאל לזכר די העלדן פון ווארשעווער געטא, און דער הויפטשטאט פון פולין. *Израильская делегация на траурной церемонии возложения венков у подножия памятника жертвам Варшавского гетто.*

משה מיליס מחפש את הזר של אסף... משה מיליס זוכת דעם קראנץ פון אש"ף...

Moše Milis izdat venek ot OOP.

שער פויערלעכקייט: ארקעסטער, ערן-וואר, ערן-בא-טאליאן און זעלנער, וועלכע לייגן אנדער די קרענץ. זיי שטעלן זיך אויס אין א ריי מיט די קרענץ, לענגוויס דעם פלאץ און ביים קלאנג פון די פויקלעך. מארשירט מען צום דענקמאל מיט די קרענץ. אויך דאסמאל איז אזוי געווען, נאר מיט א צוגאבע פון צענדליקער קרענץ פון יודישע אינסטיטוציעס אין דער וועלט, און באזונ-דערס — פון ישראל. דער צווייטער אויסנאם: ווען ביים סוף פון דער צערעמאניע, האט דער ארקעסטער אויפ-געשפילט דעם שלום-מארש, האט זיך פון די אונטער-שטע שורות דערהערט זינגען די "התקוה". דאס געזאנג האט ווי א פויער ארומגעכאפט דעם גאנצן פלאץ און ארויסגערופן קאנסטערנאציע בוי די אפיציעלע פוילישע פארשטייער, מיט די ארגאניזאטארן בראש. זיי האבן באשלאסן שנעל זיך אפטרעגן, אינאיינעם מיט דער מי-ליטערישער איינהייט — און דער פלאץ איז געבליבן אין רשות פון די יידן פון אויסלאנד. ס'האט זיך אנגע-הויבן א ספאנטאנער מיטזינג, מיט א "קדיש" און "אל מלא רחמים", תפילות און רעדעס. און ועל כולם — א מעכטיק געזאנג פון "אני מאמין". עס ישראל חי! און דאס פארטיזאנער-ליד. דאס בילד האט אויף אלע-מען איבערגעלאזט אן אומפארגעסלעכן איינדרוק.

א ווארט וועגן אש"ף-קראנץ

די ישראל-פרעסע האט מצליח געווען אפצווענדן די אויפמערקזאמקייט פון דער היגער עפנטלעכקייט פון די פויערונגען לכבוד 40 יאר ווארשעווער געטא-אויפ-שטאנד, און געצווינגען צו פארנעמען זיך מיט א זי-טיקן ענין — דעם קראנץ וואס אן אש"ף-פארשטייער האט כלומרשט געלייגט ביים דענקמאל. צענדליקער ווערסיעס און שילדערונגען זענען דערשינען אין דער פרעסע וועגן דער געשעעניש. פאליטיקער און עסקנים האבן אפגעגעבן דעקלאראציעס, קאנקורירנדיק איינער מיטן צווייטן, ווער וועט דאס טאן שארפער און פיקאנ-טער.

וואס האט פאסירט אין דער ווירקלעכקייט? איך וועל זיך באמיען צו דערציילן גענוי וועגן דער פרשה: אנגעהויבן האט זיך דאס שבת. א זשורנאליסט האט דערציילט, אז אש"ף קלויבט זיך שוין א דעלע-גאציע צו דעם אקט פון לייגן קרענץ און וועט אליין אויך לייגן א קראנץ ביים דענקמאל. מיר האבן אנגע-פרעגט אין ישראל, ווי אזוי זיך נוהג זיין און באקומען אן ענטפער, אויפצוקלערן דעם ענין און האנדלען ווי מיר וועלן פארשטיין. מיר האבן זיך געוואנדן צום פאר-אנטווארטלעכן נוצר דער פוילישער רעגירונג, דער "זבאווד" פרעזעס סאקארסקי, וואס האט אנדז בא-רואיקט, אז די זאך וועט נישט פארקומען. מיר האבן זיך דערמיט נישט באגנוגט און פארלאנגט א קלארע פארזיכערונג. דער ענין איז געברענגט געווארן פארן

זען, ווי איז דער אמת אין דער גאנצער געשיכטע. מיר זענען אוועק צום דענקמאל, גענישטערט און אדורכ-געקוקט אלע קרענץ. געזוכט אן אש"ף-קראנץ — און נישט געפונען. נישט געווען קיין זכר פון אן אש"ף-לענטע. האבן מיר אנגעהויבן זוכן דעם פארשפרייטער פון דער ידיעה. ווייזט זיך ארויס, ס'איז א ישראל'דיקער זשורנאליסט. מיר האבן אים דערציילט, און מ'געפינט נישט קיין אש"ף-קראנץ. זיין ענטפער איז געווען, אז ער האט גערעדט נישט אש"ף-מאן, וואס האט אים גע-זאגט, אז ער האט נישט געלויגט קיין קראנץ, נאר א בוקעט בלומען. אן א לענטע און אויפטרופט... (איצט קענט איר דעם פלייסיקן ישראל'דיקן זשורנאליסט יא אדער נישט גלויבן).

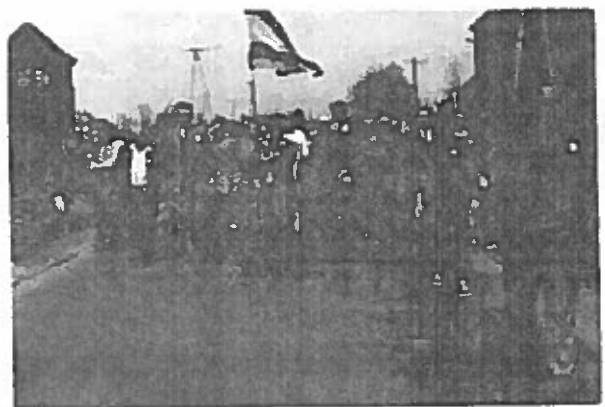
אגב, די דיפלאמאטן האבן געלויגט די קרענץ און צערעמאניע און אן אן ער-וואך. אלס פראטעסט האבן זיי געשיקט א נאטע צום אויסער-מניסטעריום, הלמאי מ'האט נישט געשיקט צו דער צערעמאניע די ער-וואך. דערווייל האט אויפגערוסן אט די „שטונק-באמבע" און געמאכט פארגעסן דעם עיקר. א טייל פון די עסקנים, מורא האבנדיק, אז מ'וועט און לאזן האבן צו זיי טענות ומענות, האבן געשיקט א היים ידיעות און מעשיות, אז מ'פראטעסטירט, מ'נעמט נישט אנטויל אין די פאראנשטאלטונגען, מען פארלאזט פוילן פאר דער צייט און ענלעכע, קאמוניקאטן. איך שטריך אונטער, אז קיינער האט נישט באיקאטירט וועלכע ס'איז אימפרעזע, אין וועלכע ער האט באדארפט אנטויל גע-מען, קיינער האט נישט פארלאזט פוילן פאר דער צייט, וואס איז באשטומט געווארן נאך אין ישראל, פארן ארויספארן אהין.

אקאדעמיע אין אפערע-טעאטער

דעם זעלבן טאג איז פארגעקומען די טראדיציע-נעלע, יערלעכע אקאדעמיע, אויך אן איינגעשטעלטער מינהג. נארמאל קומט זי פאר אין פול-האמאניע, א קלע-נערער זאל, נאר לכבוד די געסט פון אויסלאנד, און די אקאדעמיע אדורכגעפירט געווארן אינעם בכבודיקן „טעאטער וויעלקי", דאס בארימטע אפערע-טעאטער אין ווארשע. די אקאדעמיע האבן באערט מיט זייער אנווע-זנהייט דער מלוכה-פרעזידענט, דער סיים-פרעזידענט מיט זיינע פארטרעטער, מניסטארן מיטן וויצע-פרעמ-יער ראקאווסקי בראש. א נייעס איז געווען דאס געבן א ווארט יידישע פארשטייער פון אויסלאנד, וואס האט נאר קיינמאל נישט פאסירט. נאך דער רעדע פון סא-קארסקיז, האט גערעדט קלמן סולטאניק, מיטגליד פון דער יידישער אגענץ און וויצע-פארזיצער פון יידישן וועלט-קאנגרעס. נאך אים — סטעפאן גרייזק איז נאמען פון וועלט-פארבאנד פון אנטו-נאצי קעמפערס און קא-צעטלערס. דאס זענען געווען צוויי אויסגעשפראכענע ציוניסטישע רעדעס, מיט א סך יידיש-ישראלדיקן שטאלץ, וואס זענען כסדר איבערגעריסן געווארן מיט שטורמישע אפלאדיסמענטן, געשלאסן די רעדנער-ליסטע

וויצע-פרעמיער ראקאווסקי, וואס האט אויסגערעדט באזארגטקייט, ווייל אש"ף האט איר דיפלאמאטישן פאר-שטייער אין פוילן און קיינער וועט אים נישט קענען שטערן. אויב ער באשליסט לייגן א קראנץ, צוזאמען מיט אלע דיפלאמאטן, וועלכע נעמען אנטויל אין דער פויערלעכער צערעמאניע יעדעס יאר, מיר האבן דער-קלערט, אז אויב אש"ף וועט לייגן א קראנץ, וועלן מיר נישט אנטויל נעמען און פארלאזן גלייך פוילן. כרי עס זאל דערצו נישט קומען, איז באשלאסן געווארן, אז די דיפלאמאטן וועלן נישט אנטויל נעמען אין דער אפיציע-לער צערעמאניע. אויב זיי ווילן לייגן קרענץ — איז נאר נאכמיטאג, און אזוי איז טאקע געשען.

אין דער אפיציעלער צערעמאניע האבן אנטויל גענומען מלוכה'שע און געזעלשאפטלעכע אינסטיטו-ציעס און ארגאניזאציעס פון פוילן, יידישע רעלעגאציעס, און ספעציעל די געקומענע פון אויסלאנד. אלץ איז אדורך בשלום. נאכמיטאג איז געקומען א ידיעה, אז די דיפלאמאטן האבן געלויגט קרענץ, און צוזאמען מיט זיי — אויך אש"ף, למען האמה, האט א גרויסער טייל פון די ישראלים זיך באצויגן צו דער ידיעה מיט גלויבליכקייט. אש"ף וויל לייגן א קראנץ ביים געטא-דענקמאל — זאלן זיי לייגן, ס'זענען אבער געווען פא-ליטיקער און אזעלכע וואס האבן געזוכט סענסאציעס, ס'האט זיך אנגעהויבן א סומאטאכע, א פארשטייער פון דערציונג-מוניסטעריום האט, אין נאמען פון זיין מי-ניסטער זבולון המר, פארלאנגט מיטאל שוין אהיימ-פארן — אזוי האט באפוילן ירושלים. מ'האט אים גע-געבן צו פארשטיין, אז זיין מניסטער האט צו זאגן אי-בערן היטל'וועזן אין ישראל, און נישט ביי אונדזער רעלעגאציע. ס'איז כמעט דערגאנגען צו סקאנדאלן, אנדערע עסקנים האבן מורא געהאט אנצוהייבן און געוואלט זיין כשר, כרי קענען דערציילן אינדערהיים, אז מ'איז געווען אין ארדענונג. בכדי אויסצומיידן דאס אלעס, האבן מיר מיט משה מילס באשלאסן צו גיין

משלחת ישראל מבקרת באושוויץ. יעקב זילברשטיין, אסיר המחנה לשעבר, צועד בראש עם דגל ישראל. ישראל'דעלעגאציע באזוכט אושוויץ. יעקב זילברשטיין, געווע-זענער קאצעטלער, מארשירט פארויס מיטן ישראל פאן.

האט אברהם קוואטערקא, גענעראל־סעקרעטאר פון דעם קולטור־געזעלשאפטלעכן פארבאנד פון יידן אין פוילן און רעדאקטאר פון דער „פאלקס־שטימע“, נאך דעם אפיציעלן טייל, איז פארגעקומען א קאנצערט פון פילהארמאנישן ארקעסטער מיטן גרויסן באר און סאָ-ליסטן.

אפיציעלע אויפנאמען

במשך פון אונדזער אויפהאלט אין פוילן, זענען אנגעהאלטן געווארן אפיציעלע קאנטאקטן מיטן וויצע־פרעמיער ראקאווסקי, מיט וועלכן מ'האט זיך כסדר גע־טראפן אויפצוקלערן ענינים, מאנטיק איז אויך פארגע־קומען א צוזאמענטרעף מיטן וויצע־פרעמיער, אין וועלכן ס'האבן זיך באטייליקט קרוב הונדערט פארשטייער פון די אפיציעלע דעלעגאציעס פון אלע לענדער. דער צו־זאמענטרעף איז פארגעקומען אין גרויסן קאנפערענץ־זאל פון יידישן צענטער. דער וויצע־פרעמיער האט גע־רעדט וועגן דער לאגע אין פוילן, וועגן די באציאונגען מיט דער יידישער וועלט, און ספעציעל מיט די פוילישע יידן און געזענטפערט אויף פראגן. דעם זעלבן טאג האט דער אינטיקער הערשער פון פוילן, גענעראל יארזעל־סקי, אויפגענומען א דעלעגאציע פון דער פערדעראציע פון פוילישע יידן און פארשטייער פון יידן אין דער וועלט. מיט דער דעלעגאציע האט אנגעפירט סטעפאן גרויעק, און פון ישראל האבן זיך אין איר באטייליקט הרב יצחק יודיה פרענקעל און געו. ארבעט־מיניסטער משה ברעם.

וועגן די באזוכן אין אוישוויץ, בירקענאו, טרעבלינקע, מיידאנעק און אנדערע אונטערזעמונגען, צוזאמען־טרעפן מיט יידן וואס לעבן אין פוילן, וועגן דער לאגע אין יענעם לאנד — וועל איך באריכטן אויף פארזאמל־לונגען, חברים־צוזאמענטרעפן און און די קומענדיקע נומערן פון אונדזער זשורנאל.

שלוס־ווארט

האט מען בארארפט פארן קיין פוילן, אדער נישט? איך האלט, אז די נסיעה איז געווען פון גרויס וויכטי־קייט, ווען מיר פארן נישט, וואלטן מיר באגאנגען א שווערע זינד לגבי אונדזערע צילן פון פאראייניקן דעם אנדענק פון די קדושים און גיבורים. אמת איז, אז די אפיציעלע פוילישע מאכט־ארגא־נען האבן זיך באממט נישט צו רעדן וועגן ישראל, נאך וועגן די יידן אין דער וועלט, וועגן דער פערדעראציע פון פוילישע יידן און דער וועלט־פערדעראציע פון קעמפער, פארטויאנער און קאצעטלער. ס'איז אמת, אז אפיציעלע קערפערשאפטן האבן אויסגעמיטן צו קאנטאקטירן זיך מיט אפיציעלע פארשטייער פון ישראל, דערפאר האט פאסירט, אז מיט אמאל איז „קראנק געווארן“ דער קראקעווער שטאט־פרעזידענט, ווען ער האט זיך בא־

דארפט טרעפן מיט דער הל־אביבער דעלעגאציע, בראש מיט שלמה להט, וואס איז ספעציעל צוליב דעם גע־בלויבן נעכטיקן אין קראקע. אויך דער ווארשעווער שטאט־פרעזידענט איז פלוצים קראנק געווארן און נישט געקאנט אויפנעמען די זעלביקע דעלעגאציע. דער די־רעקטאר פון היסטארישן אינסטיטוט האט זיך „שלעכט געפילט“ און דערפאר נישט געקומען צום צוזאמענטרעף מיטן הל־אביבער שטאטראט־מיטגליד הרב שטשעראג־סקי. און נאך אזעלכע „בלימעלעך“, ס'איז אבער אויך אמת, אז אין דער פרעסע איז אפגעגעבן געווארן א סך ארט דעם סטעטן־יארייט פון אויפשטאנד — און דארט האט דער „טאבו“ אויף ישראל נישט עקזיסטירט, אויך אין די נישט אפיציעלע געשפרעכן מיט אפיציעלע פער־זענלעכקייטן, האט מען געגעבן צו פארשטיין, אז פוילן איז נישט פרוי צו פירן זיך ווי זי וויל, אז זייער לאגע איז א דעליקאטע, אין אנבליק פון די פארפליכטונגען לגבי דעם „גרויסן ברודער פון מזרח“ און די „ברודער־לעך“ פון ארום.

מיר האבן אויך געמוזט פארן קיין פוילן, ווייל: ער־שטנס — מ'האט געמוזט ברעכן דעם ביז־איצטיקן פארבאט פאר ישראל'ס צו באזוכן פוילן. מיר האבן דארט א סך געלאזן — קרעמאטאריעס, קברים, זכרונות, און מעגן פארן אהין, ווען מיר ווילן! מיר האבן יענע ערד באפרייט מיט אונדזער בלוט און מעגן דארט קומען. צווייטנס — האבן מיר אויף דער פוילישער ערד, אויף דער ערד אין דער מדינה, וואס האט אונז בא־האנדלט ווי שטיף־קינדער און אפילו נישט געוואלט האבן ביי זיך — אט אויף אט דער ערד האבן מיר דע־מאנסטרייט, פאר די אויגן פון דער פוילישער באפעל־קערונג און דורך די טעלעוויזיע־קאמערעס — פאר די אויגן פון דער גאנצער וועלט, אז „עם ישראל חי“ להב־עיס אלע שונאים, געזונגען דארט די „התקוה“, אונדזער נאציאנאל הימן.

דריטנס — מיר זענען געפארן אפגעבן כבוד דעם אנדענק פון די געטא־העלדן, זיך מתייחד זיין מיטן אג־דענק פון מיליאנען יידן קדושים, וואס זענען אומגעקו־מען אין אוישוויץ, טרעבלינקע און מיידאנעק, און דאס געטאן מיט ווירדע. מיר האבן פארשירט איבער די טחנות־לאגערן מיט דער בלו־וויסער פאן און מגן־דוד, וועלנדיק דערנאנט זאגן די קדושים, אז זייער קרבן איז נישט געווען אומזיסט, אז דאס פאלק איז אויפגעשטאנען צו א ניי לעבן אין זיין מדינה.

און אחרון אחרון: מיר האבן נישט קיין שייכות מיטן רעזשים אין פוילן, מיר האבן נישט קיין שייכות מיט מארק עדעלמאן, א שונא ישראל און א שונא ציון. די הויפט טענה פון די קעגנערס פונעם פארן קיין פוילן איז, געווען, אז די רעגירונג דארט דריקט אונטער דאס פאלק, לויט מיין מיינונג, איז דאס א לעכערלעכע טענה. יעדעס פאלק האט אזא רעגירונג, ווי זי האט זיך פאר־

דינט און אויסגעקליבן.

מן הסתם — אויך מיר...

מספרות השואה והגבורה

א. בן יוסף

מתוך החומר לכרך ג' "מול האויב הנאצי" (בהכנה לדפוס)

גרינבסקי מיכאל:

שלושים פעם עברתי את החזית

מגיל צעיר התחנכתי ללא חורזי אבי בבל בקרב בשנות המהפכה, את אמי ראיתי לעתים רחוקות.

בשנת 1940 שירתתי בארמיה האוירית ה-15 בלטיה, על יד הנהר ראגוזה. ביחידת יס-אוויר, האוירונים שלנו חנו על הנהר. בפרוץ המלחמה ב-22 ביוני 1941, הפציצו הגרמנים את הבסיס שלנו ואף אווירון לא הספיק להתרוץ מס. כל הצוות הטכני, ואני בחוכו, הופנה למטה וכשהגענו לדבינסק, התברר שכולנו נפלנו בשבי הגרמני.

יחד עם חברי לשרות הצבאי, ממוצא רוסי, וסילרץ רוזומוב, ברחנו מהשבי והגענו לאוגדת חי"ר 257 בחזית קלינין, בה התארגנה קבוצת מתנדבים לפעולות מיוחדות. התנדבתי למשימה זו וצורפתי לקבוצה. שתפקידה היה לפעול מספר קילומטרים בעורף החזית הגרמנית. ליחידה זו גויסו בעיקר בעלי השכלה, וכן כאלה ששלטו בשפה הגרמנית. נחקבלתי לקבוצה על סמך זאת ששפת אידיש הייתה שגורה בפי ואני מבין גרמנית.

בנובמבר 1941 העבירו אותנו לאזור ויליקילוקי, מחוז קלינין, ושם פעלנו כקבוצה חבלנית בלתי-לוחית. בשיתוף פעולה עם הבריגדה הפרטיזנית ע"ש פטרוב, פלוגה מרטינוב. פעולותינו החבלניות גרמו לאויב אבידות רבות. ביוזמתי ועל פי תוכנית, פוצץ הגשר הארוך בנובר סקולניק. לפני הפעולה, התלבטנו כיצד לפוצץ אותו והצעתי לשים תחתיו עשרה רימונים נגד טנקים בחבילה אחת ולפורצו. הצעתי נתקבלה והמשימה בוצעה. הגשר עף באויר ורכבת צבאית משוריינת התהפכה וירדה לעומק. בין יתר פעולות החבלה: היינו חוטפים קצינים גרמנים, במיוחד מבין אנשי המטה, נוטלים מהם את הפקודות הצבאיות ומעבירים אותן דרך החזית, למטה דיכזית 257, שממנה יצאנו ועמה קיימנו קשר. היינו מציבים בדרכים, 'אנשי ביקורת' שהיו לבושים במדי צבא גרמניים. הללו היו עוצרים יחידות גרמניות קטנות ומחסלים אותן. לפי הוראת מפקדי הישיר, רוזומוב, חברי לבריחה מהשבי, וכן מהמטה שלנו, חציתי שלושים פעם את קווי החזית, לבצע משימות שהוטלו עלי. שלוש פעמים הכאתי "לשון" למטה שלנו, וביניהם קצין גרמני בכיר, אישית ובמו ידי

חיסלתי 26 גרמנים, פעמיים נפצעתי ואחרי החלמה מזוהרות ולא מושלמת, חזרתי ליחידתי להמשיך לנקום עבור דם עמי שנשפך על ידי הרוצחים הגרמניים.

בגין הצטיינותי בבתצוע מושלם של המשימות אשר הוטלו עלי, הוענקו לי שני עיטורים. אחד "עבור אומץ לב" ואחר "הכוכב האדום".

לאחר שחרורי מהצבא, שכנתי בנקודת ריכוז של חיילים פצועים ושמעתי את הבדיחה הידועה, שהתהלכה בברית המועצות, כי "כל היהודים לחמו בטשקנט". כלומר, היו רק ספסרים. הגבתי במקום ואמרתי:

- שימו לב, מי נמלט מן החזית, היהודים או האחרים? בגלל משפט זה, דנו אותי ל-22 חודשי מאסר, אך הודות לפניית רעייתי לגנרל רוזומוב, מפקד הסיירים שעל יד החזית הבלטית, ואח של חברי רוזומוב, אתו ברחתי מהשבי, ואשר נהרג באחת הפעולות - שוחררתי.

עליתי ארצה בשנת 1973, אב לשלושה. בת אחת - מהנדסת כימיה, בן - מהנדס מטוסים ומועסק במקצועו והבת השניה עובדת כמנהלת חשבונות.

אברהם אינגבר

פגישה לאחר 40 שנה בן המפקד ופקודו

עברו קרוב לארבעים שנה מאז תם מסלול קרבי שלם, אשר תחילתו בעיירות יהודיות מסורתיות, ציוניות: איגטובקה, זאפיובקה, והמשכו - אלפי קילומטרים של יערות-ערד, שדות, תעלות, נהרות, עד הרי הקרפאטים וחזרה ליערות בילורוסיה. זהו מסלול הזרוע מאות קרבנות, קברי לוחמים אמיצים, שרידי משפחות, חברים לנשק, שלעתים אף סימן לקבורתם לא הוצב. וכל זה - בעורף החזית הגרמנית.

היום, כארבעים שנה מאז סיום קרבות דמים ומלחמת נקם על אדמת נבר במזרח אירופה, הם שניהם, המפקד ופקודו, נפגשו על אדמתנו באזרחי ארצנו.

עוד לפני השעה היעודה, הוא, המפקד הגיע ועל אף שחושל בקרבות קשים, אדם שמאחוריו

השתלשלות המפגש: המפקד - חבר ארגוננו, שייך לאלה אשר חשו את הסכנה הגרמנית כבר בשבועות הראשונים של המלחמה ולקראת סוף שנה 1941, הוא מעלה לפני חבריו רעיון ארגון תאי מחתרת, תכנון סיורי היכרות ביער, השגת נשק וכו'. כשבירדו אקדח וכדורים, הוא עוזב את ביתו, את עיירת הולדתו זאפיובקה שבפולין ובראש קבוצת נוער, הוקע יתדות בחניון יער. לידו ממשיכים להתקבץ פליטי חורבן של עיירות האיזור ותחת פיקודו מתארגנת פלוגה יהודית לוחמת, המבצעת פעולות נקם וחבלה. עם גידול מספר לוחמיה, החליט המפקד לנוע קדימה, ליערות העד בבילורוסיה. שם נפגש והשתלב בחטיבת הפרטיזנים המפורסמת ע"ש גנרלימיר קובפק ותחת פקודו. עם החטיבה עבר דרך קרבות ארוכה, אשר לה מוקדש פרק מפואר בהיסטוריה של לחימה פרטיזנית. הפלוגה השביר עית עליה פקד חברנו בקרבות עקובי דם באזור הקרפטים, סבלה אבידות קשות מאוד, כששרידיה פוזרו ורק כהיכנסם למישור חזרה לבילורוסיה, היא הורכבה מחדש.

אברהם כהן, מזכ"ל הארגון, מקורי בשיחה עם הזולת, "סוחט" פרטים אישיים מבן שיחו. ובאחד הימים, בחזרו מאירוע חברתי, הוא הגיש לי פרטים על אדם, שמקורו בא ארצה, ולדבריו, שירת בזמנו בחטיבת קובפק. חשנו צורך ליצור קשר בינו וחברנו המפקד לשעבר, להודיעתי הטלפונית, הגיב החבר בהתרגשות רבה: "אם נכון השם, הרי האיש שירת בפלוגתי ותחת פקודי, נפרדנו לפני ארבעים שנה בלהט הקרבות, עז רצוני לראותו בהקדם". הפגישה הנרגשת התקיימה במשרדנו.

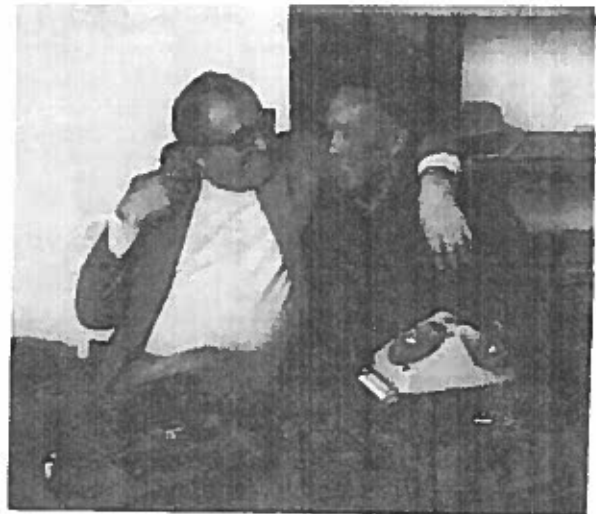
המפקד - חברנו, פרטיזן אמין, מפקד פלוגה בחטיבת קובפק, הסופר גד רוזנבלט, פקודו - הפרטיזן ליזר זלדמן.

...

כאלה הם הפרטיזנים היהודיים: בלהט הקרב, הנקמה - נועזים ואמיצים; וברגיעה - רכים, לבביים, בעלי רגישות אנושית עדינה ועמוקה.

לחברנו שמואל בורנשטיין
ברכות להיבחרו מטעם מועצת ים ושם
לזעזוע חסידי אומות העולם.

המערכת

חברים לנשק נפגשים לאחר 40 שנה.
קאמפס: חברים טרעפן זיך נאך 40 יאר.
Сорок лет спустя: встреча товарищей по оружию,
участников партизанского движения.

עבר לחימה מפואר, הוא מתקשה להסתיר התרגי שותו, מתחרב בנפשו, בגופו, ברמ"ח אבריו, ללא הפסק מדד את חדר עבודתי לאורכו ולרחבו, בצעדים איטיים ומהירים לחילופין. מדי פעם הרים ידו השמאלית, כדי להיודע מה השעה, חזר ושאל אותי אם שעונו מדויק. עיניו גילו עומק ציפייתי והתרגשות. עוד מעט, דקות ספורות - וזה יתרחש. עוד מעט יסגר המעגל של כארבע עשרות שנים, הוא יפגוש פנים אל פנים, יתחבק, עם מי שהיה לוחם בפלוגתו ותחת פקודו: עם מי אשר יחד סבל, לחם ונקם, מעימו נפרד בשיבוץ מחדש של יחידתו ותוך קרבות בלתי פוסקים על אדמת ברית המועצות.

הם שניהם נהפכו לגוש איתן חזק, כצבת פלדה סגרו ידיהם אחד סביב השני, הם עמדו ללא תנועה, ללא דיבורים, כי לא תמיד כוחה של לשון מאפשרת הבעת חוויות לוחמים כעבור ארבעים שנה של פרידה בשדה הקטל, העיניים דיברו, עוויות הפנים סיפרו רחשי לב, כנראה, שברגעים אלה, עמוק בנפשם, סקרו וחשו שנות קרבות אכזריים בצוותא, חברים יקרים, אחים לנשק, אשר אישם מכדורי האויב נפלו ואף לקבר לא זכו.

לאחר שעה קלה, על כוסית "לחיים" התגלגלה שיחה על הימים ההם, אך עדיין באווירת משמעת ודיסטנציה של החייל למפקדו, כאשר השאלות והסיפורים הם ברובם מפי המפקד ופיקודו משיב בהכנעה קלה, כאילו מדוות.

חיים מאלטינסקי'ס "אין זיבן זונען"

פון אברהם כהן

אקארשט פארענדיקט ליענען חיים מאלטינסקי'ס ביי בוך "אין זיבן זונען" און בין נאך אלץ אונטערן איינדרוק פונעם דורכגעלייגענטן פאר מיר האט זיך אנטפלעקט א נייער מאלטינסקי. דער אזוי באשיידענער חיים, וואס מאכט דעם איינדרוק פון א נאיוו, יידישן פאעט, איך גאנצן אריינגעטאן אין פערזן, וואס שוועבט איך די עולמות פון פאעזיע און זעט נישט די גשמיותדיקע וועלט - אנטפלעקט זיך אינעם בוך ווי א שארפזיניגער אבסערוואטאר פון דער סביבה, נאטור און מענטש. א מבין מיט א שארף אויג, וואס זעט אלץ און אלעמען דורך און דורך, דערצו נאך געבענטשט מיט א שטארק אנטוויקלט געפיל פאר אן אויסגעאיידלטן, קולטורעלן הומאר און גוטמוטיקייט.

דעם אמח געזאגט, פילט זיך אינעם בוך, אז דער מחבר איז א פאעט און נישט קיין פראזאיקער, ווייל ער קאן זיך נישט באפרייען פונעם דורכפלעכטן דעם סיפור-המעשה מיט שטיקלעך פאעזיע, אפילו ווען דאס איז געשריבן אין פראזע, דאס שפארט ארויס גלייך פונעם ערשטן אפיטל און ציט זיך ווי א רויטער פאדיר דורכן גאנצן בוך. דער "פאעט" אינעם מחבר פירט א מלחמה מיטן פראזאיקער, ער לאזט זיך נישט פארשטופן אין א ווינקל, ווי ער וואלט געזאגט: "ס'וועט דיר נישט העלפן, ביסט פארט א דיכטער, נישט סתם א מעשה-שרייבער"... דאך, איך דער יודיש א ריינער, געשליפענער, ממש אויסגעטאקט יערעס ווארט, וואס ביט צו א באזונדערן חן.

חיים מאלטינסקי איז מצליח צו ווייזן דעם ליענער דאס וויסרוסישע שטעטל און ראס לעבן פון די יידישע יישובים אין סאוועט-רוסלאנד, פון א גאנץ נייעם, אומבאקאנטן ווינקל, ביז היינט האבן מיר זיך אנגעטראפן אין דער יידישער ליטעראטור, וועלכע שילדערט דאס לעבן פון די יידן אין רוסלאנד, אויף צוויי טענדענצן: פון איין זייט - דאס באזונגען דעם סאוועטישן ג'ערנאל אונטער דער סטאלינישער זון, צי אונטער דער אנפירונג פון דער פארטיי, און דאס גרויסע גליק פון די, וואס האבן דערצו זוכה געווען. פון דער אנדערער זייט (לרוב פון די זעלבע טרייבער, נאר ביי אנדערע באדינגונגען) - דאס שוין מער און שוועבל, אז מיר אין רוסלאנד זענען אן אונטערדריקטע עדה, וועלכע געפינט זיך אין א גיהנום און איז פארמשפט אויף אונטערגאנג און שמד - פיזיש און גייסטיק, מאלטינסקי ווייט אבער דאס לעבן ווי עס איז, מיט די ליידין און פריינד, רדיפות און שמחה לערן די געזונטע יידישע טיפן, פאלקס-מענשן און הארעפאשי ניקעס, אינוואלידן און פענסיאנערן פון דעם שטעטלעך אדורע און פון אנדערע וויסרוסישע שטעטלעך. עס שמעקט מיט זלמן שניאורס "שקלאווער יידן" און "בח פאגדרע", חיים איז מצליח צו ווייזן די תקופה פונעם אויסברוך פון דער רעוואלוציע, ביז היינט-צו-טאג, אין רעאלע פארבן, אזוי ווי ס'איז - נישט פארשענערט און נישט פארשווארצט.

און ועל כולם - דאס בוך איז אנגעזאפט מיט יידישע ליידיג און פיין פון דער חורבן-תקופה און מיט יידישער גבורה און קאמף קעגן די דייטשישע רוצחים. פון יעדען קאפיטל וויעט מיט יידישן אנטויל און דער גורלדיקער מלחמה, צי איז דאס דער מחבר אליין, אדער זיינע חברים, באקאנטע, קרובים, שרייבער, ארבעטער און סתם יידן. דאס בוך איז אדורכגעוועבט מיט שטארקע פעדים פון יידישן ביישטייער צום זיג איבערן שונא, אן פרעטענס, אן בארימערדיגען פון פערזענלעכע אויפטועכען און העלד-נטאטן, אן פאדערן פאר זיך די גלארע פון גיבורים - גאר פשוטער קאמף פון פראסטע יידן, מיט ציטער פארן לעבן, מיט מורא פאר די קיילן, אבער גלייכצייטיק מיטן באוויס סטויין, אז דער קאמף איז אויף לעבן און טויט און אז איך קאן שטייט דער גאנצער "יש" פונעם פאלק ווי א כלל, און פון יעדן "חיים" אדער "משה" ווי א פרט.

נישט געקוקט אויפן טיילמאל האמעטנעם יידיש, וועלכער איז פאר מיר, אן אפשטאמיקער פון פוילן, א ביסל צו פיל "סאוועטיש" (און אין געוויסע מקומות - "איבערזעצט פון רוסיש"), האב איך דאך זיך נישט געקענט אפרייסן פונעם בוך און אים אדורכגעלייגענט "איך איך אטעם". ליענענדיק, האבן אויפגעטויכט אין זכרון שלום-עליכם "פונעם יאריד" און פאר מיר, א הייסן חסיד פון שלום-עליכם, מיינט דאס א טר.

פינצטערע נאכט / ח. אבאסאן

פינצטערע נאכט, בלויז די קיילן סוויטסטען אין סטעם, בלויז דער ווינט הוליעט ביז אינעם דראַס, בלויז עס בלישטשען די שטערן, אין אס דער נאכט, מירן געלייבטע, דו שלאפט נישט, איך ווייס און ביים קינדערישן וויגל בסוד וויסטו אויס דיינע טרערן.

איך ליב אויז, די טיף פון דיר צארטלעכע הויט, ב'וויל איצט אזוי צודריקן צו דיר די ליפן - ס'האט אונדז די נאכט, די פינצטערע ביידע צעטיילט, צווישן אונדז האט א פינצטערער סטעם, זיך צעשפרייט אינדערמיטן.

איך גלויב איך דיר, איך מירן טייערן, הארציקן פריינד, און דאס גלויבן מיר היט פון א קייל, מאכט מיר שטארק ווי א גיבור, פריילעך איז מיר, איך בין רואיך אין שרעקלעכן קאמף, ב'ווייס, מיט מיר וואָס ס'זאל נישט געשען, ווארטסטו אויף מיר מיט ליבע.

ס'שרעקט נישט דער טויט, אים נישט איינמאל כ'באגעגן אין סטעם, אס אויך אצינד טוט ער איבער מיר שפאצירן... דו ווארטסט אויף מיר, און דו שלאפט נישט ביים קינדערישן וויג, און דעריבער איך ווייס, אז מיט מיר וועט קיין שלעכט נישט פאסירן...

אזעלכע צייטן פון חיים קולאק

דמותם של לוחמים - משה ורגינה ברודינגר

משה מילרס

הקדמיים - ובבוקשה ניתן לה. בהתחלה מאי 1942, מצליחה להגיע לסטלינגרד ולהישאר בה עד לסיום הקרבות ההיסטוריים בעיר הנצורה. עם עשרות אלפי הפצועים והמרוסקים תחת מטר אימים של עופרת בימים ובלילות. רגינה נשארה על משמרתה כאחות דיבוק, בתנאים בלתי אפשריים - עד לאותו יום, בו עוברת הבשורה המרנינה, שהגרמנים במצור ובכניעה.

באותו זמן בערך, בחודש מרץ 1943, מתארגנת הדיביוזה הפולנית על שם בושצ'יסקו משה ברודינגר מתגייס לקורס קצינים ובסיומו נשלח לחזית, משתתף בקרבות עקובים מדם בלנינו, ביחידה תותחים נגד טנקים.

שעל אחר שעל מתקדמת יחידתו בקרבות, מגיעים לסרנוב ולטרנופול, ובשנת 1944 - לכבואות ורשה הבירה. לכ פרכר פראגה, מול העיר הגדולה, בה תססו פעם חיים יהודיים, מתגלה לפניו כמלוא היקפו האסון הגדול שפקד את עמנו. משה, חסר סבלנות, מונחה על ידי יצר הנקם, מצפה להתקדם, להכות באויב הנורא, הוא הראשון המתנדב באוקטובר 1944 לצאת עם יחידתו בסביבות הכפר זילונה, שם פגע בו הפגז אשר כמעט קטע את רגלו - ודרכו הארוכה בקרבות, מסתיימת בבית-חולים בעיר חלם, בו אושפו עם רגלו המרוסקת, גם רגינה אינה מפגרת אחרי החזית, המתקדמת מסטלינגרד, בעקבות האויב המובס - והלאה דרך ערים ועיירות עד קורסק. היא אינה יודעת מנוח, בלילות היא נושטת את בית החולים ויוצאת לשוטט ברחובות השוממים ולעיניה - הדמויות של עיירתה ושל בית אבא, באזניה מהדהד דים הקולות, היא אינה מסוגלת יותר לטפל בפצועים, כל מחשבותיה מתמקדות בנקמה. על הזנחה זו של המשמרת, היא נענשת ומוחזרת לעורף, עד כיכור, יחד עם חוטאים אחרים, בסיביר נודע לה על הקמתה של הדיביוזה הפולנית הלוחמת ובעזרתו של קצין רוסי, מיכאל מיכאילוביץ, מיכאילוב, היא מגיעה ללשכת הגיוס

דמותם של לוחמים - חזון ברודינגר, געשטאלטן פון קעמפערס - דאס פארפאלק ברודינגער.

אחרים, נשלחים לעורף לנובוסירסק לעבוד למען המאמץ המלחמתי. רגינה עוזבת את לבוב ממש ברגע האחרון, הסטודנטית לשפה הרוסית מתנדבת כאחות לבית-חולים צבאי, ללוות את הפצועים המפונים, גם עליה עוברת כוס היגון והיסורים, מלבוב נודד בית-חולים עם הפצועים לקיוב, ומשם - לפולטנה ואחר כך לסרטוב, תנועה בלתי-פוסקת, תחת מטר הפצצות ויסורים, בסרטוב בשלה בה ההחלטה לחזור לחזית, לקוויס

הדרך הארוכה של הברודינגרים מסיביר הרחוקה עד לעסק הירדן וקיבוץ אפיקים - שוורה סיפורים מרתקים מיוחדים במינם, המשתפכים ומתנגנים על יד שולחן עמוס מטעמי פורים ובסיוט משקה, בביתם הקיבוצי החם, הכורף עצי נוי ופרחי מולדת, בו התארחתי שעות רבות, בכדי לשמוע את האפופיה המרתקת, בה משמשים בערכוכיה סבל ויגון עמוק, רוממות רוח ושמחת חיים.

הנה הם, עדיין שם, בלבוב העיר, בה נולד והתבגר משה - העלם יפה התואר, אשר לאורדווקא היהדות המסורתית העסיסית מאפיין את בית אביו, אלא מועדוני הספורט וההאבקות והרצון להצטיין פיזית בפני הנויים, הלועגים לחולשתם של היהודים כפופי הגב והחורי הפנים, לעומת זה, רגינה, בת החזן, 'שליח הציבור' בעידתו בעיירה טלומין, רבי אברהם שטוקהמר, מתלמידיו ניסלה בלזר הכפורסקי, כמורס של גדולי הווי הדור.

והשנים שנות עולם, פורצת מלחמת העולם השנייה, פולין מוכסת ומתבוססת בדמה, הקלגסים הנאציים מחלקים שללם וברית-המועצות נוגסת את חלקה, העיר לבוב נמצאה בשטח הכיבוש הסובייטי, רגינה מגיעה לעיר הגדולה ללמוד ספרות רוסית ומסתגלת למשטר החדש, משה ממשיך להתאמן במועדוני הספורט, עד לאותו יום מר ונמהר של 22 ליוני 1941, כאשר מכונת המלחמה הגרמנית האדירה רומסת הסכמים וגבולות ותוקעת פגיונה בלב ליבה של ברית-המועצות. כל אחד לפי דרכו, בלי להכיר אחד את השני, עוזבים משה ורגינה את העיר, משה, כחייל מגויס, יחד עם הצבא האדום הנסוג בדרכים מופצצות בלי הפסק, תחת הלחץ של האגרוף הנאצי, תוך קרבות נסיגה, מגיעים לעיר וורונז'י, שם, משום-מה נפלה ההכרעה להוציא את ה"זופדניקים" (כינוי לאלה שבאו ממערב-אוקראינה, שהשתייכה לפולין עד ספטמבר 1939) משורות הצבא, כאילו בהם האשמה לכשלונות והמפלות הצורבת של הצבא האדום, משה, יחד עם יהודים רבים

חברי המערכת של הכרך השלישי "מול האוייב הנאצי".
רעאקציקעלעניע פון דריטן באנד "מול האוייב הנאצי"
"אנטקענו דעם נאציסן שונא".

Заседание редакционного совета книги "Против
нацистского врага".

אנו מכינים לדפוס את כרך ג' "מול האוייב הנאצי"

חבר לוחם! עדיין אפשר לשלב את סיפורך על
השתתפותך במלחמה ונצחון

על צורך עמנו - גרמניה הנאצית.

מלא את חובתך ההיסטורית והלאומית, והודרו
בהנצחת חלקנו במלחמת קיום ונקם זו.

אם קיימים אצלך קשיו כתיבה, אנא התקשר
למזכיר המערכת, הח' אברהם אינגבר, אשר
יעזור לך.

מועדון ע"ש יצחק זנדמן -
תל אביב, רחוב הארבעה 8

המועדון פתוח בימי א' - ה' בשעות 00 09 - 12
ועומד לרשות חברי הארגון.

ניתן למצוא בו:

- עתון יומי ברוסית, עברית ויידיש
- משחקי חברה (שחמט, דמקה ושישבוש)
- כוס תה במחיר סמלי
- מנוחה ושיחה עם חבר.

חבר ! כבואך לתל אביב, סור למועדון ותיהנה.

של הצבא הפולני ולפי בקשתה נשלחת
ישר לחזית לטפל בפצועים. במקרה
מגיעה גם היא לבית-ההולים שבעיר
חלם. גם כאן אינה יודעת כנח
בלילות ומשוטטת בסמטאות. בהיפוש
אחרי שרידי בני עמה שהושמדו.
בחלם, בבית-ההולים הצבאי. נתקלה
בעלם היהודי יפה התואר, החייל
הפצוע ברגלו. לפני קטיעתה בניתוח.
הבהור היהודי מהעיר לכוב, צד
את ליבה השבור - והיא מתמסרת
ללא-גבול לטיפול בו. רופאה גרוזינית
מגלה לה, שהרופא הראשי הפולני
החליט על קטיעת רגלו של משה אבל
היא מאמינה, שאין בזה צורך ועדיין
יש תקווה להציל את רגלו. הרופאה
מנצלת את העדרותו של הרופא
הראשי ומעבירה את משה לבית
חולים אחר, באוטובוס. אולם שם
יצילו את רגלו. כמובן, שבעקבות
משה, עוזבת גם רגינה ובתלווה
לבחירת-ליבה. באוטובוס מחליט הרופא
הצבאי הראשי, שאין צורך בקטיעה.
העצם מתאחד ומהלומה. לשמחתה של
רגינה אין גבול. היא מתחילה להאמין.
שגם על ידי האהבה חלומת, אפשר
להשפיע על עצם מרוסקת. הפצוע
מורכב לבית-חולים בדרום, ובעקבותיו
הולכת גם רגינה. בעיר, שכל תושביה
היהודיים הרשמו, בנוכחות קצינים,
רופאים ופצועים, מתקיימת החתונה
היהודית הראשונה בין שני לוחמים
יהודיים, למודי סבל ריגון. משפחה
יהודית חדשה מתחילה לשור את חוט
ההמשך. נולדים ילדים, שאינם גקלי
טים באדמה רווית הדם. לאחר מספר
שנים של נסיונות קליטה, מתברר
למשפחת ברודינגר, שאין יותר מקום
ואין יותר תקווה לבנות את עתידם
ועתיד ילדיהם על חורבות העולם
היהודי שהושמד. למרות כל הקשיים
ואבני הנגף, מתחילה החתירה לחופי
מולדת ישנה-חדשה ולאחר כל כך
הרבה שנים של סבל ויסורים, מגיעים
בשנת 1956 לחוף מבטחים, מול גולן
וכנרת. לעיר טבריה. בעיר מתחילה
מסכת היים חדשה, ומשם, בעקבות
הבת המורדת במוסכמות - לביתם
הקיבוצי כעמק הירדן. בו מצאו את
שלווה נפשם.
ושם, בבית הכפרי החם, מתנהלת
השיחה שעות על שעות ולנגד עיניך
מרצדים פסוקים מספר יחזקאל ל"ז
על בקעה אחרת ועל עצמות אחרות -
לאורידוקא העצם המרוסקת ברגלו
של משה: "ונתתי רוחי בכם וחיותם
והנחתי אתכם על אדמתכם..."

קרפילובסקיה, כמו כן הנעימה את
הערב הזמרת תמרה לבנשטיין, שהש
מיעה ממיתב הרפרטואר שלה.

ק ר י ת י י ם

בִּי 30 במאי השנה, נפגשו במועדון
הצפון חיפה לוחמים בנאצים - חברי
ארגוננו ונשותיהם, לערב מוקדש
ללחימה יהודית ונצחון על גרמניה
הנאצית.

באווירה חגיגית, העלו חברים זכי
רוגה מהימים ההם משדות הקרב, את
הערב ניהל הח' ברדכי גרינס, את
ברכת המחזן הביאו ירד המחזן
ד"ר שמפניר והמוזיקר אברהם קוטל,
אורחי הערב היו: המקהלה ע"ש
"הלוחם היהודי האלמוני" (מקהלה
חיפה) בניצוחו של ד"ר יעקב שמפניר,
מוזיקר הארגון וארקדי תימור, שבאו
מתל אביב להחזיקה לבלות ערב בקרב
חברים לנשק. הח' כהן סיפר רשמים
מכיקורו בפולין, במסגרת משלחת
הארגון העולמי של חיילים פרטיזנים
ואסירי מחנות, לציון 40 שנה למרד
גטו ורשה. ארקדי תימור הירצה על
"הימים ההם", על הגבורה היהודית
שמעט באד ידוע עליה ועל ההמשי
כיות והרומת העליה מבריה"מ לכנית
הארץ, וכעיקר - לחיזוק צה"ל ובטחון
ישראל.

הועידה הארצית ה-14 באוקטובר 1983

במהצית הראשונה של אוקטובר,
מקיים ארגוננו את ועידתו הארצית
ה-14. ההכנות לועידה, שעל סדר
יומה יעמדו נושאים חשובים ויבחרו
בוסדות הארגון לארבעת השנים הב
אות - נכנסו להילוך גבוה. מועצת
הארגון בינתה יעדה בחירות, שהחלה
כעבודתה.

בחודשים יולי-אוגוסט ייערכו ככל
הסניפים בארץ אסיפות מיוחדות, בהם
יבחרו צירים לועידה.

בהתאם לתקנות, תישלחנה לכל
החברים הזמנות אישיות להשתתפות
באסיפות, בו יצוין המקום, התאריך
והשעה של ההתכנסות.

אנו מבקשים מכל החברים: לתכנן
מראש את לוח הזמנים ולהתכונן
לקראת האסיפה.

בסניפים

עם היוודע דבר הכרזת הממשלה
את שנת תשמ"ג כשנת גבורה ולחימה
יהודית, קיימנו מפגשי חברים ועצרות
במרבית הסניפים בארץ. במפגשים
אלה דובר על לחימת יהודים בנאצים
ועל הנעשה להנצחת לחימה זו. בק
השאר מפעלי הנצחה של ארגוננו,
ובמיוחד הוצגה כרך ג' של "מול
האויב הנאצי" דובר גם על כנס
הלוחמים בארץ, באוקטובר השנה.
אנו מביאים בקצרה דיווח על
העצרות והמפגשים האלה:

באר שבע

פתח במצוה סניף באר שבע. העצ
רת התקיימה באולם בית הספר הדתי

משלחת מקריתים מניחה זר לזכרם של חללי מלחמת ישראל.
רעלנאצית פון קריתים לוינט א קראנץ צום אנדענק פון די
נעפאלענע צה"ל לעלנער.

Члены Союза инвалидов войны из города Кирьят
Ям возлагают венок на могилу солдат, павших в
борьбе за свободу и независимость Израиля.

אשקלון

ביום האחרון של חודש מאי התכנסו מרבית חברי סניף אשקלון במתנ"ס ע"ש וולדנברג לאסיפה הסבירה האסיפה ניהלה על ידי ד"ר פלדמן אלכסנדר, כשלידו עמד זרח מרביד. מזכיר הארגון אברהם כהן הרצה על המצב בארגון והסביר, שהוא בא כאן לא להשמיע, אלא לשרוע מה כפי החברים ואכן, חברים רבים ניצלו את ההזדמנות ושאלו שאלות משאלות שונות, הן כהן ענה והסביר, מה שלא היה ברור לחברים.

ראשון לציון

למפגש שהתקיים באולם מועצת הפועלים, באו חברים רבים מראשון והסביבה וגם חברי המרכז אברהם אינגבר, ארקדי חמור והמזכיר אבי רהם כהן. ניהל את המפגש המזכיר אייזיק איינבינדר, ראשון המרצים, ארקדי חמור, בהרצאתו ברוסית, הבנויה היטב, הוכיח, שאין לארץ זו קיום בלי יהודים. רק ריבוי יהודים נותן לנו הזכות להיות כאן. המרצה הכניס את קהל שומעיו לעולם הבעיות של בטחון המדינה. אחריו הרצה אברהם אינגבר, בעברית, הוא דיבר על הנצחה ועל הנעשה במערכת "מול האויב הנאצי" וההכנות להוצאת כרך ג' ופנה בקריאה לחברים שיכתבו ויספרו על לחימתם ועל לחימת חברים. על הארגון ובעיותיו, דיבר אברהם כהן, ביידיש, וסיפר על הפעילות של הארגון למען החבר.

אחרי ההרצאות ענו חברי המרכז לשאלות רבות לגבי שנת הגבורה, היער לזכר חללי הצבא האדום ובעיות יום-יומיות של שיקום וזכויות. התנדר בוח לעזרת עולים חדשים ויחידות צה"ל, ועוד כהנה וכהנה.

באשדוד

ביום השואה ערך הסניף עצרת זכרון לשואה ולגבורה במתנ"ס בית לברן. השתתפו כמאה איש ואשה. ניהל את העצרת הח' רויטמן. הקהל התייחד עם זכר הקדושים והנופלים בקרב. הרצו בענייני דיומא הח"ח ארקדי חמור ואברהם כהן.

קרית שרת

לקראת יום השנה לנצחון על גרמניה, ערך סניף קרית שרת את המסיבה המסורתית. תחת שרביטו של ויקטור שמולביץ, הוכן וקושט האולם של מועדון "נעמת". הגברות טרחו והכינו כיבוד עשיר. בערב של ה'פ' במאי, התמלא האולם בחברים וננות זוגם, לבושים חגיגית, כיאה לאירוע זה.

ברכות הביאו: לב דובוסרסקי, בשם

הוטרנים יוצאי בריה"מ. גברת אסיה רוז'נסקה, בשם התאחדות יוצאי ברית המועצות, ומארגן המסיבה, ויקטור שמולביץ, בשם הסניף המקומי. את דבר הארגון הביא המזכיר אברהם כהן. בתוכנית האמנותית העשירה, הו' פיעו הזמרת אסתר זינגר, עולה מצ'כיה, אשר שרה ביידיש, עברית ורוסית, והזמר דוד חייאט, סולן מקהלת "אנחנו כאן", שהתגלה כזמר מהשורה הראשונה.

ביום הזכרון לחללי צה"ל, הניחו נציגי ארגון חיילים ופרטיזנים נכי המלחמה בנאצים באזור, זר על יד אנדרטה לזכרם של שבעה חיילי צה"ל שנפלו בקרב בהגנם על דרך ירושלים.

סניף הארגון באזור, נמנע תורה למנהל ב"ס "השבעה", עבור עזרתו האדיבה בכבדנו את גיבורינו.

בשם ועד הסניף: אברהם פרצ'וק.

העצרת באשדוד. נואם ארקדי חמור. אקארעמיע אין אשדוד. עם רעדט ארקאדי חמור.

2. Торжественное заседание в Ашдод. Выступает Аркадий Тимор.

לזכר נעדרים

נפטר בינואר השנה, בגיל 58.
הניח אשה וילדים בה"ל.

דאיפט יהושע ז"ל

נולד בריגה, לטביה, לחם בשורות
דיביוה 43 הלטיבה ונפצע על אדמה
גרמניה, עלה ארצה בשנת 1971
והתיישב ביפו. התקיים מפנסיה.
נפטר במרס השנה, בגיל 58, הניח
אשה ובן.

ד"ר דומבה איסאי ז"ל

נולד בזבירצ'ה, פולין, לחם בשורות
חיל הרפואה בצבא האדום ונפצע בעת
השרות בחזית. עלה ארצה בשנת 1973
והתיישב באשקלון. התקיים מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה, בגיל 89.
הניח אשה וילדים.

זכרוב מיכאל ז"ל

נולד בקהניצקי, בריה"מ, לחם
בשורות גדוד 256 תותחנים, נפצע
ליד אנאפה, קרים, עלה ארצה בשנת
1972 והתיישב בנתניה. התקיים
מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה, בגיל 74.
הניח אשה וילדים.

חיגר חנן ז"ל

נולד בקלצק, פולין, לחם בשורות
גדוד 4 דיביוה 19, צבא אדום ונפצע
בפרוסיה המזרחית. עלה ארצה בשנת
1956 מפולין והתיישב בתל-חנן. הת-
פרנס מבלאכת הסנדלרות.
נפטר בדצמבר אשתקד, בגיל 71.
הניח אשה ובת.

חנך הרש ז"ל

נולד בווארטיאן, לטביה, לחם
בשורות גדוד 121 דיביוה 43 הלטיבה
ונפצע בסטרה-יוסטה. עלה ארצה בשנת

אבנילוב יונין ז"ל

נולד בדרכנט, קווקז, לחם בשורות
דיביוה השלישית גברדיה, צבא אדום
ונפצע באוקראינה. עלה ארצה בשנת
1975 מבריה"ס והשתקע ברמת-גן.
התקיים מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה, בגיל 64.
הניח אשה וילדים.

אברמוביץ מיכאל ז"ל

נולד בכטרשני, רומניה, לחם כשר
רות גדוד חי"ר 338 דיביוה 28 ונפצע
בקווקז ובברומברג. עלה ארצה בשנת
1979 והתיישב במגדליהעמק. לאהרן
נה התגורר בקרית-אטא, התקיים
מפנסיה.
נפטר בדצמבר אשתקד, בגיל 76.

אלטמן יעקב ז"ל

נולד בכונילוב-פודולסק, לחם
בשורות דיביוה 37 גברדיה ונפצע
ביאסי, רומניה. עלה ארצה בשנת
1972 והתיישב בעפולה. התקיים
מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה, בגיל 76.
הניח אשה וילדים.

בוגומולני בר ז"ל

נולד בכלצ'ה, בסרביה, לחם בשורות
בריגדה 4 ממוכנת חי"ר, בצבא אדום
ונפצע ליד רוסטוב. עלה ארצה בשנת
1973 והתיישב בתל-אביב. עבד כשכיר.
נפטר באפריל השנה, בגיל 68.
הניח אשה וילדים.

ביילין אברהם ז"ל

נולד בדניפרופטרובסק, לחם
בשורות דיביוה 124 חי"ר והטיבה
406 תותחנים, נפצע בלנינגד ובפרר
סיה המזרחית. עלה ארצה בשנת 1974
והתיישב בקרית-ים. התקיים מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה, בגיל 64.
הניח אשה ובת.

בלינשטיין יעקב ז"ל

נולד באודיסה, לחם בשורות גדוד
228 חי"ר ונפצע בסמולנסק וביטבסק.
עלה ארצה בשנת 1981 והתיישב
בנתניה. התקיים מפנסיה.

חדיב יוסף חי ז"ל

נולד בבוכרה, לחם בשורות גדוד
הנדסה כס' 74, ונפצע ברומניה. עלה
ארצה בשנת 1978 והתיישב בפתח-
תקוה.
נפטר ב'29.12.82, בגיל 66.

חסידשווילי יוסף ז"ל

נולד בטביליסי, גרוזיה, לחם כשר
רות דיביוה 64 חי"ר ונפצע ביאלטה,
קרים ובחרקוב. עלה ארצה בשנת
1971 והתיישב בקרית-אונג, התקיים
מפנסיה.
נפטר במרס השנה, בגיל 75. הניח
אשה וילדים.

טריסלר נתן ז"ל

נולד בכונילוב-פודולסק, לחם כשר
רות 114 בריגדת חי"ר, דיביוה 191
ונפצע על ידי ריב ועל ידי קלינין.
עלה ארצה בשנת 1977 מבריה"ס
והתיישב בכפר-סבא. התקיים מפנסיה.
נפטר באפריל 1983, בגיל 72.
הניח אשה.

יוסופוב נסים ז"ל

נולד בשחריסאבז, אוזבקיסטן/טורק-
קבניה, לחם בשורות גדוד תותחנים
86 דיביוה 108 ונפצע על ידי רוב.
עלה ארצה בשנת 1978 והתיישב
בכפר-סבא. התקיים מפנסיה.
נפטר במרס 1983, בגיל 90. הניח
אשה וילדים.

כהנא בנימין ז"ל

נולד בעירנוביץ, לחם בשורות

דיביויה 96 גדרד 293 צבא אדום
ונפצע בסביבות קניגסברג. עלה ארצה
בשנת 1950 והתיישב במרכז הארץ.
התפרנס מעבודה שכירה.
נפטר במאוס השנה בגיל 57. הניח
אשה וילדים.

לדניק ישראל ז"ל

נולד באודסה. לחם בשורות גדרד
128 חי"ר. צבא אדום ונפצע בקרים.
עלה ארצה בשנת 1973 מבריה"מ
והתיישב באשדוד. התקיים מפנסיה.
נפטר ערירי במאוס השנה. בגיל 57.

ליובוביץ יהודה ז"ל

נולד ברומניה. לחם בשורות הדוי
ביזיה 166 הליטאית ונפצע ליד
אלכסייבקה. עלה ארצה מפולין בשנת
1949 והתיישב ברמלה. לאחרונה
התגורר בכפרסבא. תחילה החזיק
קיוסק ולאחרונה התקיים מפנסיה.
נפטר במאוס השנה. בגיל 68.
הניח אשה וכן.

מושיאשוילי מיכאל ז"ל

נולד בואני, גרמיה. לחם בשורות
גדרד 193 חי"ר. צבא אדום ונפצע
בשנת 1942. עלה ארצה בשנת 1972
והתיישב באשקלון. התקיים מפנסיה.
נפטר בינואר השנה. בגיל 71. הניח
אשה וילדים.

מולוקנדוב יחיאל ז"ל

נולד בסמרקנד, אוזבקיסטן. לחם
בשורות גדרד תותחנים 320 ונפצע
ליד סמולנסק. עלה ארצה בשנת 1974
והתיישב ברמלה. התקיים מפנסיה.
נפטר בנובמבר אשתקד. בגיל 64.
הניח אשה וילדים.

מנשרוב מיכאל ז"ל

נולד בגרמיה. לחם בשורות גדרד
459 חי"ר הארמיה השלישית ונפצע
באוקראינה. עלה ארצה בשנת 1976
והתיישב כעכו. התקיים מפנסיה.
נפטר בינואר השנה. בגיל 69.
הניח אשה וילדים.

נוימן סליוק ז"ל

נולד בדוהובין. לחם בשורות
יחידת הותחנים של הצבא האדום
ונפצע בפיגלנד ובקירוב. עלה ארצה
מפולין בשנת 1957 והתיישב בבאר
שבע. עבד כשכיר עד לפנסיה.
נפטר במאוס השנה בגיל 75. הניח
אשה וילדים.

סנדלר אברהם ז"ל

נולד בסטרהיקונסטנינוב. לחם
בשורות דיביויה 62 חי"ר ונפצע
בפרוסיה המזרחית. עלה ארצה בשנת
1974 והתיישב בבארשבע. התקיים
מפנסיה.
נפטר ערירי בינואר השנה. בגיל 77.

פינר סמיון ז"ל

נולד בקורוסטן. מהחז זייטומיר.
אוקראינה. לחם בשורות חטיבה 122.
צבא אדום ונפצע באוקראינה ובפרד
סיה המזרחית. עלה ארצה בשנת
1979 והתיישב בקרית ים. התקיים
מפנסיה.
נפטר בינואר השנה. בגיל 70.
הניח אשה וילדים.

פנחסוביץ יעקב ז"ל

נולד בדוינסק, לטביה. לחם בשורות
הדיביויה הלטבית ה' 43 גדרד 201
ונפצע בסטרהירוסה. עלה ארצה בשנת
1969 והתיישב בפתח תקוה. עסק
בנגרות.
נפטר במאוס השנה. בגיל 63. הניח
אשה וילדים.

פרבר פיליפ ז"ל

נולד בסטניסלבוב, פולין. לחם
בשורות יחידת פרטיונים ע"ש טצ'ורס
בבילורוסיה המערבית ולאחר מכן
בשורות גדרד 113 חי"ר של הצבא
האדום. נפצע בקרבות ליד דנציג. עלה
ארצה בשנת 1958 מבריה"מ דרך
פולין והתיישב בחדרה ולאחר מכן
ברעננה. תחילה התקיים כחנוני
ולאחר מכן מפנסיה.
נפטר בינואר השנה. בגיל 73.
הניח אשה וילדים.

פרלמן חיים ז"ל

נולד בדוינסק, לטביה. לחם בשור
רות הדיביויה 43 הלטבית גדרד 125
ונפצע בווייליקולוקי. עלה ארצה
בשנת 1979 והתיישב בנהריה. התקיים
מפנסיה.
נפטר במאוס השנה בגיל 74. הניח
אשה וילדים.

פלישתייב בנימין ז"ל

נולד בסמרקנד. לחם בשורות גדרד
1001 חי"ר צבא אדום ונפצע בסביבות
סמולנסק. עלה ארצה בשנת 1979
והתיישב בתל-אביב. התקיים מפנסיה.
נפטר באפריל השנה. בגיל 80.
הניח אשה וכן.

פרידמן מיכאל ז"ל

נולד בפוסטוב. בילורוסיה. לחם
בשורות יחידת הפרטיונים "הנוקם"
וביחידת מרגמות של הצבא האדום.
נפצע בבריאנסק ובגומל. עלה ארצה
בשנת 1980 והתיישב באשדוד. עבד
כשכיר.
נפטר בנובמבר אשתקד בגיל 60.
הניח אשה וילדים בבריה"מ.

צ'ורני שמואל ז"ל

נולד בקייסינוב. לחם בשורות הות-
חנים ונפצע בריטבסק ובלטביה. עלה
ארצה בשנת 1973 והתיישב בחדרה.
התקיים מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה. בגיל 76.
הניח אשה וילדים.

ציצאשוילי אליהו ז"ל

נולד בקוטאסי, גרוזיה. לחם בשור
רות גדרד 704 תותחנים ונפצע ליד
סובאשה. עלה ארצה בשנת 1973
והתיישב בבתי-ים. התקיים מפנסיה.
נפטר בפברואר השנה. בגיל 63.
הניח בן.

קליגר פנחס ז"ל

נולד בוהלין, פולין. לחם בשורות
הפרטיונים בסביבות רוקיטנה ולאחר
מכן בשורות גדרד 62 חי"ר. נפצע
בקרכות על ורשה. עלה ארצה בשנת
1949 מגרמניה והתיישב בחדרה.

מערכות הכתבים

א דענקמאל די געפאלענע חברים

ביאז שרון די העכסטא צייט, אז אונדזער פארבאנד זאל אויף א געהעריק ארט אויפשטעלן א דענקמאל לזכר די געפאלענע חברים. אויף דעם דענקמאל דארפן אויך זיין אויסגעקריצט די נעמען פון די אלע קעמפערס, כדיע עס זאל בלייבן א געדעכעניש פאר די קינדער, אייניקלעך און פאר די צוקונפטקע דורות. איך פארשטיי, אז דאס איז נישט קיין לייכטע ארעפגאבע, דאך מוז מען אנשטרענגען אלע כוחות און אדורכפירן די הייליקע ארעפגאבע.

יעקב ראָבאַטניק, קרית ביאליק.

ווענדונג

אין די יארן 1942/3 בין איך געווען אין די בריאנסקער וועלדער, אין דער פארטיואנער-בריגאדע "טרעס די דייט" טישע אקופאנטן. איך האב געארבעט ביים שטאב, אין דער דרוקעריי און געדרוקט פלוגבלעסלעך קעגן די דייטשן, וואס זענען צוגעשטאנען צו די בריגאדע און געדענקט מיך - בעס איך פארבינדן זיך מיט מיר שריפטלעך אדער טעלעפאניש.

משה דוידוביץ,

רמת-גן, רחוב לאן 4, טל. 726152

שימונוב אברהם ז"ל

נולד בסמרקנד, לחם בשורות בריגדה 24 גדוד 54 חי"ר ונפצע בלנינגרד, עלה ארצה בשנת 1973 והתיישב בדרום הארץ, התקיים מפנסיה. נפטר באפריל השנה, בגיל 64. הניח אשה וכן.

שולמן מויכאל ז"ל

נולד בדניפרופטרווסק, לחם בשורות דיביוזיה 399 חי"ר ונפצע באורול. עלה ארצה בשנת 1972 והתיישב בפתח תקוה, עבד כשכיר. נפטר באפריל השנה, בגיל 58. הניח אשה.

ציבור נכי המלחמה בגאזים ועובדי הארגון

עומדים דום על קברו הרענן של יוסף ניימן ז"ל

אסיר ציון ומעובדי ארגוננו, שנקטף בטרם עת ומביעים תנחומים למשפחה.

לחברנו זישא גם

במות עליך רעייתך הסיה

תנחומים

ועד מהות ת"א והדרום

בשנים האחרונות התגורר בנתניה. עסק בעיסוקים שונים מסחר ויגיעת כפיים. במלחמת יום כיפור שיכל את בנו יוסי, מאז לא התאושש. נפטר בינואר השנה בגיל 67. הניח אשה ובת.

קורפשווילי הלל ז"ל

נולד באחלצ'יק, גרוזיה, לחם בשורות גדוד 2 חי"ר צבא אדום ונפצע בסבסטופול. עלה ארצה בשנת 1979 והתיישב ברחובות, התקיים מפנסיה. נפטר בדצמבר אשתקד, בגיל 75. הניח אשה וילדים.

קלכמן מאיר ז"ל

נולד ביאנובה, ליטה, לחם בשורות הדיביוזיה 16 הליטאית ונפצע באלכס' ייבקה. עלה ארצה בשנת 1974 והתיישב ברחובות, התקיים מפנסיה. נפטר בפברואר השנה, בגיל 80. הניח ילדים.

רוזנוק ישראל ז"ל

נולד בקריב, לחם בשורות דיביוזיה 64 חי"ר, גדוד 197 ונפצע בקורלנד. עלה ארצה בשנת 1979 והתיישב בקרית-גת, התקיים מפנסיה. נפטר בנובמבר אשתקד, בגיל 57. הניח אשה ובת.

רויזנפלד אברהם ז"ל

נולד בקושינייב, לחם בשורות בריגדה 10 טנקים, נפצע ליד מחדוק, קוקוק, עלה ארצה בשנת 1972 והשיקע ברחובות ובבני-ברק, התקיים מפנסיה. נפטר בינואר השנה, בגיל 69. הניח אשה וכן.

אין צו יארצייט נאכן טויט פון יצחק זאנדרמאן, גרינדער פון אונדזער פארבאנד, האבן ביי זיין קבר זיך פארזאמלט די משפחה און חברים.

ביום השנה ה-13 לפטירתו של יצחק זנרמן, מייסד ארגוננו, התאספו ליד קברו המשפחה וחברים.

Холонское отделение инвалидов войны против нацизма поздравляет члена комитета Якова ЛЫСОВОГО с 75-летием со дня рождения и желает ему крепкого здоровья и долгих лет жизни.

Яков много и плодотворно работал в комитете олим Холона, много сделал для абсорбции новых репатриантов. Сейчас он также успешно трудится в комитете инвалидов и ветеранов. Желаем тебе, дорогой Яков, и дальше быть таким же отзывчивым и активным!

Председатель отделения
Виктор Шмулевич.

14-й Всенародный съезд ветеранов — инвалидов войны — в октябре

До начала съезда остается еще немало времени, но подготовка к нему уже началась: ведется обсуждение вопросов повестки дня, создана комиссия по подготовке к выборам. В июле — августе во всех отделениях организации пройдут собрания, на которых будут избраны делегаты на 14-ый съезд.

В соответствии с положением о выборах, всем членам организации будут посланы приглашительные билеты с указанием места и точного времени начала собраний. Это позволит их участникам заранее подготовиться к собраниям и спланировать свое время.

בוועד הארגונים בישראל והארגון העולמי של הלוחמים הפרטיזנים ואסירי הנאצים לשעבר

ב-15.6.83 החקירה ישיבה מורחבת של ועד ארגון הגב של הלוחמים,

הפרטיזנים ואסירי הנאצים לשעבר, כולל נציגי דור ההספן. הוחלט לפרסם

את ההודעה הבאה:

■ הארגון העולמי של הלוחמים, הפרטיזנים ואסירי הנאצים לשעבר

פציון במיפוק את השתתפות המסלול הישראלי בעצרות המסלוליות בפולין

לציון יום השנה ה-40 למרד גיטו וארשה, בהם נטלה חלק נציגות מורחבת

מישראל וגם משלוחות של ארגונים יהודיים מרוב המדינות. הודות להם

החפזת זו, קבענו את אופיים של האירועים, שהסבה להפגנה יהודית

אדירה ומכובדת, בהן הונף הדגל הישראלי והדגל צילי "המקרה".

■ ועד הארגונים מכיע את צערו על הנימוח הצורמת שהושמעו נגד

השתתפותנו בעצרות הנ"ל, שגרמו לאי-השתתפותם של יהודים רבים בעולם

ובישראל, כפי שמעור היסטורי זה מאייב.

■ ועד הארגונים מכיע את תודתו והערכתו ליו"ר הארגון העולמי

ססן גראייק, על מאמציו ומעלו לקיום האירועים והשתתפותנו בהם.

9800 14900
10 25

~~263316~~
~~(21)~~

תל-אביב-יפו
TEL-AVIV-JAFFA
שולס 2171 P.P.

ללאן בלבמן, מרחובות
לפרישתך לגמלאות
מברכים אותך ומאחלים המשך פורה ובריאות טובה
חברך לארגון הנכים
אני מצטרף לברכות.
אברהם כהן

לה' משה ליטבק, יליד קופל, אוקראינה.
בהגיעו לגבורות -
שנים טובות ובריאות
מאחלים
חברך לנשק ולארגון

לחברנו ברוך גלברט ורעייתו לנשואי הבן עזריאל עב"ל
לחברנו יוסף גולדמן ורעייתו להולדת הנכד ארד
לחברנו מיכאל סירוסקי ורעייתו לנשואי הבת שרה עב"ל
לחברנו דוד קולפניצקי ורעייתו להולדת הבן סמואל
לחברנו פבל צלביץ ורעייתו להולדת הנכד הראשון שחר
לחברינו מיכאל קופמן להולדת הנכדה איה
לחברינו קריגסמן ישראל וחנה להולדת הנכדה סיון.
לחברנו מיכאל קופמן להולדת הנכדה איה
ברכות

עורך ראשון: יצחק זנרמן ז"ל

חברי הערכה:
אברהם אינגבר
שמואל בורנשטיין
אליהו יונס
אברהם כהן
חיים לזר
ארקדי תימור
העורך: משה מיליס

המוציא לאור:
ארגון החיילים והפרטיונים,
נכי המלחמה בנאצים
תל-אביב, רחוב הארבעה 8

KOL NAKHEI MILHAMA

Organ of the Association
of Disabled Veterans of
the war against nazism.
Tel Aviv, 8 Ha'arba'a St.
Israel.

סידור והדפסה שלמה לוי
רח לוינסקי 107 סל 338245

לחבר המועצה ברוך אגולניק ורעייתו

להולדת הנינה שושנה
ברכות
מוסדות ועובדי הארגון
ליוסף קרלר, המשורר והסופר, אסיר ציון -
כמלאת לו 65 שנה ("גיל הזהב")

ברכות ואיחולים להמשך פורה
ועד סניף ירושלים
אני מצטרף לברכות
אברהם כהן

ליזספה, עובדת המוסד לבטוח לאומי באשקלון
ולבחירלכה מנדל-גדליה, לנשואיהם
מזל טוב וברכות

סניף הארגון באשקלון

לרחל מולינגר, עובדת הארגון -

ברכת מזליטוב והרבה נחת
לנשואי יהודית עב"ל.

עובדי הארגון

**ארגון עולמי של לוחמים יהודים, פרטיזנים ואסירי המחתות
וועלם פארבאנד פון יידישע קעמפער. פארמיזאנער און קאצעמלער**
WORLD FEDERATION OF JEWISH FIGHTERS, PARTISANS AND CAMP INMATES
FEDERATION MONDIALE DES RESISTANTS, COMBATTANTS ET DES DEPORTES JUIFS

61026 TEL-AVIV,
P.O.B. 2660

טל. 260621, 228205, 263131 Tel.

2660 ת.ר. תל-אביב, 8
רח' הארבעה

תל-אביב, 14.6.1983

**לכבוד
מר דוד ריבלין
משרד החוץ
ירושלים**

מר ריבלין הנכבד,

**תודה על מכתבך היפה ועל מלות החווה שבו לגבי הביקור
בפולין לציון 40 שנה למרד.**

אני מעריך מאוד את דעתך על חשיבות הביקור מבחינת יהודית
וישראלית. לדעתי, ההשתתפות של מאות אנשים מישראל, ובכלל
זה קרוב לפסח בני נוער, הסביעה לא מעט את חותמה היהודי
והישראלי על מחלך האירועים. לצערי לא יכולתי להקדיש יותר
זמן לשיחות או מגישות אישיות עם חברי המשלחות, כי הייתי
חייב לשמור, שהפולנים לא יסוו מחתכניות שעובדנו, ולא פעם
יצא לי לריב אחת על מחלכים שונים. אבל הסיכום הוא בהחלט
חיובי ואנחנו דואגים עתה לביקורים נוספים של הנוער שלנו,
שכל-כך תורם בחוויותיו.

חבת ברכות

סטיפן גראייק

הנהלה עולמית - וועלט ליטונג
יור - פארזיצער
שלום סטעמאן גראייק

סגני יו"ר ההנהלה - וויצע פארזיצערס
אלי ובאראנסקי
שלמה ווישניץ
יוסף טעקלסקי
בנימין מיר
בנימין גריי
סגב סקורא
יצחק ארנסט
הענרי בולאוויטש
יהודה מאשקאוויטש

פינאנסעסקרעטאר - משה מיליס (ישראל)

ליטונגס מיטגלידער - חברי הנהלה
וולאדק מיר
מארק רייסאן
רוד האני
מראם. ושארש וועלערס
מארסעל סטורדז
שמאל שיינער
בערגארד גור -
פנחס בענערקט
רוד גריינער
שמעיה ערליך
מאיר פרייפלד
אבא ביר
לואי ואכלאו
מאריס פיארא
דיק טימער
דניאל וואסערסטרום
אברהם אינגער
אליהו אכיהר
שמאל בארזשטיין
סקה בערקאוויטש
אל בראנאוויטש
יור איתן גינת
נחמאל (טוני) גרין
שמחה גירעלמאן
רב תלמאנאוויטש
יעקב וילברשטיין
שלום באלאוויטש
חיים לאזאר
משה מאריס
אברהם כהן (א)
מיכאל סלמטר
חיים מאסלושני
חיים פראש
משה קאנאנאוויטש
משה קאלכיים

נשיאות הסועצה העולמית
פרעזידענט פון וועלט פארמאט
טוביה בילסקי
סעם גרובער
ענרי האני
אייזיק סולווערמאנער
אברהם שוואסער
רודי פרידלער
ב. העלסנאט
חיים נאלדשטיין
יחסיאל שולקלסער
עמיליא סא
קאנראד חרסץ
יצחק ראפאלאוויטש
ווערא רייזער
לאה ליטוביץ

קאנטראל-קאמיטע
ראובן ספורטה - פארזיצער - יור
אברהם כהן
אברהם האס

מיטגלידער פון וועלט פארבאנד
סמיטרי הארגון העולמי
ספס בורשטיין
יור מארק וואוועצקי
יצחק ואנדמאן
איי בלום
אברהם בערמאן
חיים פאבער
רפאל אלעוויטש

**ארגון עולמי של לוחמים יהודים, פרטיזנים ואסירי המחנות
וועלם פארבאנד פון יידישע קעמפער, פארמיאנער און קאצעטלער**
WORLD FEDERATION OF JEWISH FIGHTERS, PARTISANS AND CAMP INMATES
FEDERATION MONDIALE DES RESISTANTS, COMBATTANTS ET DES DEPORTES JUIFS

61026 TEL AVIV,
P.O.B. 2660

טל. 263131, 228205, 260621

61026 תל-אביב, ח.ד. 2660
רח' הארבעה 8

תל-אביב, 8.6.1983

WORLD EXECUTIVE: DIRECTION MONDIAL:
STEFAN GRAYEK — President

VCE-PRESIDENTS:

ELI ZBOROWSKI	U.S.A.
SHLOMO ZYNSTEIN	"
BENJAMIN MEED	"
JOSEPH TEKULSKY	"
BENJAMIN GREY	"
SAM SKURA	"
JACQUES ORFUS	FRANCE
HENRY BULAWKO	"
YEHUDA MOSKOVITCH	ARGENTINA
MOSHE MILIS — (ISRAEL) — Treasurer — hon. Treasurer	"

MEMBERS OF THE EXECUTIVE: MEMBERS DE LA DIRECTION:

VLADKA MEED	U.S.A.
DAVID HONIG	"
MARK REJMAN	"
Prof. GEORGES WELLERS	FRANCE
MARCEL STOURDZE	"
SHMUEL SHEINER	"
BERNARD GORE	ENGLAND
PINHAS BENEDIKT	URUGUAY
DAVID GRAYVER	"
SHMAYA ERLICH	AUSTRALIA
MEIR FREIFELD	BRASIL
ABA BEER	CANADA
LOU ZABLOW	"
MAURICE PIORO	BELOJQUE
RIK SZYFER	"
SIMON WIESENTHAL	AUSTRIA
DUNIA WASSERSTRUM	MEXICO
ALFONSE LEVIS	GREEC
LILIAN FARADGEON	ITALY
BERCOVITCH MOSHE	ISRAEL
SHMUEL BORNSTEIN	"
AL BRONOWSKY	"
ELIYAHU AVIHAR	"
ABRAHAM COHEN (A)	"
HAYIM PROSH	"
DR. EYTAN GUNAT	"
N.T. GARYN	"
SHALOM HOLAWSKY	"
ABRAHAM INGBER	"
MOSHE KAGANOVITCH	"
MOSHE KALCHEIM	"
HAYIM LAZAR	"
MOSHE MAURICE	"
HAYIM POSLUSHNY	"
MICHAEL SALPETER	"
YAAKOB SILBERSTEIN	"
DOV ZELMANOVITZ	"

COMMISSION DE CONTROLE:

CONTROL-COMMISSION:
RAOUL SAPORTA — Chairman
ABRAHAM COHEN
ABRAHAM HASS

PRESIDENCY OF THE WORLD COUNCIL:

PRESIDENCE DU CONSEIL MONDIAL:

BIELSKY TOUVYA	U.S.A.
SAM GRUBER	"
ERNIE HONIG	"
ISAAC PULVERMACHER	"
ABRAHAM SHNAPPER	"
JAY FRIEDLER	"
HAYIM GOLDSTEIN	FRANCE
SHULKAPPER YERAKMIEL	"
B. HELFOOT	ENGLAND
KONRAD HARMATZ	BRASIL
EMILIO FOA	ITALY
ITSHAK RAPALOVITCH	HOLLAND
VERA REITZER	SOUTH AFRICA
LEA LEIBOVITZ	"

PARMI LES FONDATEURS:

PESSAH BURSTIN
Dr. MARC DWORZECKI
ITZHAK ZANDMAN
ISI BLUM
ADOLF HERMAN
HAYIM FABER
RAPHAEL OLEWSKI

לכבוד

מר יוסף גוברין

משרד החוץ

ירושלים

מר גוברין היקר,

אחרי שקיבלת דיווח על שיחתנו עם יארוזלסקי,

אני מעביר אליך דווח על כלל האירועים בביקורנו

בפולין לרגל 40 שנה למרד גיטו וארשה.

בברכה

סטיבן גראייק

כ"ז
נסענו לפולין, כדי לחלוק/למורדי הגיטאות, להתייחד עם זכרם של מיליונים. לא התחשבנו בצורת המיטטר הקיים בפולין ובהשתתפותנו לא היתה כל תמיכה במיטטר זה. הודעתי זאת במפורש ערב צאתי מישראל ואמרתי זאת לכלי התקשורת האמריקניים והאנגליים, שריאיינו אותי בוארשה. הפולנים ידעו זאת היטב. ייתכן שמטוס כך עשו מאמצים לשות לאירועים אופי יהודי מודגש.

מלבד המשלחות הרשמיות, שהוזמנו רשמית ע"י הוועד המארגן של האירועים בפולין (הארגון העולמי של לוחמים יהודים, פרטיזנים ואסירי המחנות; הפדרציה העולמית של יהודי פולין; יד-ושם גודה להנצחת זכרו של קורצ'אק, ומחוז לישראל - הקונגרס היהודי העולמי), הצטרפו לביקור גם משלחות של מוסדות שונים, אבל המשתתפים העיקרים היו קבוצות בני נוער ואנשים רבים, הממתינים שנים לייפשות לבקר את קרוביהם או מכריהם ולהשתטח על קברות יקיריהם. אלה האחרונים עברו חוויה עמוקה, ודמעות רב זלגו מעיניהם במיפגש מחודש עם המתים ממספחותיהם, שלא פקדו את קברותיהם כ-40 שנה.

חוויה עמוקה ומיוחדת במינה עברה על עשרות בני נוער - קרוב למאה מישראל ועשרות נוספות מארצות אחרות. ראוי לציין, שרובם ככולם אמרו, שתפקידם בארץ יהיה להתגייס לכך, שחבריהם לכיתות או למועדונים ייצאו לביקור בפולין. הם עצמם כבר חושבים על ביקור חוזר אי-פעם באתר הזכרון. היה זה להם שיעור מאלף להכרת הדרכים והסלבים של השואה ושל הלחימה היהודית. הנוער לא דיבר על "תודעת השואה", אבל תודעה זו הורגשה מכל מלה שפלטו כאשר סיפרו על חוויותיהם.

האירועים הרשמיים, הפומביים, היו חגיגיים - כמקובל באירועים ממלכתיים - בניגוד לביקורים האישיים, או הקבוצתיים האינטימיים.

האירוע החגיגי במיוחד היה חנוכת בית-הכנסת היחיד בווארשה, שנשאר נפגע למחצה, אחרי שהתשמשו בו הגרמנים כאורות בתקופת המלחמה (הם לא פגעו אף בכנסייה אחת). השיפוץ היה יסודי ועתה יש לו מראה מפואר. דאגתי בעוד מועד לכך, שלצד שר הדתות הפולני והרב משה רוזן מרומניה יופיע מישראל - הרב ידידיה פרנקל, הריקוד עם ספרי התורה העתיקים מסביב לארון הקודש היתה בו התרוממות רוח גם ליהודים מעטים בווארשה, שאינם נימנים עם המאמינים. כל אנשי אבטחה וגם הסדרנים הפולנים היו לבושי כיפות. רק אחד סירב לכבוש כיפה - שר הדתות הפולני לופסקה. הציעו לו פעמים כיפה והוא סירב בחוקף - בניגוד לכל יתר אנשי הממשל והכמרים שנכחו בבית הכנסת.

דבר מענין קרה בכנס המדעי הבינלאומי, שהתכנס 3 ימים לפני האירועים הרשמיים. השתתפו בו 130 חוקרים ולוחמי המחתרת השנטי-נאצית מ-20 מדינות, מלבד 200 מפולין עצמה. נשיאות הכנס ניהלה 8 אנשים, ובהם שניים מישראל (סטיפן גראייק, ויצחק ארד). מישראל הוגשו 7 הרצאות. מברית-המועצות השתתפו 3 אנשים והרצאותיהם הוגשו, כמקובל, בכתב. באחת מהרצאותיהם היה גינוי לישראל בעקבות המלחמה בלבנון וזו היתה צריכה להיות ההרצאה השניה בישיבת הפתיחה של הכנס. מארגני הכנס עשו מאמצים למנוע השמעת הרצא כזו, ואמנם המרצה הוחלף ברוסי אחר, שהסמיע הרצאה מאוזנת על מרד גיטו וארשה, על השמדת יהודים ועל הקרבתות של עמי ברית-המועצות. הייתי מעורב בזה/כן במהלך זה.

בהתאם לתכנית, שעובדה ע"י הוועד המארגן הפולני בתיאום אתי (ומצדי - בתיאום עם ראשי הקונגרס היהודי העולמי), נתקיימה פגישה עם ראש ממשלת פולין וויצ'אך יאזולסקי. כדי שלא לתת הדגשה יתר פומבית לפגישה זו קבענו, יחד עם נציגי הקונגרס היהודי העולמי, כי הטלוויזיה לא תסקור את הפגישה וכמות אף מלי-התקשורת האחרים. למחרת הפגישה הופיעה ידיעה קצרה על הפגישה בעתונות בעמוד הראשון. במשלחת השתתפו: קלמן סולטניק, רביי אלכסנדר שינדלר, גראוויל גיאנר, (יו"ר ועד שליחי הקהילות באנגליה), די"ר ג. ריגנר (מזכ"ל הקונגרס היהודי) ודי"ר גרינפוגל (מצרפת) - מטעם הקונגרס היהודי העולמי; הרב ידידיה פרנקל ומשה ברעם - מטעם הפדרציה העולמית של יהודי פולין; סטיפן גראייק ואלי זבורובסקי - מטעם הארגון העולמי של לוחמים יהודים ואסירי המחנות. כן השתתף לפי הזמנת הפולנים הרב משה רוזן מרומניה, שאינו שייך לנציגות הנ"ל, אשר דנה בענייני פולין אבל - כפי שנאמר לי - "הוזמן בטעות". לא השתתפתי, שהיתה כאן טעות. הם רצו בודאי שישתתף גם נציג מן הגוש המזרחי.

הפגישה אצל יארוזלסקי נקבעה לשעה אחת, אבל היא נמשכה למעלה משעתיים.

על תוכן הפגישה - מסרתי לך בדיווח נפרד.

פגישה זו הייתה אמורה להתקיים עוד לפני שנה או שנתיים, והנושאים העיקריים בה היו צריכים להיות הדרישות כלפי ממשלת פולין, כפי שנוסחו ע"י ועדה משותפת של שלושה ארגונים יהודים: הקונגרס היהודי העולמי, הפדרציה של יהודי פולין והארגון העולמי של לוחמים יהודים, פרטיזנים ואסירי המחנות. הפגישה המעשית, לדיון בנושאים שהוצגו ע"י המשלחת היהודית, תתקיים כנראה תוך 4 חודשים אחרי הפגישה עם יארוזלסקי.

פגישה אחרת, רחבה בהרבה, בהשתתפות כל פעילי המשלחות הקבוצתיות (המוסדיות), התקיימה באותו יום (18/4) עם סגן ראש ממשלה מייצג'יסלבראקובסקי. הפגישה התקיימה בבניין הועד היהודי והונחתה על ידו. בפגישה זו השתתפו כ-200 איש מן המשלחות היהודיות בעולם וכן נציגי הוועדים היהודיים מערים שונות בפולין. ראקובסקי בחר בצורה של שאלות האורחים ותשובות מצידו. כמעט כל השאלות הוגשו באופן חריג. ראקובסקי בפולין של עכשיו ובתקופת 1968. סגן ראש ממשלת פולין השיב - לדעת השמתתפים - בצורה נבונה ואינטליגנטית. אחרי המיפגש אמר לי ראקובסקי "חשבתי, שישאלו שאלות הנוגעות למצבנו הפנימי, על האופוזיציה, על המישטר הצבאי, ואני מתפלא ששום שאלה כזו לא נשאלה. אתכם מעניין נושא אחד ויחיד - הביעה היהודית".

מ. ראקובסקי הוא איש הרוח בממשלה הנוכחית, סופר, פובליציסט ומוסיף לכהן במשרתו הקודמת - כעורך השבועון בעל היוקרה "פוליטיקה", שבתקופה הליברליזציה, כאשר פעלה "סולידריות", פורסמו בו מאמרי ביקורת רבים על השלטון ועל אופן ניהול של המדינה. ראקובסקי נימנה גם לאלה שהיו בעד קיום אירועי 40 שנה בהיקף רחב ביותר, כאשר לעומתו היו שרים, שדרשו לצמצם את האירועים ואף לארגנם באורח פנימי, בלי השתתפות משלחות יהודיות בעולם. בראקובסקי חמכו ראש הממלה וחברי פוליטבירו אחרים כמו בארצ'יקובסקי ושר הפנים צ'יסלב קייטצ'אק. בין המתנגדים הבולטים היו שר החוץ סט. אולשובסקי ושר הדתות אדם לופטקה. המאבק בתוך הצמרת הפוליטית קיימת בנושאים רבים אחרים וראש הקבוצה האופוזיציונית לצוות של יארוזלסקי - ראקובסקי - קייטצ'אק, הוא שר החוץ אולשובסקי, שפוזל למוסקבה ורוצה לקבל את תמיכתה. המאבק הפנימי הוא פתוח אידיאולוגי ויותר אישי של קבוצות לחץ, כפי שהדבר קיים במפלגות דמוקרטיות האחרות בגוש המזרחי.

היו לנו אירועים ישראליים מובהקים: בערב יום הזכרון לחללי צה"ל נתכנסנו במלון של הישראלים "פורום", כדי להתייחד עם זכרם של חללי צבא הגנה לישראל. השתתפו כמאה ישראלים, שנמצאו באותו יום בווארשה.

אחרי התפילה מפי הרבנים (השתתפו בביקור 3 רבנים מישראל: הרב יצחק ידידיה פרנקל, הרב מנחם הכהן והרב שצ'ארנסקי) - ניטאה בקולות מוגברים שירת התקווה.

בערב יום העצמאות - 35 שנה למדינת ישראל - אירגנו מסיבה רבת משתתפים באולם הגדול של מסעדת המלון, ששכרנו אותו במיוחד למטרה זו. הוכן כיבוד כשר עם משקאות תוצרת ישראל (ההוצאות כוסו ע"י הארגון העולמי של לוחמים יהודים ופרטיזנים). היה זה ערב חגיגי והישראלים הרגישו עצמם בערב זה כמו בבית, על אף היותם בנכר. למסיבה זו הגיעו גם אנשים מממשלחות מארצות אחרות והצטרפו וג עמנו. שירים עבריים, בליווי פסנתר מאולתר, ולבסוף התקווה הידהדו בכל פינות המלון על 35 קומותיו. הנוער הישראלי אירגן מסיבה מרשימה נפרדת באולם המלון, שבו התגוררו.

במוצאי יום העצמאות, אחרי הצגה בתיאטרון היהודי בהשתתפות ישראלים רבים, התקיים טקס של חלוקת פרס ישראלי לשני השחקנים הראשיים של התיאטרון: שמעון שורמיי, מנהל התיאטרון, וגולדה טנצר השחקנית הראשית. הפרס הכספי נתרם ע"י הארגון העולמי של לוחמים יהודים, פרטיזנים ואסירי המחנות ותוא חולק ע"י סטיפן גראיק, משה מיליס ואברהם כהן. הפרס חולק בדיוק בשעה שחולק בירושלים פרס ישראל לאנשי מדע וספרות.

העצרת המרכזית לציון 40 שנה למרד גיטו וארשה נתקיימה בבניין המפואר של האופרה הווארשית לפני אלפיים איש - מחציתם ^{בצ"כ} בעיקר מחו"ל, ומחציתם פולנים, ובהם ראשי השלטון. דאגתי לבואם של חסידי אומות העולם, שעזרו בהצלת יהודים. יו"ר הוועד ~~המארגן~~ ^{המארגן} ויו"ר "זבוביד" (תנועת המרי הפולני) וולודז'ימיז' סוקורסקי דיבר על מרד היהודים, על קרבנות היהודים והפולנים במלחמה, על העזרה שהגישו הפולנים ועל הצורך בשלום בעולם. קלמן סולטניק הביא את דבר הקונגרס היהודי והדגיש את מקומה של ישראל בקרב העם היהודי. כשהגיעה שעת לדבר פתחתי בעברית - כמחצית הנאום. (היתה זו הפעם הראשונה, שבמקום הזה ובאירוע כזה נשמעה השפה עברית). אמרתי כמה משפטים ביידיש, והשאר בפולנית.

עמדתי על חשיבותו של המרד היהודי הגדול, שהיה הראשון המאורגן באירופה הכבושה. הדגשתי את מצבנו במרד כמבודדים וכי את הנשק למלחמה זו היינו צריכים לגייס בכוחות עצמיים ולכן לא הספיק לצידם של כל המועמדים למרידה. ציינתי את הישגנו בחיינו במדינת ישראל וכי אנחנו מסוגלים לשמור על בטחונה ועל עצמאותה. עמדתי על תרומתה של יהדות פולין באלף שנות קיומה ויצירתה על אדמת פולין. בנוגע לעזרת הפולנים, שהזכירו הנואמים המקומיים ובנג'וד לעמדתם - על עזרה בנשק - הזכרתי את חסדי אומות העולם וציינתי את עזרתם והתעלמתי מלציון עזרה צבאית כלשהי. בשם הוועד היהודי דיבר עודאברהם קוואטרקו.

הקונצרט של הפילהרמונית, שסיים את העצרת ביצירה הדוֹעָה של קז'ימז' פאנדרצקי "DIES IRAE" עשה רושם עצום, בתוכנו ובביצועו על כל הנוכחים.

בצהרי אותו יום 19 באפריל, יום פרוץ המרד, שעות לפני קיום העצרת באופרה, נתקיים הטקס המסורתי של הנחת זרים ליד האנדרטה למורדי גיטו וארשה, שאותה הקימונו, עוד בהיותי בפולין, באפריל 1948, ביום השנה החמישי למרד.

עשרות רבות של זרים הונחו לרגלי האנדרטה ובהם 10 זרים של מוסדות ישראליים - רובם בסרטי כחול-לבן. לאורך המגרש של איזור האנדרטה התפרס משמר כבוד של הצבא ומתופפים ליוו את הנחת הזרים. אחרי הנחת הזרים - של המוסדות הפולניים, של המשלחות היהודיות בעולם ושל המוסדות היהודיים המקומיים - עזב הצבא את המקום והקהל הרב התקהל סביב האנדרטה ועל מדרגותיו לתפילה ובראש הל הרב מנחם הכהן, הרב סצ'ארנסקי והחזן ליכטנברג. נאמרו קדיש ואל מלא רחמים והושרו "אני מִיִּין" והתקווה בקול אדיר על-ידי כל היהודים הנאספים. אחר התפזר הקהל.

מפי כתבים זרים - מעתונות המערב בפולין - הגיעה אלינו ידיעה, כי אש"ף מתכוון להניח זר ליד האנדרטה. כתבים מן העתונות האמריקנית, שבאו לראיין אותי, אמרו לי, כי נציג אש"ף בפולין מסר להם על כך. הכתבים גם מסרו, שנציגי מדינות ערב אמרו להם, שהם מתנגדים לצעד זה. הנציג של סגרירות ארצות הברית, עמו נפגשתי כמה פעמים, ג'ון דוברין, גם הוא סיפר לי על כך. המארגנים הפולניים סיפרו, שהם גם שמעו זאת אבל הודעה רשמית מטעם אש"ף לא הגיעה אליהם. אם אמרו המארגנים הפולנים את האמת או לא - קשה לדעת. הם אמרו לנו, כי נציג אש"ף פנה אליהם לקבל כרטיס הזמנה לעצרת המרכזית באופרה ושירבו לתת להם בנימוק, שכרטיסי כניסה לעצרת רשאים לקבל רק נציגי מדינות שלחמו בנאצים, ונציגי מדינות שמהן באו משלחות יהודיות, הם נעלבו מתשובה זו ולכן הניחו הפולנים - שאש"ף לא יופיע עם זר.

ערב לפני הנחת הזרים, ואחרי שטוחחתי עם משרד החוץ בירושלים, כינסתי ישיבה של כמה פעילים מן המשלחות הישראליות לדיון במצב, מלבדי השתתפו בהתייעצות: מנכ"ל משרד הפנים חיים קוברסקי, משה ברעם, שלום רוזנפלד, שלמה להט, יגאל גריפל, יצחק ארצי, חיים בטוק, יצחק ארז, משה מיליס, שלום כהן ואבנר שלו. החלטנו בהסכמה כללית, שאם יופיע נציג אש"ף עם זר בעת טקס הנחנת הזרים, על ידינו - יעזבו הישראלים, כמחאה, את רחבת האנדרטה. שלטונות פולין הודיעו לנו, שאש"ף לא יוכל להניח זר בעת הטקס הרשמי, בשעה שהמשלחות היהודיות והנציגים הפולנים יניחו את זריהם.

היתה עירנו, לכך גם מצידנו, הלוחמים מישראל, שזר כזר לא יופיע.

שתיים מאוחר יותר, אחרי הטקס הרשמי, בלי נוכחות משמר כבוד והצבא, יוכלו לבוא לפי התכנית פולנית נציגויות זרות עם זריהן. אז הופיע גם נציג אש"ף עם זר ללא כתופת וללא סרט עליו - "כגנבים בלילה!" אחדים מן הכתבים הישראלים הופיעו ברחבת האנדרטה, שוחחו עם נציג אש"ף והצטלמו עמו. אילולא הראיונות של כתבים יתכן, שלא היה נודע כלל על הזר של אש"ף, שרצה לזכות בפרסומת בעולם. הזרים של הנציגויות הזרות הונחו בשעות שונות ובאופו נפרד. כך למשל הניחו זרים שגרירות ברית-המועצות אחרי השעה 14.00, שגרירות ארה"ב יותר מאוחר ואילו אש"ף בשעה 15.00.

למחרת היום הגישו הנציגויות הזרות בפולין מחאה לממשלת פולין על כך, שלא היה משמר כבוד של הצבא ברחבת האנדרטה, בעת שהם הניחו את זריהם, כפי שהיה גהוג בדרך כלל באירועים אלה.

כתוצאה מהחלת הזר האשפיי קם רעט בארץ ופורסמו הודעות סותרות על החזרה או אי-החזרה של הקבוצות הישראליות. שאלנו את עצמנו מאימתי אנחנו פונקציה של ההחנהגותו של אש"ף: האם הם יכתיבו לנו איך להתנהג? האם בגלל מעשה פורובוקטיבי של אש"ף עלינו להתנכר לזכרם של אחינו שניספו, ולא להשתתף באירועים היהודים לזכרם?

היו בתוכנו שניים-שלושה אנשים, שגרמו היסטריה והעבירו אותה גם לישראל.

על אופן התנהגותם של 2-3 אנשים מבין הישראלים אפשר ללמוד מרשימתה של הפסיכולוגית דבורה שריבובים על התרשמותה העמוקה מביקורה:

"שוב יכולתי להיוכח, מה כוחם של אמצעי-התקשורת ביצירת עובדות ובעיוות פרופורציות. מה לא דיברו על הזרים שאשי"ף, אניח, או לא הניח. זה לא היה מעניין (חוץ מאשר לאלו המשומפשים היטב בפוליטיקה בארץ, שדאגו לכותרת)". ("השיבה למקום הפשע", "הארץ" מ-20.5.83)

לציון מיוחד ראוי חיים קוברסקי, מנכ"ל משרד הפנים, שהיה הבכיר מבין בעלי התפקידים במשלחות - התנהגותו למופת ברצינותו וכנותו. הוא אמר לאלה שגילו יחס היסטרי: אני באתי כמוכם לפקוד את עירתי ואת המחנות - למה הנכם מתפשטים נימות פוליטיות? גם סגני ראש עיריית חל-אביב הסתייגו ברש מאלה הבודדים, שניסו לבחול.

390 איש מבין 400 הישראלים לא ידעו ולא שמעו על הוזר של אשי"ף. כאשר חזרו ארצה וכשנשאלו על הוזר, שכה ניפחו אותו בעתונות הישראלית, לא ידעו כלל על מה מדובר, גם אני - אחרי שובי הביתה - התפלאתי לקרוא בקטעי העתונות שראיתי "שטר החינוך נתן הוראה להחזיר את המשלחות..."

באחת מן השיחות שקיימתי באופן רצוף עם משרד החוץ בירושלים, סוכם בינינו, שאגיש מחאה רשמית לשלטונות פולין על הנחת הוזר ושנתבע התנצלות. פניתי לשם כך אל יו"ר הוועד המארגן של האירועים זלין. וול. סוקורסקי וגם אל סגן ראש ממשלת פולין מ. ראקובסקי - בשיחות אישיות שקיימתי עמם יחד עם רביי אלכסנדר שינדלר מארה"ב. היו אלה מחאות רשמיות יחידות פנים אל פנים עם ראשי השלטון. בהמשך למחאה עשינו צעד נוסף:

יחד עם נציגי הקונגרס היהודי העולמי, רביי שינדלר וד"ר ריגנר, סיכמתי, שהיהודים שאמורים להופיע בהופעה הפומבית האחרונה בעצרת באושוויץ - לא יופיעו בנאומיהם, אם לא יהיו הסתייגות והתנצלות מתקריית הוזר של אשי"ף.

העצרת באושוויץ עזרה, עד שקבענו יחד עם יו"ר הוועד המארגן את נוסח הודעתו הפומבית. ובעצרת הוא הודיע, כמוסכם, בפני קהל של 20,000 איש ובפני כל כלי התקשורת בעולם, שהוא מצטער על התקרית עם הזר של אש"ף, שלא הוזמן כלל להניח את זרו, וכי הם מתנצלים ~~על~~ על כך. אחרי הודעה פומבית זו הופיעו בנאומיהם רביי שינדלר מארה"ב וראול ספורטה מישראל, אסיר אושוויץ לשעבר, מיוצאי יוון. על כך לא דווח בהרחבה בארץ, כי כתב השלויזיה הישראלית במקום להקליט את הודעת ההתנצלות וגם את הנאומים היהודים - נסע עם צוות הטלוויזיה לצלם את המחנה, מה שאפשר היה לעשות שעה יותר מאוחר. אך כלי התקשורת בעולם הודיעו זאת בהרחבה.

בהמשך לעצרת באושוויץ היתה התייחדות מיוחדת ^לל המשלחות היהודיות, נאמר קדיש ואל מלא רחמים ובסיומה שירת התקווה, כאשר דגל ישראל, שהובא ע"י הלוחמים הישראלים מהארץ, נישא ברמה. היה זה הדגל היחידי ברחבי המחנה באושוויץ, כפי שהיה ליד אנדרטת מורדי גיטו וארשה. נשא אותו יעקב וילברשטיין ממשלחת הלוחמים והפרטיזנים, שהיה אסיר מחנות אושוויץ ובוכנולד.

היה עבורי ובשביל רבים אחרים - ברור, שאילו עזבנו את פולין בגלל הזר של אש"ף, שהוא אחרי ככלות הכל דבר שולי ולא רלבנטי לענין החשוב שבו אינטרס יהודי - היתה זאת איוולת פוליטית והדבר היה נותן לאש"ף ריב ^{עצום} מבחינה הסברתית ותעמולתית.

יש להדגיש במפורש ובאופן המוסמך ביותר, שאיש מהקבוצה הישראלית לא עזב את פולין לפני התאריך שקבע לעצמו חודש לפני עזיבתו את ישראל. כל הרמזים על כך שניסו לרמוז כמה אנשים הם טרי יסוד ואין להם שחר.

קימנו בפולין כמה פגישות נוספות - חלקם נימוסיות. לפני בקשת אנשי עיריית חל-אביב, קבעתי עם הפולנים עוד ^צציונתנו בארץ - פגישה עם עיריית וארשה. לפי בקשתו של מנהל קול-ישראל, גדעון לב-ארי, קימנו שיחה משותפת עם יו"ר הרדיו והטלוויזיה הפולנית, שהוא בדרגת שר. יתכן, כי מפגישה זו תהיה תועלת לשיחוף-פעולה בין כלי התקשורת של שתי הארצות.

ארגון חנועת המחתרת הפולנית (הפרטיזנים) "זבוביד" ערך קבלת פנים בשביל משלחת הלוחמים היהודים, פרטיזנים ואסירי המחנות. אני בשם האורחים וסוקורסקי, כיו"ר "זבוביד", דיברנו על חשיבות הקשר ועל המאבק המשותף נגד הניאו-נאציזם, פאשיזם ואנטישמיות. על הבצקורים ברחבי פולין ועל התפקידים המשותפים של חנועות הרזיסטנס דיברו יוחנן פלץ, נציג איגוד החיילים המשוחררים בישראל, חייקה גרוסמן, ונדה רוטנברג וחיה לזר. חילקנו למאחרים מדליות שהונפקו ע"י בית לוחמי הגיטאות לציון 25 שנה למרד גיטו וארשה והזמנתי משלחת של "זבוביד" לועידת העולמית של לוחמים יהודים, פרטיזנים ואסירי המחנות שתתקיים בעוד כמה חודשים בישראל. קיבלנו גם מדליה שהפולנים הנפיקו לציון 40 שנה למרד גיטו וארשה.

המסעדה הכשרה פעלה באחת ממסעדות הייצוגיות במרכז וארשה. הדבר תוכנן 3 חודשים לפני אירועים לפי יזמתי ובתיאום עם הג'וינט והקהילה היהודית המקומית. סוכס על כך בזמנו בישיבה משותפת במשרד הדתות, אליה הגיע גם מנהל הג'וינט באירופה ד"ר עקיבא כהנא. רוב המצרכים הגיעו באמצעות הג'וינט והם כללו עופות מישראל ויין וקוניאק תוצרת "כרמל". משגיחים על פכשרות הגיעו במיוחד מהונגריה ורומניה. כמעט כל הקבוצה הישראלית ויפודים דתיים מארצות אחרות טעדו שם. בליל שישי האחרון - אחרי כל האירועים ולפני צאתנו את פולין - השתתפנו בקידוש במסעדה שערך הרב מנחם הכהן.

לסיום: לשאלות של אלה שלא נסעו לפולין, האם היה צריך לבקר שם, אני יכול להפנות את השואלים לאלה שהתנתפו בביקור. אצל אף אחד מהם לא היה ספק, כולם היו מלאי התרשמות ובדעה החיובית ביותר. על כך מעידות הרשימות הרבות שהתפרסמו בעתונות אחרי שובם הביתה, שהיו בניגוד לתוכן המברקים שהגיעו ארצה ע"י הכתבים.

כאשר ביקרתי אצל ראש הממשלה מר מנחם בגין, לו דיווחתי על המסע לפולין. ומסרתי לו דרישת שלום מיוחדת. שאל אותי מר בגין בין יתר השאלות, האם נכון הדבר כפי שמסרו בעתונות, שבעת שירת התקווה, ליד אנדרטת גיטו וארשה הפריעה התזמורת הצבאית, שהמשיכה לנגן. מכיוון שראש הממשלה קרא על כך, אני חייב הסבר: על התזמורת של הצבא הפולני היה מוטל התפקיד רק בעת קיום הטקס של הנחת הזרים. היא פתחה בהימנון הפולני, המשיכה לתופף בזמן הנחת הזרים וסיימה עם שיר עתיק ("ווארשבינקה"). אחרי אלה - היא עזבה את רחבה האנדרטה יחד עם משמר הכבוד. לפני שהיא סיימה את תפקידה ובטרם עזבה את המקום, החלה קבוצה של נוער ישראלי שנמצאה במרחק מאות מטרים מהאנדרטה לשיר את ההימנון הלאומי שלנו בחשבה, שהטקס מצבאי הסתיים. וזאת לפני שהחלה התפילה ע"י הרבנים והחזן. אחרי הטקס הדתי, הושר "אני מאמין" והתקווה בקול אדיר ומרגש.

למר מנחם בגין מסרתי דרישת שלום משר הפנים הפולני ציאסלב קישצ'אק, שביקש למסור לו איחולי החלמה, כי שמע שראש הממשלה השתמש בכיסא גלגלים. ביקשתי פגישה עם קישצ'אק, כדי למסור לו אישית מכתב ומתנה מאוחרתו של מר מנחם בגין, רחל הלפרין, כתודה על העברת תעודותיו של מר בגין ושל אחיו, שהיו בפולין. שר הפנים שאל אותי אם האבטחה של שומרי הראש לא מכבידים עלינו. הסיבות שזה מקובל עלינו וכי גם בעת ביקורו של השר קוברסקי בישראל הוא קיבל אבטחה ומכוננית צמודה. האו הוסיף, כי יש לשמור עלינו, כי טירוריסטים יכולים להימצא גם בפולין, כמו בצרפת או באיטליה. (הכוונה הייתה לערביים). שומרי ראש ומכונניות צמודות היו פרט לי, גם לרביי שינדלר, קלמן סולטניק, גראווייל גיאנר מאנגליה ולשלמה להט.

ב- 20 באפריל ערך המיזופה כוח (מיליטרי) של שגרירות ארה"ב בפולין, וילגיס, קבלת פנים - ארוחת ערב בשביל המשלחת היהודית מארה"ב. הוזמנתי אליה ושוחחנו על מרד גיטו וארשה ועל היחסים עם פולין. כאשר המארח בירך את המשלחת, הוא הציג אותי כאורח כבוד של הערב, כלוחם גיטו וארשה וכו'. חוץ ממנו שוחח אתי בייחוד ג'ון דוברין, מנהל המחלקה המדינית של השגרירות.

בְּרִית יִשְׂרָאֵל

המחלקה לקשרי תרבות ומדע

משרד החוץ
ירושלים

תאריך: כ' בסיון תשמ"ג
1 בינוני 1983

מספר:

לכבוד

מר סטפן גרייזק

תל-אביב

מר גרייזק הנכבד,

קבל-נא את הבעת הערכתי ותודתי על הסידורים, ההנהגה והניהול של המסלחת הישראלית לפולין שבה היתה לי הזכות להשתתף מטעם משרד החוץ.

יוזמתך עם קשריך וכך שיטת-ליבך החברית לכל אחד מחברי המסלחת הידור לדעת כולנו תרומה רבה להצלחת המסע ולמירב החוויות העמוקות שתשאנה ימים-רבים בלב-כולנו. אין לי ספק, ואני יודע ששותפים לכך כל אלה שהיו עמנו, בחשיבות הגדולה, היהודית והישראלית, שבמסע זה, לציון שנת הארבעים למרד-גטו-ורשה ולביקור באתרי ההשמדה של עמנו בידי הנאצים ובמה ששרד מקהילות יהדות פולין.

ישר-כווך.

בברכה רבה,

דוד ריבלין

העתק: מר י. גוברין

THE HUEBEBALOO surrounding the 40th anniversary of the Warsaw Ghetto uprising has died away, and the experience of those who made a pilgrimage to Poland proves once again how crafty Polish politicians are. They shamelessly take advantage of the sentimental and the curious, who are prepared to pay a high price to see for themselves that the world they remember is gone forever.

The entrance fee for the privilege of visiting Jewish cemeteries in Poland is exorbitant, indeed, and yet fervent organizers in the name of inspired goals always seem ready to arrange so-called pilgrimages, never mind national dignity. Now there are plans afoot for the Israel Philharmonic Orchestra to go to Poland.

Trusting Israelis are fooled, and nobody seems to take note of the empty promises. In April 1978, a tour was organized around a ceremony marking the 35th anniversary of the Warsaw Ghetto uprising and the opening of a pavilion at Auschwitz to honour Jewish martyrdom and resistance. Both ceremonies were attended by Nahum Goldmann, Gideon Hausner, a number of other Israeli personalities and some hundreds of Jews from Israel and the Diaspora, including the chief rabbi of Moscow.

Benic Klarfeld who landed at the Warsaw's Okęcie Airport was refused admission. Perhaps this was the best indication of things to come. Nahum Goldmann bluntly accused his official Polish translator of falsifying the text of his speech, in which the name of Israel disappeared.

Pavilion No. 27, dedicated to Jewish martyrdom and resistance at Auschwitz, had been opened for our arrival. It was closed "for repairs" the following day. For the past five years, it apparently has been kept closed or opened only to special visitors on individual request — in contract to the pavilions of the Russian

sians, Hungarians and other victims. Obviously No. 27 is there to be opened should an important guest from the World Jewish Congress show up. No Polish schoolchildren ever go there, apparently because of the danger of contamination. Polish children, Soviet Red Army men, Hungarian Communists and other young visitors from all over the world are hardly aware of the fact that it was the Jews who were gassed at Auschwitz and nearby Birkenau.

Inside Pavilion No. 27, recent visitors report, there is little to see — the lighting is bad and the exhibits poor. The promise that the pavilion will show the Jewish struggle against the Nazis, including the World War II parachute troops dropped behind enemy lines and the Jewish Brigade, was never fulfilled. The promised explanations in Hebrew are still missing; perhaps they must await another "opening."

Deceiving the Israelis

By ALEXANDER ZVIELI

In Warsaw, at the 1978 Yad Vashem ceremony honouring Polish Righteous Gentiles, Nahum Goldmann explained to me that one of his reasons for coming to Poland was to arrange for pensions for retired and penniless Polish government officials residing abroad, including numerous Jews living in Israel. Another visitor explained that the Polish Government was warning to Israel and while *de jure* recognition of Israel was not yet possible, because of Soviet influence, we were on the verge of a new epoch in Polish-Israeli relations. None of what these men spoke of ever materialized.

AND SO I decided to stay home, in Jerusalem, this year although I, too, would like to kneel once more on the sanctified grounds of Treblinka. I have reason to believe that my parents, other relatives and friends are buried there. I would like to put

some flowers on what once was the *Umshlagplatz*, from which half a million of Warsaw's Jews made their way to the network of gas chambers spread across Nazi Poland. But I am content that I did not go, for there could be nothing worse than to be hurt there, to suffer another insult to my hard-won national pride and dignity.

I have not forgotten how when we sang "*Heilke*" at the monument to Warsaw Ghetto heroes, the Polish Army Orchestra was ordered to play something else and loudly enough to drown out our voices. No other nationality would have been treated in such a way. The IPO is forewarned.

THE POLES need all the dollars they can lay hands on. The Polish regime is bankrupt, politically and financially. The West frowns on its attitude to Solidarity. Under the circumstances, a solemn ceremony

honouring the Warsaw Ghetto is a godsend. So the Polish Government was keen to have 1,000 Jews from all over the world come visit, but had no qualms about allowing a PLO representative laying a wreath at the monument to Jewish fighters, and thus contaminating the proceedings.

Jewish organizations protested, as if their protests could avert the damage. Let's stop deceiving ourselves.

The Polish government fetes Arab terrorists. The Polish army provides arms to Libya. What we have witnessed all these years, and are witnessing now, is total political obsequiousness to Moscow. There is no room for a relationship with Israel.

There are perhaps people in Poland who feel friendly toward this country, but the latest pilgrimage clearly showed how little we may expect from the Polish government.

We should cherish the memory of the fallen in our hearts and be extremely careful about exposing our hard-earned national dignity to sure insults.

The writer is a member of The Jerusalem Post staff

J.D. M.D. 83

A son tour, le Congrès juif mondial décide de se retirer des cérémonies du ghetto de Varsovie

Le Congrès juif mondial (C.J.M.) s'est retiré jeudi des cérémonies marquant le 40e anniversaire du soulèvement du ghetto de Varsovie, imitant ainsi la décision prise la veille par des représentants israéliens, à savoir M. Mark Friedman, porte-parole du C.J.M., qui a indiqué que les Juifs participant aux cérémonies sont indigènes, que mardi dernier, des représentants de l'Organisation de libération de la Palestine se soient joints à d'autres diplomates arabes pour déposer une gerbe au monument du soulèvement du ghetto.

M. Friedman a indiqué que le C.J.M., qui regroupe des organisations juives réparties dans 60 pays, est préoccupé de l'exploitation politique des cérémonies.

Ainsi, le représentant de l'O.L.P. a été autorisé à déposer une gerbe au pied du monument des combattants du ghetto à Varsovie, tandis que Lech Walesa,

représentant la nation polonaise, et Marek Edelman, représentant les survivants du ghetto et dernier nommer, vantant l'état-major de l'insurrection, ont été empêchés d'y assister. « Ce n'est pas un paradoxe », aujourd'hui, en Pologne, c'est la norme: il ne s'agit pas seulement de l'acheté, c'est aussi l'aveu de la peur.

L'acheté, car, pour prier les délégations juives et déplorer les souffrances des plus sacrés de l'histoire, les autorités de Varsovie ont fait passer les représentants de l'O.L.P. à l'arrière-plan, au profit de la cérémonie officielle, dans le cortège officiel, et a profité de cette occasion, pour intervenir, pour rappeler, sur les lieux du sacrifice juif, le souvenir du ghetto.

C'est un vice - Premier ministre

Le polonais qui a donné aux responsables juifs l'assurance formelle que seuls les délégations des trois pays qui ont officiellement combattu les nazis seraient acceptées aux cérémonies et que l'O.L.P. en était exclue. Rien d'étonnant qu'après les quatre représentants israéliens, la délégation du Congrès juif mondial, organisée par un groupe de combattants juifs de soixante pays, ait décidé jeudi de se retirer des cérémonies en Pologne.

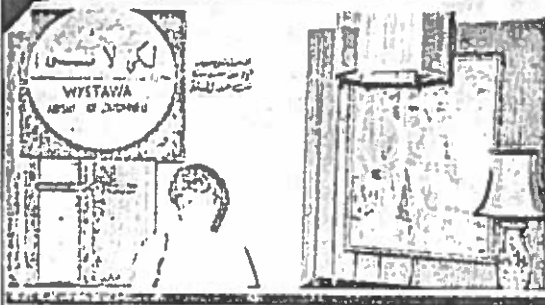
Certains soutenaient qu'au-delà de ces intentions masquées et politiques, il y avait aussi, dans la décision du gouvernement de Varsovie de commémorer dignement cet anniversaire, la volonté d'être de faire oublier le souvenir de la dernière campagne anti-juive menée par un Etat d'Europe. Ce n'est pas en 1967-1968 en Pologne, Lech Walesa, du ghetto de Varsovie, au contraire, qu'une dictature est,

par sa logique même, condamnée à assumer le pire dans l'héritage du passé.

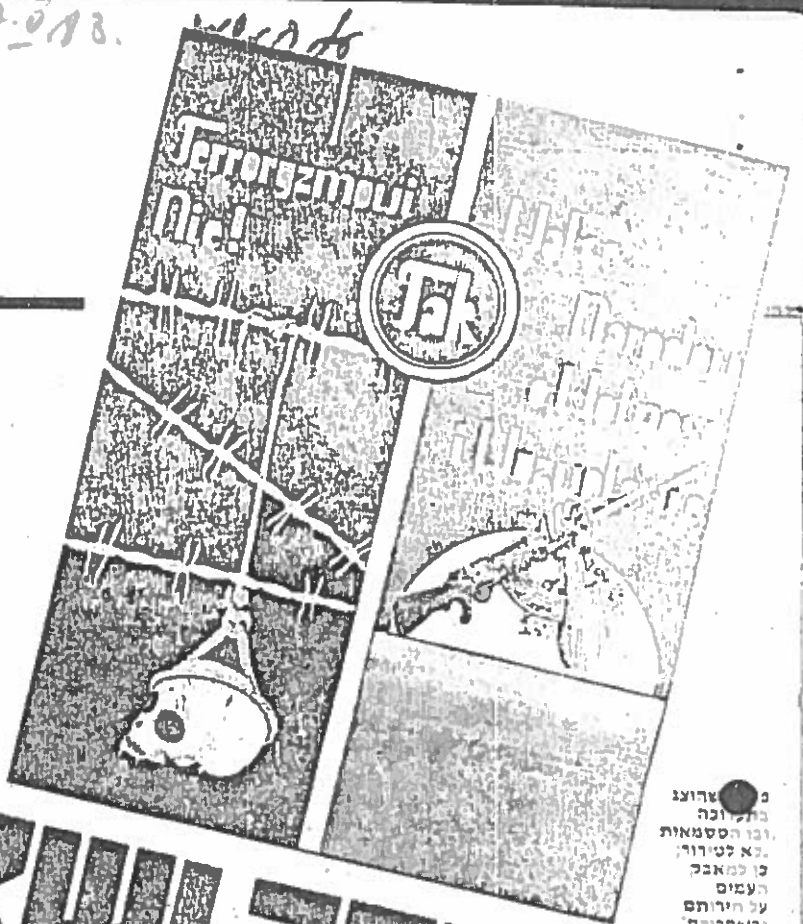
Mais ce « paradoxe » est le fruit, surtout, de la peur, celle de la punition de voir Walesa et Edelman se joindre à ce sont tous les gouvernements communistes n'ont pas été capables de réaliser enfin, après 100 ans, une véritable réconciliation entre les Juifs morts au nom de leur dignité et les Polonais déterminés à vivre pour la leur.

Les événements de ces derniers jours en Pologne, la décision du ghetto, non pas pour empêcher les Juifs d'en sortir, mais pour empêcher les Polonais d'y pénétrer, prouve qu'il n'y a, désormais, qu'une seule véritable ligne de division en Pologne: elle passe non pas entre les Polonais et les Juifs, mais entre ceux qui veulent vivre dans la liberté et les clients du totalitarisme.

P.M.L.

12-018

פ. שרעביץ
בית דוד
ובן הסטמאות
רא לט דוד
כל למאכ
העמים
על חירותם
ובשחרותם

בשגרירות הלובית בוורשה
מוצגת תערוכה "על
זוועות הציונים בסאברה
ובשאתילה".
כתבת "על המשמר" שביקרה
בתערוכה שהתקיימה בפולין,
מספרת על שינוי בעמדת
פולין כלפי המזרח התיכון,
ועל הברית המתהדקת בין
פולין והמדינות הערביות

סאברה ושאתילה מלונ גיטו וואלד שפי

מאת יואלה הר-שפי

Syjonizmi
Neonaziści
Wrogowie ludzkości

ARABSKI KOMITET
MILWOI OBYWY

צילום מסמך שיער מן התערוכה
ותחתיו כתוב: ציונות: נאציזם
כשעל החתום הוועד הערבי המהפכני

וסממיהם, כאשר על התמונה העומת בסממיה השגרירות
הלובית והשגרירות הסורית.
גם על העמוד זה לא כחא הנזכר כלשהו.
השנתי חושב למחיה, לא הבלתי כחא סבראקט בעד
כחא.
כיום האחד שלי בוורשה נכנסתי ללשכת הקבר לעיתונאי
הזן, כדי להפגש ולסיים עניינים אחרים ובאחת הדימויות
ביקשתי מהם לברר את הסממיה הסורית של התערוכה ואת
מועד הביטוח.
— את הוצה לכסר בחפציה האתא לא הסתיר תרומתם.
כעבור דקה או שתיים דיווחו, כי היא מתחזקת את התערוכה.
— תחל, אכרתו, אני מסרית בעד שעתידים. קוויית
לקבץ לשם ברד לשרהההשפי.

הציונות לרצחיהם ולאחרונה — הרעלה של תלמידות
פלשתינאיות על ידי גזאים — כל אלה מוכיחים עם איה
נאצים חרשים לנו עסק וזה עכשיו מכלל פלשתינאיות.
ועוד, רעם השולני ידוע לנו בארבתו לחופים, ללכן אנו
מיסכנים, כי העם הפולני יספיד חסיד לעשרה בחיל ההלוחין של
העמים הטובים ומעוררים את אלה תלחשים ככל מקום לשען
החופים, נגד האנאציזם והנאציזם. נגד האנאציזם והנאציזם
הציונות העולמית. העם הפולני הדיחונו כמטא את התמיכה
הוא בקביעות ובאופן עקבני, על ידי תביעה מתמדת בכלתה
של עמנו על שחרור ארצו השרודה, השיבה אליה וההגשמה של
כל הזכויות האנושיות וכראש ובראשונה הזכות לעצמאות
ולכינות מדינה פלשתינית ריבונית על ארצת הפולנית.
אנחנו כמחכים ומשכנעים, כי העם הפולני תחת הנגה
הפועלית ותחת להיסטוריה שלו ולנציטותו מועד להפסקה
המסוכן שממלאת הציונות העולמית, המסכן את השלום ואת
הרציבות בעולם. מעמד כעניינים מניחים של מדינת רוסה
ומנע באחרותו האנושית, דבר שצריך להיות כמאד להגשמה
שאיפותיו שלום בעולם.
העם הפולני תחת להיסטוריה שלו, מורשה
הגבורה שלו ותחומים פטריסיות, הצליח לכלל הרבה מדינות
שהציונות העולמית הרשה נגדו. וגם הביע את עברתו
העקבנית והקבועה כאשר פולין היתה אתה הארצות הראשונות.
שהמכה בחלש עזרת האדם אשר קבעה, כי הציונות היא אתה
הצורה של נוענות.
הנאציזם כמתיים במסכן נכחתי ידירות פולנית ערבית.

הזמנה מיוחדת

ניקודיהת לא היה ניסוי ברד של הסתא אנטייהדותית
ואנטייהודית כמולין בזמן שהתנו שם, כעצומה של
המסכים והאידועים המבלתיים לציון ברד הגנו נפתחה
בשגרירות הלובית בוורשה, כמפורסם סאגה המחדד, הערובה
על זוועות הציונים במאכיה ובשאתילה, למחיה הענינית
החופט אנטי הגול הדימולטי, צמרת השלטון ומכבים ויום

כיום שלוש ריבו במפול חשבה נערכה מורשה היסודית
הנציית של ועידה מדינית בינלאומית על הגברות והנציית של
היורשים במלחמת העולם השנייה, אשר מתח את תורם ארועי
ריבונות ליום השנה ה-40 למרד נגד רוסה יום מורם לנו, כיום
כאשר מירבסה, מועצת העשרים של המדינות הערביות
המאכנים כרמבליקה העסקית הפולנית, לכבוד אתה מרד
ניקודיהת, הגור מורה שזה בין הציונות והנאציזם, ומאשים
את הציונות בניצוח שפעי מלחמה שפטי תאצים מחזירים
לעומתם.
על מסך זה לא באה כל תגובה, שום גיטי, שום ררישה
הציונות מבנו לא העלתה כלמי המופחת הפולנים
המפלגתיים והאחרים, שהפטי משלמות ידירות וישראליות
האידועי מורם הויכוח למרד נגד רוסה.
ניקודיהת זה, שהתחום והשקד הגם כעורכים בו, מוחה
כרבעת רעיה למאכס הגטו — סכלי להוכיח במלה אתה את
המחד, ידירות — המסיד להלל את מאכס הגבורה הפולני נגד
שפעי הנאציזם, שזכר להמחד את העם הפולני, ולחזר מכן
שוכר להפסק אנטייהודית שלותידם, ושוכר בכלי להוכיח את
היפה, ידירותי אמילו פעם אתה.

מחנות ריכוז

ובה נאכר שם בין היתר, רומה, כי הדיסטוריה תוחה על
עצמה ארש השפס לא על ארטה פולנית ולא לגבי העם הפולני,
כמיים אנטייהודית, אם כי לא דיטלדיסיות, אולם כאיום
המפגש ובאיתו טיטוס, העם ערבי שלטו פלשתינאיות הבכירה,
הדרום לבנון וברמה הגול, וא נישא לאחד הפשעים האיומים
כיום שרועת הדיסטוריה יתכן שיוכרים יתור את מעבי המכה
כמאכיה ובשאתילה כאשר את המדינות האחרות, שנעשו
על ידי המוכס הציוני בדר אסון, כמפורסם במחיסר כחתי
שוכר להפסק אנטייהודית שלותידם, ושוכר בכלי להוכיח את
היפה, ידירותי אמילו פעם אתה.

כתבת: על המשמר יואל הרשמי
במקור: בתערוכה על הטבח
ערבית יסוד דם נלסתינו

עולל את הוועדה הזאת, כפי שכתב הרשמי בעיתון
ציונות — גיאוגרפיה — אייבי האנושות.

בני תשובות

מזכיר השגרירות, שקיבל את פני כבאי, צעד שחרר
ומתולתל ששמו עברוארר ה. נאמורי, עובד אחרי בריתות,
מנבה לקרוא את מחשבותי. אני עוברת מסוגל למצוג ומקליטה
את תיאורו ברשמיסליסיני. בקצה המסלול אני מודה לגאומרי
ולחברי המבוגר מכת ושאת שכו שכתהג על שאיפשר לי
לראות את התערוכה.

אנהני ימחים שכאת, הם אומרים, אנהני לא נגר החדדים.
אנהני נגר הציונים, נגר הישראלים.
אני עיתונאית ישראלית, אמרת.
אבל אם את באת לבאן... הוא מחזיר אלי חיוך של שותפים
לדבר עבירה. נא את לא ציונית.
כל המצגים בהפגנה הגדולה בתל אביב אחרי הטבח
באכרה ובשאתילה היו ישראלים, רובם המכריע היו גם ציונים.
נאמורי ממרר לבזון את הניחה לנחיו נח וזוהי, אבל
הדוענו מכה שהציונים עשו באכרה ובשאתילה.

הם הדוענו מכה שקרה שם. הם רפזנו נגר זה שישאל לא
מנעה את הטבח, שאפשרה לפלאגנות לרובם לשם. אבל הרי גם
אתם יודעים מי עשה את הטבח, גם אתם יודעים שהיו
ישראלים לא טבח ילדים באכרה ובשאתילה, או למה אתם
אומרים את זה? למה אתם לא מנינים את הפלאגנות?
הם מחליפים בבוטות, שותקים. אני ממשיכה לתכות. השאלה
עומדת ותלויה בינינו.

אני לא התכוונתי לענות על שאלות, אומר נאמורי. אני
רק אמרת, שאני מוכן להראות לך...
מפרדנו לשלום.

בתוך המסדר המלווה שלי, כתב טלוויזיה פולני, דעין כחמר
שלקחתי משם. הוא לא ענה לך. חזר ואמר בפליאה, כאילו רק
ברגע זה התחיל להאמין, כי אולי יש אמת בדברי.

אילו אני חוזרת וזכרתי את מסיבת העיתונאים של

היוזם הישראלי, קאית והשוש המרצת, התחילה לחייג
בערוי כרסיה. גיבור שמעיה אומרת, שמעתם נכון.
עיתונאי ישראלי, הנה אלים מאיד מצרפת.
הם נכנסו בלילה כשהם היו במסגרת ניצחון. הם יפתו את
התקשיר בלילה עמוק.
הענין שלי היה מסיבת בקיצורי דרך, אבל גם זה לא עזר.
התקשיר המרצית של ורשה חודקת, מרי יום תסמיס בלי כל
היזם מלרסיה. נגר אי בויש ראשי לתיקונים רחופים ואמה
נאמורי על עיסוקיו והחפשי ררכים חדשות, אזור של וילות
היזמות, היזמות, הנין מצביע על בנין השגרירות
היזמות, שבו נאמורי מורד פילני בכיר במסר שבוטות
יזם.

הענין, מומר פילני שמועם בתוך מול הבניסר — ריוקן
ענין, מומר פילני, התערוכה מוצגת באולם הטון סרבוני
המבנה עובד המורה על בני שילון טון ועליו, חוזר רקע
סרבוני יזם זה.

היזמים, מונטאזים וברות, התערוכה רכה להפזיע בטיס
היזמים וברית התצוגה — אבל מהוה חוכמינץ העכילתי, או
יזם בלוי נשם ביוזמי סטלני, הפזין נגיף נאמורי ארכיוס.
התקשיר המרצית, כי גם הפזין שטלני וזוהי בלוי ישראל.
היזם, סאמארו באשר אמרת, כי לא החילום הישראליים
עשו את הטבח באכרה ובשאתילה.

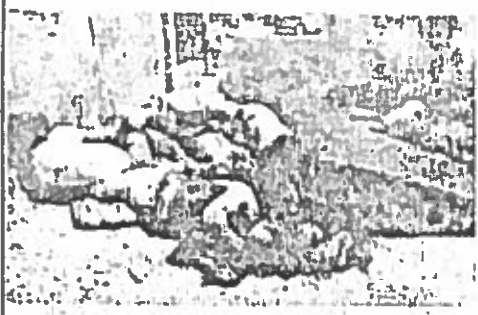
חיוך מלבב

הציונים היו בני היזמים והשועים כיוור סכל שראיתי
אחרי הטבח, אי כי הסכמתי להיזהר ובעיקר מוכן הכרחה
בזמן היזם והיזמים הם שפכו את הדם הזה.

היזם אמת בראר את בני צוניה על ארמת לבנון במצגת העשיר
הם אכרסיה, בזה אמת — בני יזם העשה בעליהם על
מיתות נשיות, המניה המלמיה בשלום אכנים גדולות בצורה
האנושית, USA, משהל ישרא מתנוסס מעל לראשי בזה
היזם מיתות נשיות על רכע ממת ארץ ישראל ומעליהם
המניה סלוי נחיות.

היום נמרד שמוי לזכר המראה את דגלי ישראל וארץ.
היזם הכיכיר לרוב הלוח באשר למטה כמו נשכחה זה עתה

W całej swej historii współczesnej świat nie
widział podobnego aktu barbarzyństwa jak 10,
którego w bestialski sposób dokonali syjonizmi
na naszym arabskim narodzie palestynskim i
libańskim, nie oszczędzając nawet dzieci,
starców i kobiet.
Są to w rzeczywistości monstrualni i wrogowie
wzrostu.

התערוכה "הטבח" של יואל הרשמי, תמונה מסדרת "הטבח" של יואל הרשמי, תמונה מסדרת "הטבח" של יואל הרשמי.

צילום של מה שמונדר עלידי מארגני התערוכה
כמראה הטורד הציוני נגר העם הערבי.
מעל לתמונה דברי הסבר: בכל תקופת ההיסטוריה
המודרנית לא ראה העולם מעשה בדברי כדוגמת
זה שעוללה בצורה המחפירה (החיותית) הציונות
לעם הערבי הפלסטיני שלנו ולעם הלבנוני כאשר
לא דיוחמה אף על ילדים, נקנים ונשים.

ולדיוכיון סוקרסקי תום אידועי היזכרון עם הכתבים הורים
ואת הצהרת, כי התנצלותו על חקירת הור של איש? אין כה כרי
לדמו על שינוי בעמדת מולין כלפי המצב במורדהאית.
המסיבה האיתנה של מולין במאבק הפלסטיני הערקי עומדת
בעינת הדיו.
האומנם כוללת המסיבה זו העלמת עין מהפגה אנטישמית
מריעה וזיך בנגידור כאות כלול על דיוכני אישים ישראלים?

יואל הרשמי בשוחה עם עובדי השגרירות הלבית;
אנהני לא נגר הציונים, אלא נגר הישראלים.

מיוזמת דניס, מיעד גני יזם השלום, הכתובת השלום
במיתות נשיות.

היזם, נגר בתי יישמן רם פלסטיני
היזם, בחדר המרתני של הלוח ובחלקו העליון צילומים
מסרטיסער של יזרים מרששים וטכונים. במרכז — צילום
איושני של אלים שיון, המזיק בדיקו שני טליים רבים וחוכר
את חמיו במרווחים, משיחור מלכס שמוך על פניו, לטובת אלת
העכורים עטעות ביוני, ציורו מארגני התערוכה מן רור מולת
על המניה.

כל צעד יזם מנגיד את הוועדה כל ציונים נוכח של נשים
מיתות נשיות, שבו ששתטחות על עיי החורגות, של עוללים
מיתות נשיות, שבו ששתטחות על עיי החורגות, של עוללים
היזמים שומרים על חביות נגרים מיתות נשיות, כן, אין מסק כי

A son tour, le Congrès juif mondial décide de se retirer des cérémonies du ghetto de Varsovie

Le Congrès juif mondial (C.J.M.) s'est retiré jeudi des cérémonies marquant le 40e anniversaire du soulèvement du ghetto de Varsovie, imitant ainsi la décision prise la veille par des représentants israéliens, à l'annonce M. Mark Friedman, porte-parole du C.J.M., qui a indiqué que les Juifs participant aux cérémonies sont indignés, que mar-
di dernier, des représentants de l'Organisation de libération de la Palestine se soient joints à d'autres diplomates arabes pour déposer une gerbe au monument du soulèvement du ghetto.

M. Friedman a indiqué que le C.J.M., qui regroupe des organisations juives réparties dans 60 pays, est préoccupé de l'expansion politique des cérémonies. Ainsi, le représentant de l'O.L.P. a été autorisé à déposer une gerbe au pied du monument des combattants du ghetto à Varsovie, tandis que Lech Walesa,

représentant la nation polonaise, et Marek Edelman, représentant les survivants du ghetto et dernier membre vivant de l'état-major de l'insurrection, en ont été empêchés. Ce n'est pas un paradoxe, aujourd'hui en Pologne c'est la mort. Il ne s'agit pas seulement de la mort, c'est aussi l'aveu de la peur.

Lazhete, car, pour piller les richesses juives et détruire les souvenirs les plus sacrés de l'histoire, les autorités de Varsovie n'ont pas hésité à recourir à la répression en faisant commettre qu'aux lettres d'un comité, le représentant de l'O.L.P. avait accepté de partir pour l'étranger et de rendre son « barmitze » ultérieurement. En fait, il était présent parmi les diplomates, dans le cortège officiel, et a profité de cette occasion, précisément pour complimenter, sur ses lieux du sacrifice juif, le symbole du nazisme.

C'est un vice - Premier minis-

tre polonais qui a donné aux responsables juifs l'assurance formelle que seules les délégations des neuf pays qui ont effectivement combattu les nazis seraient à ces cérémonies et que l'O.L.P. en serait exclue. Rien d'étonnant qu'après les quatre représentants israéliens, la délégation du Congrès juif mondial, organisation qui regroupe les communautés juvées de soixante pays, ait décidé jeudi de se retirer des cérémonies en Pologne.

Certains soutenaient qu'au-delà de ces intentions mesquines et politiques, il y avait aussi dans la décision du gouvernement de Varsovie de commémorer dignement cet anniversaire, la volonté sincère de faire oublier le souvenir de la dernière campagne antijuive organisée par un Etat d'Europe, celle des années 1967-1968 en Pologne. Le « paradoxe » du ghetto démontre, au contraire, qu'une dictature est,

par sa logique même, condamnée à assumer le pire dans l'héritage du passé.

Mais ce « paradoxe » est le fruit, surtout, de la peur, celle de la junte de voir Walesa et Edelman accomplir ce dont tous les gouvernements communistes n'ont pas été capables : rejeter enfin après 1800 ans, une véritable réconciliation entre les Juifs morts au nom de leur dignité et les Polonais déterminés à vivre pour la leur.

Les célébrations de ces derniers jours en Pologne ont, 49 ans après l'indépendance, la police a cerné le ghetto, non pas pour empêcher les Juifs d'en sortir, mais pour empêcher les Polonais d'y pénétrer, prouve qu'il n'y a, désormais, qu'une seule véritable ligne de division en Pologne : elle passe non pas entre les Polonais et les Juifs, mais entre ceux qui veulent vivre dans la liberté et les clients du totalitarisme.

P. ML.

Youri Andropov ne s'est montré « clément » que pour arrêter l'hémorragie du K.G.B. à l'étranger

L'interview de M. Andropov, la première qu'il ait accordée à un journaliste occidental depuis son ascension au Kremlin, que publie ce matin l'hebdomadaire ouest-allemand *Der Spiegel* est décevante dans ce que devait être sa partie essentielle et exceptionnelle dans ce que devait être sa partie secondaire. Il est des fois inutile de chercher, dans les propos de M. Andropov, des idées nouvelles, en ce qui concerne le projet de déploiement des missiles dans cinq pays de l'O.T.A.N.

Ce n'est pas, bien sûr, une coïncidence, si cette première journaliste a été réservée à une prestigieuse publication ouest-allemande, la R.F.A. restant jusqu'à l'heure de l'installation du premier *Pershing*, l'objet principal de l'offensive diplomatique de Moscou. Cependant, tout aussi naturellement, M. Andropov n'a pas jugé opportun, à quatre semaines de la reprise des négociations à Genève, de faire la moindre concession vis-à-vis des Américains. Le désaccord reste ancien et complet.

Cela étant, les lecteurs du *Spiegel* assisteront tout de même à un grand événement politique. C'est en effet pour la première fois dans son histoire que l'U.R.S.S. renonce officiellement aux représailles contre un Etat, en l'occurrence la France, qui a procédé à une massive (47) expulsion de Soviétiques accusés d'espionnage et que, suprême surprise, c'est le « numéro 1 » du Kremlin qui a annoncé personnellement cette rupture avec la tradition. Certes, déclare M. An-

dropov, « Prendre des mesures de rétorsion aurait été la chose la plus facile du monde ». Pour quoi alors cette modération, face à une décision qu'il qualifie avec sévérité d'« absurde et ridicule » ?

M. Andropov s'explique en se déclarant guidé « par le souci des intérêts à long terme des relations soviéto-françaises ». En outre, M. Andropov ne veut pas « que le blâme pour cette mesure à caractère de grossière provocation contre le peuple soviétique retombe sur les socialistes français et même contre les communistes ».

S'il n'est pas exclu que des considérations diplomatiques à long terme et, même (c'est plutôt rare), des raisons sentimentales à l'égard des socialistes ou communistes occidentaux, aient pu jouer un rôle dans la « clémence » de l'ancien chef du K.G.B., il est néanmoins évident qu'il y avait aussi d'autres motifs plus discrets mais plus importants. En fait, renonçant aux rétorsions, M. Andropov veut surtout arrêter une « escalade des expulsions », qui pourrait s'avérer extrêmement dommageable pour les intérêts de l'U.R.S.S.

Le Kremlin est conscient que quelque chose a changé dans l'attitude de l'Occident ou, en général du monde non communiste, face aux activités des espions soviétiques. La terrible hémorragie des agents soviétiques devait être stoppée. Ponctué spectaculairement par les quarante-sept expulsions de France, elle se fit connaître dans une dizaine de pays, depuis la Grande-Bretagne jusqu'aux U.S.A. et au Japon, en passant par l'Espagne et l'Italie,

l'Indonésie et Hong-Kong. Ce n'est pas une psychose : rien qu'au cours des derniers quatre mois, septante-deux diplomates espions soviétiques, ont été expulsés officiellement alors qu'il n'y en avait que quarante-neuf pour toute l'année 1982 et vingt-sept en 1981.

Mais, surtout, le Kremlin sait désormais que l'Ouest est décidé d'aller jusqu'au bout. Pour la première fois dans son histoire, la Grande-Bretagne a expulsé un diplomate soviétique, en annonçant officiellement qu'il s'agit d'une rétorsion à l'expulsion d'un des siens de Moscou et, chose bien plus importante, M. Mitterrand aurait fait savoir à M. Andropov qu'une liste nouvelle et abondante des « expulsables » sera mise en exécution si des représailles étaient exercées.

Or, et cela prime tout au Kremlin, le fonctionnement de ce qu'on appelle en U.R.S.S. la « Diplomatie » et qui contient un vaste réseau d'espionnage, exige le maintien d'un niveau important du personnel dans les capitales non communistes (à Bangkok par exemple, il y a plus de quatre-vingts diplomates soviétiques contre sept Thaïlandais à Moscou). Les raisons en sont simples : primo l'U.R.S.S. veut être présente partout où il se passe quelque chose qui soit susceptible de servir ses intérêts. Trois journalistes soviétiques, dans une voiture de l'ambassade, dans la petite ville de Florence, suffisent pour donner la mesure de cette « présence ». Mais surtout il faut être nombreux pour suivre les progrès militaires et plus encore technologiques, du monde occidental. On estime en effet

que le fossé technologique entre l'U.R.S.S. et les U.S.A. qui, au début des années 70, était de dix ans environ, n'est actuellement que de trois ans. Or, cette réduction importante serait, dans une grande mesure, le résultat de l'action des espions.

Il faut donc maintenir « l'appareil » en bon état de fonctionnement et il fallait dès lors changer de tactique. C'est nouveau et intéressant. Il reste à voir si c'est aussi efficace.

POL MATHIL.

L'Allemagne fédérale bien décidée à déployer

Les missiles sont donc également traités par M. Andropov dans son interview accordée à l'hebdomadaire ouest-allemand *Der Spiegel*. M. Andropov rejette, comme à l'ordinaire, l'option zéro du président Reagan et la proposition intermédiaire qui a suivi. Ni l'une ni l'autre, dit-il, ne prennent en compte les forces nucléaires françaises et britanniques. L'argument n'est pas nouveau. Les experts estiment néanmoins que l'Union soviétique n'a pas fermé la porte à toute négociation sur les euro-missiles. Le ministre ouest-allemand des Affaires étrangères, M. Genscher, a déjà répondu à M. Andropov, disant que le chancelier Kohl se rendrait à Moscou (fin juin, début juillet) pour bien faire comprendre au Kremlin que, faute d'accord à Genève, la R.F.A. déploierait *Pershing* et *Cruise* sur son territoire car elle n'est pas « un promeneur entre deux mondes » mais « fait partie de l'Occident ».

9694

25 AVR. 1983

de Sout

ח' בסיון תשמ"ג
20 במאי 1983

355.7.2

א לז הקגרידות, ויבה

מאח: ס/מנהל אירופה 3

הנדון: הטקסים לציון 40 שנה לקרד הגסו בורדסה
למכתבכם ב-15 באפריל

ברצוננו להודיע הודות אחדות לבוטא זה.
אין ספק שמסביב לשאלה אם להשתתף בטקסים בורדסה או לאו, היה בציבור הישראלי,
וגם הקהודי דע וט שונות. וכבודם של כל בעלי הודות במקומם מודת.
אך עקדתנו היתה, לפני הטקסים, וגם במכת לאחר - אחרי הטקסים, מסקומנו באותם
הימים היה בורדסה - גם ולמדות מה שקרה. וזאת מבלי לשחרר את המארגנים בפולין
מלתם דין וחשבון ביחס למעויות אחיות שנעשו על ידם, תהייבה הסיבות אשר
תהייבה.

גם רצוננו של מרק אולסן כבודו, או איש לא העניק לו בלעדיון על מנת לעדש את
הצלחה הרותגית של מורדי הגסו או צורת ההתנהגות בטקסים בשנת 1983. גם בישראל
תיים אנשים שלחנו בגסו והשתייכו לצורת המפקדים, ואלא גורסים אחות.
רודר אננו קשה להגיד שלמרק אולמן גישה חיובית לציונות בגילגוליו השנים מאז
הקמתה של מדינת ישראל.

ב ב ר כ ה ,

ויקסור רשף

S-au împlinit patruzeci de ani de la răscoală din ghetoul Varșoviei. Cu sentimente de respect și pioșenie, evreii din întreaga lume, din Israel și din Diaspora, din Vest și din Est și-au îndrăgălit pe- vîrile spre capitala Poloniei. Acolo, în această țară, se află mormintele și conușa a milioane de evrei, aceia care au răsunat, odată cu un Ka- dîș colectiv al întregului popor evreu, și curvitură noastră deplină, energie și ac- tivitate.

Mădărit de fadă au scopul de a evi- dentia unele situații bizare ce s-au creat în această oraș și de a exprima unele nedreptăți.

Guvernul polonez a dat un deosebit fast pregătirilor pentru comemorare. A re- novat pe a sa chetuiul; așezarea „No- zik”. Se susține că aceasta ar fi costat un milion de dolari. Nu i-am numărat, însă shogoga arată splendid și, între ru- tinele unei comunități care a numărat al- lădată o jumătate de milion de evrei, ae- află azi lădă în spionul lăcaș de ru- cătune. Unul slăuit, dar parca strică- căre vacanță „K5” și „K6” și: despre „elevitatea lui Israel”.

Au fost invitate din toate lăncea orga- nizații și comunități evreiești. A fost or- ganizat un restaurant „Kashier, elegant și sub strictă supraveghere rabinică, or- doz: mass media (muzee, expoziții, presă, televiziune etc.) s-au referit pe- larg la eroile comise de fascism împotriva evreilor. Da, A evreilor. Nu s-a vorbit de „persoane”, de „cetățeni polonezi” sau nite asemenea încredări de canafare, ci s-a spus lucrurilor pe nume. S-a dat consemnărilor un caracter stăit în cel mai înalt nivel.

Deodată, ne-am pomenit în presa evre- lăcă cu apeluri de a nu se merge la Varșovia, căci totul n-ar fi decât un joc politic prin care guvernul polonez caută să câștige simpatii.

Ei și? — m-am zis. Chiar dacă e așa, de ce să nu mergem? Important e că tu- tul merge așa cum am fi dorit noi. N-au- dărit să aibă și ei, organizatorii, profilul lor politic.

Iată însă că apare un alt apel: „Nu mergeți în Varșovia — se spune — căci acolo e un guvern militar care luptă con- tra mișcării „Solidaritatea”. Luptătorii din ghetoul Varșoviei au murit pentru curățirea libertății popoarelor. Nu spri- jiniți pe acel care sugrumă libertatea po- porului polonez.”

După-amiază, cu două-trei ore după terminarea solemnității, a fost invitat corpul diplomatic și cu această ocazie a- deșat cu O.E.P. o coroadă de flori, ceea ce nu putea fi împiedicat, în virtutea sta- tutului diplomatic de care se bucură în Varșovia.

Sînt alți de convînși acela care de- la- bun început au procedat în fel și chip împotriva participării noastre la Varșovia și pînă la urmă au găsit povestea cu O.E.P. „poanta” care impresionează doar pe cei neînțînși în culturile problemelor, pe aceia care nu știu că liderii evrei au fost chemați în anumite cabinete și li s-a au- gerat să nu meargă la Varșovia, sînt alți de convînși că au făcut un bine poporu- lui evreu?

Încă o nedumerire. A elita Hatikva e un act de afirmare națională, solemn și înalt. A elita pe locurile Aketel noastre, ale martirilor nostri, acolo unde evreii noștri și-au dat viața este un act plin de sfîșietate.

Trebuia, naie, s-o facem totuși elnd capela militară poloneză elita pentru ca să pară o învîlmășală sonoră și astfel să se creeze impresia falsă că creșterea militară a tulburat elita „Hatikva”?

A fost o vreme elnd evreilor din țările răsăritene li se ținea limba și acesta: „N-aveți ce căuta nici la Tel Aviv și nici la Washington și nici la Paris și nici la Londra. Acolo sînt guverne reacționare. Voi trebuie să sprîmîți cauza libertății tuturor popoarelor”. Iar noi am luptat, cu forță, cu elort, cu ultimă energie, cu să convîngem că există un singur popor evreu, că sîntem frați cu evreii de pre- tuldeni, că mai importantă decît toate cauzele este pentru noi aceea a oropsi- tului și prigonitului popor evreu. Am reușit și azi e de la de la sine înțeles că Israelul e casa poporului evreu, că do- tul-ul poate lucra la noi, că putem par- elpa la marile reuniuni evreiești non- diale și că, pe deasupra „războierelor” și a încercării între un sistem și celălalt, sîntem frați cu evreii din în- traga lume.

De ce să fim totuși noi cei care aban- donăm această recunștere?

Dar, dacă mîine se va ține, din nou, undeva, în Iisărit, limba și ce s-a ținut împotriva Varșoviei? Ar fi bine pentru evrei?

Să nu opresc aici cu speranța că aceste întrebări vor da „food for thought”, „hrană pentru gîndire”, acelor cărora le e scumpă ideea de unitate națională evre-ască.

Să nu uităm nici o clipă că, acelu, în Iisărit, trăiesc milioane de evrei pe care li vrem să rămînă evrei, a căror mare parte vrem să facă Alia. Fiecare pus făcut în direcția unui „război rece” ne depăr- țază de aceste „sînte țeluri. Fiecare stră- dănie în direcția contrară, adică de apror- plere, de linșare și nu de iubire a apelor, ne aprorpie de ele.

Înțelegem populară lăis are o vorbă care învîlmășală pe acela care „cînd se su- țără cu cantrul, nu mai vrea să facă răsălmă de Kedusha”.

Poporul evreu e prea deslept ca să co- mîdă o asemenea greșală.

(Articol apărut în ziarul „Muniv” din Israel, la 2 mai 1983)

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

„RĂZBOI RECE” ÎN VIAȚA EVREIASCĂ?

AC 15.0.83

IMPORTS AND EXPORTS, BY MAIN COUNTRY OF ORIGIN AND DESTINATION (Cont'd.)

(1959) \$ million

Country	Exports				Imports			
	1951	1958	1979	1981	1950	1979	1981	1979
ASIA	549.5	611.2	566.8	735.5	200.0	466.7		
India	8.2	6.3	8.6	15.3	13.4	16.2		
China	216.8	251.1	247.2	35.7	23.7	25.8		
Taiwan	25.7	19.3	12.4	21.4	14.6	19.2		
Japan	206.1	229.5	273.4	177.7	120.4	109.7		
Singapore	47.3	72.6	39.6	10.3	11.6	11.2		
Malaysia	0.2	0.2	0.6	-	-	0.2		
Indonesia	6.5	5.2	7.1	1.4	3.1	4.4		
Philippines	9.1	9.0	9.2	10.1	7.1	11.3		
Thailand	10.4	10.8	13.2	7.0	4.6	3.5		
Other countries of Asia	18.5	6.2	5.5	6.6	1.5	2.7		
AFRICA	725.6	190.9	123.6	118.5	138.2	171.7		
Algeria	3.5	11.2	9.3	1.1	1.8	1.8		
Senegal	0.8	0.6	0.9	9.1	5.1	5.8		
Ghana	2.7	2.0	2.3	0.0	-	0.1		
South Africa	95.6	79.2	28.2	103.2	118.7	152.6		
Zaire	4.3	3.0	1.3	-	0.0	-		
Zambia	3.0	3.6	2.3	0.0	0.0	0.0		
Ivory Coast	3.3	7.0	6.3	2.6	4.8	5.8		
Togo	0.2	0.2	1.4	-	0.1	0.5		
Tunisia	4.2	6.6	6.7	0.6	1.4	1.8		
Liberia	0.5	0.3	9.4	-	-	-		
Yakut	1.3	1.3	1.2	0.0	-	-		
Egypt	15.8	2.7	-	0.1	0.9	0.1		
Nigeria	61.9	44.3	19.5	0.1	0.1	0.1		
Kenya	10.1	15.2	10.4	1.7	4.7	2.7		
Other countries of Africa	12.3	11.7	4.4	0.0	0.6	0.7		

IMPORTS AND EXPORTS, BY MAIN COUNTRY OF ORIGIN AND DESTINATION (Cont'd.)

(1959) \$ million

Country	Exports				Imports			
	1951	1958	1979	1981	1950	1979	1981	1979
AMERICA	1,422.4	1,172.1	200.5	1,051.7	1,710.3	1,710.3		
North America	1,422.4	1,172.1	200.5	1,051.7	1,710.3	1,710.3		
South America	1,422.4	1,172.1	200.5	1,051.7	1,710.3	1,710.3		

VARSÓI ÉLMÉNYEK

A varsói gittólázadás emlékülnepevényén részvett utadali delegátusok most számolnak be ottani élményeikről. Ezek közül közlünk két feljegyzést.

ÚJÉVI ÜDVÖZLET

Varsóban a megérkezésem estején, miután a szálloda igazgatójával elintéztém az utlevelek ügyét, kimentem az utcára. Ejjél körül járt az idő. Egy idősebb férfi, megpillantva a fejemen a kapellát, odalépett hozzám és jiddis nyelven mutatkozott be: „Henrik Sztrikowski vagyok, zsidóember”.

„De otthon bizonyára nem Henriknek hívták” — mondtam.

„Nem is, felelte, az édesanyám Chajimnak szólított.”

Új ismerősim aztán elmesélte, hogy már órák óta kering a hotel körül, de a sok rendőr és katona nem engedte bejönni pedig nagyon szeretne a delegátusok között régi ismerősökre bukkanni.

Megkérdeztem, miért nem állj jázik, amire azt felelte, hogy beteg a felesége, egyedlen fia pedig magas állásban van a lengyel televízióban.

A beszélgetés során új barátom elmondotta, hogy a fia egy keresztény nőt vett feleségül, egy ezredesi rangban lévő katonai orvos leányát. Búrkén fűzte hozzá az öregúr, hogy minden újév napján felhívja őt az apatárs, boldog új évet kíván neki és megköszöni, hogy ilyen jól kapott tőle.

„Melyik új évről van szó? — kérdeztem: a milénkről, avagy az övékékről?”

A válasz némi kéccsel érkezett: „Az övékékről...”

NAGYON IDEGEN PÉNZNEM

Vonaton mentünk Varsóból Krakkóba, a fülkénkben az egyik utas mindvégig Marlboro cigarettát szívott. Ezen csodálkozva megkértem egyik lengyelűt is értő utitársamat, kérdezze meg tőle, olyan könnyű Lengyelországban amerikai cigarettát kapni?

Utatársam fordította a választ: „Kapni nálunk mindent az égvilágon, csak kemény valutája legyen hozzá az embernek...”

Adtam a tudatlan: „Mit értünk kemény valuta alatt?” „Mire a fülketárs idegen pénznem, mint például dollár, márka, svájci frank, fontsterling stb.”

Megkérdeztem: „S mi van az orosz rubellel? Híez az is idegen pénznem?”

„Persze hogy idegen pénznem, de még mennyire idegen — hangzott a válasz —, csak éppen nem valuta...”

Other Countries of Africa		2,371	4,302	2,907	704	154	33	ישראל
North Africa		672,147	1,080,627	660,500	1,731,017	1,015,312	1,134,210	אפריקה הצפונית
U.A.A.		81,136	726,826	646,438	1,172,647	1,014,166	1,016,516	אלג'יריה
Morocco		749,013	618,182	524,555	1,044,019	1,019,822	980,248	מרוקו
Canada		4,826	2,477	1,358	3,438	341	362	קנדה
Central America		47,447	39,167	39,125	103,553	63,479	15,105	אמריקה המרכזית
El Salvador		6,417	6,142	16,204	1,213	11,057	16,716	אל סלוודור
Guatemala		415	1,606	1,642	100	299	71	גואטמלה
Honduras		2,549	1,534	2,191	303	157	154	הונדורס
Nicaragua		5	169	98	137	156	139	ניקרגואה
Panama		61	40	14	32	7	12	פאנמה
Costa Rica		2,073	1,622	1,616	19,127	6,439	12,139	קוסטה ריקה
Other countries of Central America		535	210	234	-	1,613	1,647	ארצות מרכז אמריקה
South America		2,179	1,741	2,036	344	145	304	אמריקה הדרומית
Uruguay		42,204	41,049	39,177	49,111	39,145	41,656	אורוגוואי
Paraguay		3,520	370	459	6,769	4,416	13,174	פאראגווי
Argentina		4,023	561	1,010	142	1,000	1,646	ארגנטינה
Bolivia		19,235	12,113	1,610	13,476	9,011	24,627	בוליביה
Brazil		1,542	540	688	1,065	1,481	553	ברזיל
Venezuela		15,419	13,246	12,651	36,862	16,122	9,377	ונצואלה
Peru		3,010	1,026	2,169	1,702	360	49	פרו
Chile		200	124	143	488	127	125	צ'ילה
Colombia		4,096	2,437	1,014	1,417	1,433	125	קולומביה
Other countries of South America		2,826	1,684	1,429	1,590	1,590	694	ארצות מרכז אמריקה
America		1,462	469	577	3,434	1,175	1,535	אמריקה
U.S.A.		219	19	8	79	36	9	ארצות הברית
Australia		43,014	34,691	27,681	46,464	17,642	24,641	אוסטרליה
New Zealand		39,778	32,374	26,339	46,189	16,697	20,852	ניו זילנד
Other countries of Oceania		3,219	2,310	1,453	274	646	3,669	ארצות אוקיינוסיה
UNCLE TOM'S COUNTRY		37	2	9	-	-	-	ארצות הברית
Dunkers and stores etc. for foreign ships and aircraft		583,486	146,346	362,546	1,408,476	823,271	775,416	מחסנים וציוד וכו' לספינות זרות ואמצעי תחבורה
		41,409	33,552	23,663	-	-	-	מחסנים וציוד

מעדיב

הנציג אש"ף בוורשה
לא השתתף בטכס הרשמי
ליד אנדרטת גיטו
ורשה, אלא בא
מכוון היותו חבר הסגל
הדיפלומאטי, יחד
עם כל חברי הסגל
שטעות אחדות אחרי הטכס"

5 יום ב', יום בא"ר
תשס"ג — 2.5.83

גרסאות

[illegible]

לפי השלש-חמשה לא חסנו מאד בנר
ההתאחדותנו בשם הוועדה ונודעה להם
הערה של אדוני האם של הוועדה
עליו, שהם טוב יותר של בני דר וי
אניו בני הוועדה באחד הערים של
האליאציה אינו חסר הוועדה והוועדה
בשם הקראו במקומותם להוועדה של
הוועדה הוועדה וסם וסם להם שאין
לכתב להוועדה.

ועוד אשאל: למה את, הנהגת זאת
הנהגה של עשיית ראיות זה תנאי
והרבה נס? למה אותה באיזה ה
עקרה של עם ישראלי, כל כפייה קרובה
אבל האם היה צורך לעשות את זה דווקא
עם השתתפות הצבאית השקטת נשק?
כדי להתקבל הרשם בהתנדבות ליתר ש
השקטת ראיות, (התקלה)?

[illegible]

הזלזלה כיום, מוכן מאליו שישראל
היא ברתנו ל"גדינים" מותר לשעול אצ-
לנו, אנו רשאים להשתתף בכנסים יוה"ר
דיים בעולם, ומעבר ל"מלחמות קרות"
ומתחים בין משטרים אנו יהודים-אחים
בכל העולם.

מדוע לחזור על ההכרה הזאת? ואם
פחד, במקום כלשהו במזרח, משהו ישי-
תמש נגדנו כמזלזל תלפזן שבה התחבר
המתנגדים לחליטת לחימה — האם זה
יהיה טוב ליתורים?

אחשכס בכך בשאלות הללו: בתקופה ש'
הן יספקו חצות וצדק ויחזקו לכל בני ישראל
האחרות התעוררות יקרה להם. אל לנו לה'
נות, בשם, במרות, חיים סלולני יהודים
שאת דרכים כי יאמרו יהודים ויבאנו ביה'
תוקפים שרובם יעלו. כל צד שלט ב'
כיוון, תכליתם הקדוה' כחוק אונת'
כפסחא קדושה זו. כל מאמץ לכיוון ה'
הפוך, כלומר להתקטנות ולהדנעת, מר'
פרב אונת' אל המסורת.

אִימְרָה יְהוּדִית עֲכָבִית גִּבּוֹרָה הָיְתָה לִּי
לִפְנֵי אֵת מִי הַבִּלְלִי רָדְנָו עַל־הַחֹךְ בְּמִסְכֵּי
לְהַתְּמַלֵּל. הַעַם הַיְּהוּדִי חָכָם מְכֹרֵי לַעֲשׂוֹת
טַעֲמָה כִּזְאת.

ח יאו ארבעת ימי לברד גשם ודש
בזמני כבוד ובחדות קדש נהג
יחידים על העולם הייחאל ויחידים
בכחם ובחכמם מופים לעבר בית עליה
הדי יש היה צריך להיחלל זה של קדש
בזמנו לכל עם ישראל וזה דבריו הי
נמצאים בלשונם

אני בבית הדין יעזר הדין, אני
בבית הדין יעזר הדין, אני

לשבת מילין המנוחה שאר מיוחד לאי
רעים הילולים לאורכה בסבלה מילין
חידשה על הכנסה את בית הכנסת
בזמנה אחרים היה עלה מילין וזה
לא נהרגו אבל בית הכנסת נהרגו וכך
שוב במוי בבנין לשבתה חידשה לנהרג
ביתם של קהילה הכנסה עם חידשה
יון יהודים בבנין אחר אך הוא קורא
לשבת החדשה וזה ישראל לא יקרה

החובלן אגודת יהודים וציוני ספרד
ככל הנראה, חקקה סעודה כשרה, שבו
דרת וסעודה להדריך. ניתן ארסוס סבו
— בשואותים בתחנות, באמצעות
— תחנות — הוצאה נוספת נגד יהודים
לא דובר תחנות ב"הוצאה", וב לא כי
ארסוס סעודה, ולא היו סעודה היו
כיום להוצאה האחת, קראו לילד יהודי
לסעודת ניהן אורי סעודה בדרת כי
נבחר יהודי, להכניסו לא היה עד עתה כי
נבחר יהודי כהנאות התחנות.

ההידים היראיות שיהא ללכת לחיבת שכן
הכל אנו אלא משום פולטיס ידענו ש
הם פולטת פולני לרבות אהדת ובה
בכך חשתי בלבי; גם אם נכון הדבר,
ברוך הוא וברוך לנו הדינים העדינים
שלו, ומה איכות לנו שם הארונים
שבו רוח נדבקים

ואו נשבעה טענה אחרת: אל תלכו לחיבה כיוון ישורר בה בשרי צבאי, המבטא את הנושא סלידתו, לוחמי י"ד בו ורשה נפלו לשון הרע כל העמים. לכן אל תתקפו בני ישראל את אחת העם הפולני.

התחייב גבירה נדבתי ל' שבאשכנז
 י"ס בדיקות רבות אחרות: ארגוניסטי
 פריוול לדוגמה: [במין] דורר משר
 עבא וטם טם [עלולים] מאות יהודים
 וכל ספאני? עד היום נדעו להציל [במין]
 בוקלת הסולידריות עם "סולידריות"
 עם הכנסת הסתעלות הסולידריות, כנגד
 ביחוד הניבול של קודשיו ויגוריו?
 ואם לא כשהיה כי ישראלים להחרים
 ברשות ההרדים בשכס, "סולידריות"
 והכנסים השולגיים, האם הם לליכך א"י
 הרם אורז עד שיגנו עליו בשני פונד?
 י"ס אחרי:

סבירתי שלבדנו, בעיקר אחרי אוש-
וויץ, היש לנו אך ורק קריטריון אחד ל-
בחירת דברים: מה טוב ליהודים? ו-
איננו צוד כל כך תמישים, להאבק לבחן
התורמים של האחרים, בייחוד העברים של
האחרים הללו ורעונותיהם הנזכרים כל-
פינו, אינם מה ברורים.

האם אפשר להאשים את ממשלת ירושלים
ולספק בצעדים אנטי-יהודיים? האם לא
ניתן לכאורה הפליטה בשליש לחיות חיים
יהודיים, כבודיה דתית ותרבותית? האם
תגויזנו? אינו רצוי לשלול בשליש ורש
לספק ליהודי המקום? אם כן, מדוע לוחץ
רש ממשלה זו?

לכן, הלכתי לחדשה מאות ישראלים
עשו יחד. מנהיגים רבים מן הגולה
בא, רבים אחרים לא באו. כללי הטקס
היהודי נובדו. חנוכה בית הכנסת הרשי-

המאמר הזה של חרן הדב הוא
דבר דוד משה רותן הופיע ב"מסע"

**ארגון עולמי של לוחמים יהודים פרטיזנים ואסירי המחנות
וועלם פארבאנד פון יידישע קעמפער. פארטיזאנער און קאצעטלער**
WORLD FEDERATION OF JEWISH FIGHTERS, PARTISANS AND CAMP INMATES
FEDERATION MONDIALE DES RESISTANTS, COMBATTANTS ET DES DEPORTES JUIFS

61026 TEL AVIV,
P.O.B. 2660

טל. 265151, 228205, 260621

61026 תל-אביב, תד. 2660
רח' הארבעה 8

תל-אביב, 15.5.1983

**לכבוד
מר חיים קוברסקי
מנכ"ל משרד הפנים
ירושלים**

רי חיים היקר,

תודה על שצילת אלי. נהייתי מחשיחה. התכוונתי לכתוב
אליו על הביקור בפולין, כי אתה ראוי להוקרה על התנהגותך
האישית.

היית מן היהודים בבעלי התפקידים הממשלתיים, שהתנהגותם
היתה למרות, אף-על-פי שהיית הבכיר בנושאי תפקידים אלה.

אין הערכה זו בלבד. זו גם דעת חברים אחרים, שמעו
אותך בתהיעצות הלילה של 18/4, כאשר אמרת לך. למע, שאתה
הגעת לפולין לבקר בעיירה ובתוהו-הקברות במחנות ההשמדה
ולא כדי לעסוק בפוליטיקה.

גם סגניו של ראש עיריית תל-אביב הודיעו לי. ביזמחם, שלא
הצליחו לדון את ראש העיר מ"האימפולסים שלו". הסגנים לא
הפכימו עם שאיפתו (סאגב, נכסלה) לעסוק בפוליטיקה במקומות
התתייחדות, הוא ביקש לבקר בפולין באורח פרטי, כי ב"תל-אביב
גרים הרבה יוצאי פולין" - בדבריו אלי לפני נסיעתו. הוא
נהג בביקור באחת השכונות של תל-אביב.

אבל כל זה מאחורינו וטוב שאנשים רבים, אחרי שחזרו מרצה,
סיפרו וכתבו על רשמייהם בכנות וברגשות עמוקים.

שוב אני מודה לך על הצטרפותך לביקור ועל שאר הדוח שלך
שנחגלה בפולין. אני גם יודע על התרומות העמוקה מכל מה
שראית.

בברכה רבה

סטיפן גראייק

יו"ר

הנהלה כללית - וועלט ליטונג
י"ר - פארזיצער
שלום טעמאן גראייק

פנסי-דוד הנהלה - וועב-פארזיצער
אלי ווארשוסקי
שלמה וועסלין
יוסף טעמולסקי
בנימין מיד
בנימין גרין
סעם סקורא
יחזקאל ארנסט
העניי בודאקא
יהודה מאסקאוויטש

פונאנס-טעקערטער - מנהל מילים ישראל

ליטונגס-מיטגלידער - חברי הנהלה
וואלקע מיד
מאק ריימאן
דוד האגין
מאק ווארשוסקי וועלערס
מאריסל שטערנבוך
שמואל טייטלבוך
בערנארד נור -
משה בענערקס
דוד גרינער
סעפיה ערליך
מנחם מדינער
אבא ביר
לואי וואבלאוו
מאריס מרא
ריק שפער
וויא וואסערשטערס
אברהם אינגער
אליקא אביגד
שמואל בארנשטיין
משה בערנערקס
אל בארנשטיין
י"ר מיד
טובאל וועסלין
משה וועסלין
דוד וועסלין
יעקב וועסלין
שלום ווארשוסקי
חיים לאנדא
משה מאריס
אברהם בוק נא
מילאטל טעמער
חיים פאסלוסי
חיים מראש
משה קאמאטאוויטש
משה קאלבויטש

מיומנות השגחה העולמית
פרעזידענט פון וועלס-דאט
מנחם בעלסקי
סעם גרובער
דוד האגין
אליקא ווארשוסקי
אברהם אינגער
דוד מיד
ב. האלמאט
חיים ווארשוסקי
ידעסאל טולקאטער
גמל א.א.
קאמארד נאמן
יחזקאל ראסאלאוויטש
ווערד רייזער
לואי ליטוביץ

קאנסטראליקאמייטע
ראול ספורה - פארזיצער - י"ר
אברהם בוק
אברהם האס

מיטגלידער פון וועלס-פארבאנד
מייסדי הארגון העולמי
משה בורשטיין
דוד מאק ווארשוסקי
יחזקאל ווארשוסקי
איד בלום
אברהם בערנער
חיים פאביר
ראול אלטווסקי

PO WIZYJCIE W POLSCE (H)

W PIERWZYM artykule z cyklu „Po wizycie w Polsce” srelacjonowaliśmy oficjalny aspekt powstania w getcie Warszawskim. Zbliżamy sobie sprawę ze znaczenia tych uroczystości dla narodu żydowskiego, a także i dla narodu polskiego i Polski. Z dalszej z każdym rokiem historycznej perspektywy coraz lepiej i dogłębniej ocenić można, czym było Powstanie Getta Warszawskiego i dlatego z uznaniem należy się odnieść do wyników pominiętych przez Polskę — zwłaszcza w trudnej obecnej sytuacji, tak ekonomicznej i społeczno-politycznej — jak i — przede wszystkim — geo-politycznej — aby 40 rocznica tego powstania obchodzona była możliwie jak najbardziej uroczysto, jeszcze z uczestnictwem ludzi z pokoleńa bohaterskiego getta Warszawy.

Niezależnie jednak od oficjalnych uroczystości, 40. rocznica powstania w getcie Warszawskim obchodzona było również w kręgach intelektualnych, wśród intelektualistów, nieobawiając się współpracy z reżimem Jaruzelskiego, oraz wśród jawnych dysydentów. Zdarzyły się również, niezależnie od obchodów w atmosferze powagi i należnego szacunku, proste zgromadzenia i wstrętność wysokość na forum publicznym i to takie, o jakich nie można powiedzieć, że miały miejsce bez zgody władzy.

Z rozmów, jakie przeprowadziłem z ludźmi, którzy pojechali do Polski na uroczystości 40. rocznicy, i którzy wyrażali się o jednym zjawisku w najwyższych superlatywach, a o innych z oburzeniem i obrzydzeniem, wywnioskować można, że w 40 rocznicę powstania w getcie Warszawskim władza Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej starała się „zapalić Panu Bogu świeczkę, a diabłu — ogarek”.

Ogarekiem takim, wprowadzając tym, ale jednak „zapalając” diablom był, moim zdaniem, pseudny artykuł niejakiego Franciszka Nietza, zamieszczony w nr 84 „Życia Warszawy” z 11 kwietnia 1983, na stronie 7. me-

JAK TAM BYŁO ?

(Z rozmów z osobami prywatnymi)

Nadtytuł: Polityka terroru i koniunzacji, tytuł: „Spacznosć duszy Izraela”. Tradycyjnie, papier jest ciemny i przykryty na stole słowem — kanale, a trzy czwarte artykułu Nietza stanowią takie właśnie słowa, skłaniające się na jedno wielkie słowo. Większość faktów podanych przez autora „Spacznosć duszy Izraela” jest wprost odwróceniem stanu faktycznego, po czym z tego zgromadzenia samych słów autor wywodzi wniosek — rzecz jasna — równanie między Państwem Izrael a ideologią fałszywą. Ale zostawmy go w spokoju przy maszynie do produkcji pszczył, bo w końcu nie to jest ważne, lecz to, że wiadnie w naszym okresie przysięg, wad do wielkiej uroczystości 40. rocznicy powstania w getcie Warszawskim. Władze polskie pozwoliły na wydrukowanie tego rodzaju artykułu, a może go wprost załatwiali: przecież my wiemy, jak to wygląda i że nie redaktor, lecz komitet partii rzucił gazetę. „Spacznosć duszy” mam w tej chwili właśnie przed sobą: Jeden z Izraelczyków przywiózł z Polski ten numer „Życia Warszawy”.

Nie tylko jednak to mi pokazało z Polski, lecz także relację o sesji naukowej na temat historii i kultury Żydów polskich do końca 19 wieku. Sesja odbyła się w Instytucie Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, zorganizowana przez Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie i Akademię Ewangelicką w Berlinie.

Mam przed sobą również program spektaklu „Tak jak w Chagalla... — wieczór poezji żydowskiej w 40 rocznicę powstania w warszawskim getcie”. W wykonaniu Teatru na Targówku; poezji żydowskich poetów, w tłumaczeniu znanych polskich pisarzy, w wykonaniu dobrych aktorów, z ciekawą oprawą muzyczną.

To wszystko jeszcze ze spektakli „dobrze widzianych”. Mam tu jednak przed sobą również

zaproszenie wydrukowane na zwykłej kartce, na Koncert Muzyki Żydowskiej w Kościele św. Krzyża w Warszawie, na Krakowskim Przedmieściu. „Koncert zorganizowano dla uczczenia 40 rocznicy powstania w Getcie Warszawskim”. I na końcu tej wyrażającej ulotki: „Wszystkich zainteresowanych serdecznie zapraszamy. Wstęp wolny”.

O nieoficjalnym uczczeniu 40. rocznicy przez dalszych „Solidarności” dowiedzieliśmy się jeszcze dużo wcześniej, widzieliśmy zresztą fragmenty tego na ekranach telewizyjnych.

Miały więc obchody tej rocznicy różne swoje nury i to płytkie z potrzeby serca, czy nakazu sumienia, cenić chyba należy najwyżej, jakkolwiek wysoko cenić należy wszystko, co zostało zrobione dla oddania hołdu naszym bohaterom, powstańcom getta i niepełnikom obodów koncentracyjnych.

Z pozytywnych, dodających otuchy wydarzeń kulturalnych pragnę jeszcze wymienić nową publikację. Ukazała się narazie „Pamięć o zględzionym narodzie” Lecha Kaczmarskiego, w tłumaczeniu Jerzego Ficowskiego. Ale z negatywnych zjawisk, muszę, głosić prawdę, wspomnieć, że Ficowski miał ten wstrząsający poemat zględzonego narodu żydowskiego gotowy już 11 lat temu i przez 11 lat książka czekała na wydanie!

Z EDELMANEM

— WOKOŁ EDELMANA

— BEZ EDELMANA

Z byłym bojownikiem dowództwa powstania w getcie Warszawskim, znanym kłódkim lekarzem, Markiem Edelmanem: dzieje się ważne rzeczy i to nie od dzisiaj, a pisać o tym również dzisiaj, bo jest coraz gorzej.

Sporo lat temu nasz nowojorski współpracownik L. S. Simek odwiedził Polskę i przywiózł stamtąd teksty wywiadów udzielonych przez Marka Edelmana polskiej prasie. To było straszne: wyciśnięto z niego, że w przyszłości nieustannie i wielkiego przysięgę Edelmana, o którym wiemy, że walczył i jak bohaterka walczył, negował właściwie wszystko. Edelman popełnił tym zarówno błąd, jak i grzech: chciał zabić narodową jego legendę, odebrać ocalałym spośród wymordowanych milionów Żydów to, co posiadają najdroższe, jedyne, co im pozostało — pamięć i dumę z pierwszego zwycięstwa zrywu wśród wszystkich narodów Europy. Nie wiem, jak dr Marek Edelman odczuwał tamte swoje wystąpienia, ale to, co powiedział Hanna Krall i co ukazało się p. t. „Zdążyć przed Panem Bogiem” jest książką wspaniałą, głęboko i szczerą, świetnie przez Hannę Krall napisaną.

Potem wpadliśmy wprost w pułapkę: Edelman arazystował! Wiedzieliśmy, że był aktywny w ruchu „Solidarności”, lecz nie spodziewaliśmy się, że takim wojakem Jaruzelskiego nie uznaje jego młody okupacyjny. Rzecz jasna, że nastąpiły interwencje z całego świata, w końcu Edelman został zwolniony. I oto okazuje się, że nie!

Dowiedziałam się od kilku Izraelczyków z oficjalnych delegacji o tym, jak się widzieli przedstawia sytuacja dra Marka Edelmana.

Najpierw jednak pozwól mi sobie przeczytać tekst z którego prądę mój przywiezionego z Polski, gdzie był niezgodnie holportowany — Listu Otwartego Marka Edelmana. O liście tym informowaliśmy już naszych czytelników, a oto jego pełna treść: „Nieprzemyślane mi udział w Honorowym Komitecie Obchodu 40-lecia Powstania w Getcie Warszawskim. Oświadczam, że nie mam zamiaru, bym krótko wyjaśnić, dlaczego odmówiam.”

40 lat temu walczyliśmy nie tylko o życie — walczyliśmy o życie w godności i wolności. Obchodzenie 40-lecia rocznicy tej, gdzie 40 lat temu tym życiem opołącznym ciężki dół poniesione i zwyciężenie, gdzie doświadczenia ofiarowania słowa i gesty, jest sprzeczne. Wierzeniem się naszej walce, jest udziałem w czynach ciemności tej przemocą, jest aktom cynizmu i pogardy. Nie będę w tym uczestniczył i nie zamierzam uczestniczyć w nich, akceptując przybywanie i czynności by się chciały legitymować.

Z dala od manipulacyjnych uroczystości, w ciary grobów i serce przetrwać prawdziwie pamiętać o ofiarach i bohaterach, o odwiecznym ludzkim porwie ku wolności i prawdzie.

Mark Edelman

8 lutego 1981.

Izraelczycy postanowili odwiedzić bohaterów getta Warszawy, którzy, jak się okazało, nadal jest w areszcie, teraz w areszcie domowym. Powtarzam to, co opowiedzieli mi przybyli kilka dni temu z Polski Izraelczycy: odtąd Edelman ma areszt domowy. Do pracy idzie w towarzystwie 2-4 facetów obywateli. W mieszkaniu podobno przez cały czas jest pieczęć, a pisać o tym również dzisiaj, bo jest coraz gorzej. W dniu 19 kwietnia, w samą rocznicę wybuchu powstania, Edelman, który publicznie odmówił udziału w obchodach, siedział w domu sam. Otrzymał kilka depesz i kwiaty, kilka osób starało się przedrzeć do niego, ale mało kogo obywatela dopuścili.

A jak było z Izraelczykami? Kilku Izraelczyków pojechało do Łodzi. Przed domem Marka Edelmana natknęli się na obywatela, która ich wylegitymowała, spisała dane z paszportów, po czym oświadczyła, że nie wpuści ich do mieszkania. Edelman wyrzucił z domu, ale nie sam, tylko w towarzystwie tajników. Poznał jednego z Izraelczyków, zaczął coś do niego mówić, lecz tajniacy mu nie pozwolili i szybko wprowadzili go z powrotem do domu.

Relację tę uściszałam z ust pani, która w Polsce wtedy była i powtarzam ją tak, jak mi uściszałam. Czy areszt domowy Marka Edelmana jest stały, czy stał zastawiany tylko prawem, czy na okres obchodów 40-lecia powstania w getcie Warszawskim (o kresie! Na Boga, bohater tego powstania zamknął w więzienie!) — tego nie wiem. Zbliżam tutaj tylko relację, aby ukazać sprawiedliwość obchodów 40-lecia powstania getta Warszawy w dzisiejszej Polsce; ich nurt oficjalny i to, co za tym stoi.

ANNA CWIAKOWSKA